BİLGİ EDİNME HAKKI ULUSAL SEMPOZYUMU

16 MART 2022

ANKARA

Not: Bildirilerin sorumluluğu yazarlarına aittir;
Kurulumuz bildirilerin sorumluluğunu kabul etmez.

BİRİNCİ OTURUM

BİLGİ EDİNME HAKKI

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Ender Ethem ATAY / Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Bilgi Edinme Hakkı & Demokrasi İlişkisi

Prof. Dr. Mehmet Ali ZENGİN / Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği

Arş. Gör. Dr. Ceren DOĞRU / Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı

Bilgi Edinme Hakkının Uygulanması Üzerine Düşünceler

Dr. Hayrettin KURT / MASAK Başkanı ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Üyesi

Türk ve Fransız Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı Uygulaması

Prof. Dr. Ender Ethem ATAY Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

İKİNCİ OTURUM

BİLGİ EDİNME HAKKI'NIN SINIRLARI

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Ali AKYILDIZ / Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bölüm Başkanı

İyi İdare İlkesi ve Bilgi Edinme Hakkı

Arş. Gör. Berk YILMAZ / Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Ana Bilim Dalı

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Kararlarının Niteliği

Dr. Öğr. Üyesi Merve ÜNAL AÇIKGÖZ / Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi

Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında Karşılıklılık İlkesi

Arş. Gör. İrem ALPÖZEN / Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler

Dr. Öğr. Üyesi Melike Özge ÇEBİ BUĞDAYCI / JSGA İdare Hukuku Anabilim Dalı

SONUÇ BİLDİRİSİ VE KAPANIŞ

ÖNSÖZ

Demokratik hukuk devletinde şeffaf yönetimin gereği olan, eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin yerleşerek güçlenmesinde büyük önem taşıyan bilgi edinme hakkı, 22/10/2003 tarihli ve 25269 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile tanınmış; 07/05/2010 yılında gerçekleşen 5982 sayılı Kanunun 8 inci maddesi ile Anayasa'nın 74 üncü maddesi değiştirilmiş ve bilgi edinme hakkı anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Böylece herkesin bilgi edinme hakkını kullanabilmesi ilk defa anayasal ve yasal güvence altına alınmıştır.

4982 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca, bilgi edinme başvurularıyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine 4982 sayılı Kanunda öngörülen sebeplere dayanılarak verilen kararları incelemek, kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin kararlar vermek üzere Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) oluşturulmuştur.

09/07/2018 tarihli ve 30473/3 üncü mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 218 inci maddesi ile Başbakanlığın kapatılması ve Kurulumuz sekretaryasının Adalet Bakanlığı tarafından yerine getirileceğinin düzenlenmesinin ardından, Kurulumuz üyeleri, 12/11/2019 tarihli ve 30946 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 11/11/2019 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı ile Sayın Cumhurbaşkanımız

Recep Tayyip ERDOĞAN'ın takdir ve tensipleri ile seçilmiş; Başkan seçiminin akabinde Kurulumuz, ilk toplantısını 04/12/2019 tarihinde gerçekleştirmiştir. Yeni dönemde Kurulumuz 31/12/2021 tarihi itibariyle 3.831 başvuruyu karara bağlamıştır.

Yine yeni dönemde demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak Kurulumuzun web sitesi yenilenmiş ve zenginleştirilmiş; evrak akış şeması neşredilmiş, Kurulun ilke kararları ile emsal karar örnekleri ve diğer dijital materyal web sitemizde yayımlanmaya başlanmıştır.

BEDK, Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, adalet ve tarafsızlık, çözüm odaklılık, güvenilirlik, saydamlık ve sorumluluk bilincine bağlı olarak verilen görevleri özveriyle yerine getirmenin heyecanı içerisinde, kamu kurum ve kuruluşlarının kararlarını inceleyerek, vatandaşlarımızın haklarını gözeterek, vatandaşlarımızın bilgi edinme haklarına ulaşmada, her zaman, itirazları incelemek üzere hakkın ve hukukun yanında olmaya devam etmektedir.

Kurulumuz, 20 yıla yaklaşan tecrübesi ışığında vermiş olduğu kararlar ile bilgi edinme hakkının kapsamını ve hakkın somut uygulamasını ortaya koymaktadır. 16 Mart 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nda (CİMER) düzenlediğimiz bu Sempozyum ile bilgi edinme hakkının mahiyeti ve yargı kararları incelenmiştir.

Bu çalışmada emeği geçen herkese teşekkür

borcumuz bulunmaktadır. Bilgi Edinme Hakkı Sempozyumu'nu gerçekleştirmemizde katkısı bulunan Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a ve değerli ekibine çok teşekkür ederim.

BEDK Üyelerimiz, uzmanlarımız ve idari personelimiz, Bilgi Edinme Hakkı Sempozyumu'nun başarısı için elinden gelen tüm gayreti gösterdi. Uzmanlarımız Zeynep Ezgi GÖRKEM, Melike KUTER KUNDUR ile değerli Grafik Tasarım Uzmanı Özgül EMEKÇİ ÖZBUDAK ayrıca emek verdi, teşekkürler.

Bilgi Edinme Hakkı Oturumunda Oturum Başkanlığı yapan ve ayrıca bildiri sunan Prof. Dr. Ender Ethem ATAY'a, Sayın Prof. Dr. Mehmet Ali ZENGİN'e, Sayın Dr. Ceren DOĞRU'ya, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanı ve BEDK Üyesi Sayın Dr. Hayrettin KURT'a teşekkürler. Bilgi Edinme Hakkının Sınırları oturumuna başkanlık yapan Sayın Prof. Dr. Ali AKYILDIZ'a, Arş. Gör. Sayın Berk YILMAZ'a, Sayın Dr. Merve ÜNAL AÇIKGÖZ'e, Arş. Gör. İrem ALPÖZEN'e, Dr. Melike Özge ÇEBİ BUĞDAYCI'ya, katılım sağlayan çok değerli konuklara ve sevgili öğrencilerimize teşekkürler.

Daha önce 6 Ocak 2022 tarihinde yaptığımız Sempozyum daha çok *bürokrasiye* yönelik iken, 16 Mart 2022 tarihli bu Sempozyumda, daha fazla *iç hizmet eğitim* niteliği ağır basmış, sadece Ankara'da bulunan bilgi edinme bürolarındaki bir kısım dinleyici personel hedef olarak alınmıştır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun temel esasını oluşturan demokratik ve şeffaf yönetim anlayışının gereği; eşitlik, tarafsızlık, açıklık ve hesap verilebilirlik ilkelerinin kamu yönetiminde yaygınlaşması ve yerleşmesine katkıda bulunmak vizyonu ve Bilgi Edinme Hakkının etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması misyonu ile Kurulumuz çalışmalarını sürdürmektedir. 16 Mart 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'nda (CİMER) düzenlediğimiz Bilgi Edinme Hakkı Ulusal Sempozyumu'nu kitaplaştıran bu çalışmanın diğer yayınlarımız gibi faydalı olmasını umut eder, hayırlara vesile olmasını diler, mekân konusundaki değerli işbirliği için Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a ve değerli ekibine yeniden çok teşekkür ederim.

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU
BEDK Başkanı

İÇİNDEKİLER

Açılış Konuşması
Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU 11

Birinci Oturum 17

Bilgi Edinme Hakkı & Demokrasi İlişkisi
Prof. Dr. Mehmet Ali ZENGİN 19

Bilgi Edinme Hakki Kapsaminda
Özel Hayatin Gizliliği
Dr. Ceren DOĞRU 27

Bilgi Edinme Hakkının Uygulanması
Üzerine Düşünceler
Dr. Hayrettin KURT 47

Fransiz Hukukunda Bilgi Edinme Hakki Uygulamasi
Prof. Dr. Ender Ethem ATAY 53

İkinci Oturum 69

İyi İdare İlkesi ve Bilgi Edinme Hakkı
Arş. Gör. Berk YILMAZ 71

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ve
Kararlarının Niteliği
Dr. Merve ÜNAL AÇIKGÖZ 85

Bilgi Edinme Hakkı Kapsamında Karşılıklılık İlkesi
Arş. Gör. İrem ALPÖZEN 117

Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler
Dr. Melike Özge ÇEBİ BUĞDAYCI..... 121

Kapanış Konuşması
Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU 145

AÇILIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU*

Değerli BEDK üyeleri, Ankara'da bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi edinme yetkilileri, değerli hocalarım, değerli öğrenciler, değerli konuklar;

Hepinizi şahsım ve BEDK adına saygıyla selamlarım.

Bugün 16 Mart 2022. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile birlikte düzenlediğimiz Bilgi Edinme Hakkı Sempozyumuna hoş geldiniz.

2022 yılı içerisinde bugün ikinci büyük toplantımızı Ankara'da yapmaktayız. Birincisini Adalet Bakanlığı ile 6 Ocak 2022'de yine Ankara'da yapmıştık.

Bu vesile ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız Sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a ve değerli ekibine çok teşekkür ederim.

Açılış konuşmasında bilgi edinme hakkı ve bu hakkın kullanımı üzerinde durmak istiyorum.

Bilgi demokrasinin oksijenidir. Bilgi edinme hakkı ile Devlet, kapısını halkına açmış olmaktadır. Bilginin dolaşımının çok hızlandığı günümüzde, bilgi edinme hakkı ifade özgürlüğünün de kaynağı durumuna gelebilmektedir. Üçüncü nesil haklardan yani temiz hava, temiz su, çevre hakkı gibi haklardan biri olan bilgi

---

* Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Başkanı

edinme hakkı temel hak ve özgürlüklerden biridir.

4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 1 inci maddesi, bu kanunun amacının 3 ilke ve 2 amaca yönelik olduğunu belirtmiştir. Bu 3 ilke eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkeleridir. Bu ilkelere uygun düzenleme ve uygulama yapılması kanunun gayesidir. Kanun, bu 3 ilkeye uygun davranmakla 2 hedefe ulaşmak istemektedir; bu 2 hedef, demokratik ve şeffaf yönetimdir.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun, 21 sayfa tutan TBMM zabıtları incelendiğinde, Kanunun çıkarılma gerekçesi şöyle belirtilebilir;

Bilgi edinme hakkı:

Birey ile Devlet arasında bir güven köprüsü görevi yapacaktır.

Birey ile Devletin kaynaşmasını, arada sevginin oluşmasını sağlayacaktır.

İdare böylece denetlenecektir.

İdare ile birey arasındaki sorunlar çözülmüş olacaktır.

Yargının ağır olan iş yükü azalmış olacaktır.

İnsan odaklı Devlet anlayışının güçlenmesi gerçekleşecektir.

Hukuk devletinin ve hukukun üstünlüğü iyice yerleşecektir.

Makul gerekçe anlayışı idareye hâkim olacaktır.

Gelişmiş adalet ve gelişmiş demokrasiye geçilebilecektir.

Gün ışığında yönetim icra edilebilecektir.

Kişinin yönetime katılabilmesi gerçekleşebilecektir.

Bilgi edinme hakkı, Anayasamızın 74 üncü maddesine 2010 tarihinde yapılan ek ile anayasal bir hak haline gelmiştir. Böylece 4982 sayılı kanunun "hak" olarak nitelediği bilgi edinme hakkı, "temel hak" mesabesine yükselmiştir. 2004 ve 2006 tarihlerinde çıkarılan ve halen Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri bölümünde mütalaa edilen Yönetmeliklerle, bilgi edinme hakkı ve kullanımı konusunda ayrıntılar düzenlenmiş, 2 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde yapılan İnsan Hakları Eylem Planı toplantısında bu hakkın kullanımının daha da güçlendirileceği belirtilmiştir.

Bugün yaptığımız hizmet içi eğitim toplantımız, 2004 tarihli Yönetmeliğimizin 43 üncü maddesinin gereğidir.

Bilgi edinme hakkının kullanımının, ülkemizde, 5 kademe halinde icra edildiğini belirtebiliriz. Bunlar, kamu kurum ve kuruluşları ile meslek kuruluşları, BEDK, idare mahkemeleri, Bölge İdare Mahkemeleri ve Danıştay'dır. İdareyi organik idare olarak değil de, fonksiyonel anlamda idare olarak anlamaktayız. Siyasi fonksiyon dışındaki tasarruflar, BEDK'nın görev alanına girebilmektedir.

Bilgi edinme hakkı belirli süreler içerisinde

kullanılabilen bir haktır. Bu süreleri web sitemizde ayrıntılı olarak yayımladığımızdan başvurucular sitemizden yararlanabilir. Hukuki ve fiili bir engel bulunmadığında (eksik evrak, eksik vekâletname, kamu kurum ve kuruluşuna yapılan başvuru ile buna verilen cevap gibi), BEDK 30 iş günü içerisinde kararını vermektedir. BEDK, ihtiyaç hissettiğinde kamu kurum ve kuruluşlarından temsilci çağırma veya dosyayı incelemeye alarak taraflardan ayrıca bilgi alma hakkına sahiptir.

Ülkemizde bulunan diğer hak arama kurum ve kuruluşları incelendiğinde BEDK'nın kararlarının bağlayıcı olduğu ve kamu kurum ve kuruluşlarını bağlayabilecek nitelikte ilke kararı alabildiğini belirtebiliriz. 2006 tarihli Yönetmeliğimizin 12/4 maddesine göre, BEDK, verdiği kararı gözden geçirebilir.

Dünya'da 100 üzerindeki Devletin bilgi edinme hakkını kabul ettiğini görmekteyiz. Dışişleri Bakanlığımızın Resmi Gazetede yayımladığı tebliğe göre, ülkemizde bulunan 73 ülke vatandaşı, bilgi edinme hakkından yararlanabilir. Bunun için başvurunun Türkçe yapılması, Dışişleri Tebliğinde yer alan bir ülke vatandaşı olması (mütekabiliyet ilkesi) gerekir. Bu tebliğ www.bedk.adalet.gov.tr isimli web sitemizin mevzuat bölümünde yayımlanmıştır.

2023'de 20 yaşına basacak olan BEDK'ya başvuru, ıslak imza ile yapılabildiği gibi, CİMER üzerinden de yapılabilmektedir. Yakında e-devlet üzerinden de

başvuru yapılabilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

BEDK'ya yapılan bir itiraz dilekçesi 14 aşama geçirmektedir. İtiraz dilekçesinin aldığı 14 aşama, www.bedk.adalet.gov.tr isimli web sitemizde ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Kurulumuz yaklaşık iki buçuk sene içerisinde dört bin üçyüz seksene yakın dosyayı karara çıkarmıştır.

Kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan birinci kademe başvuruların tamamı Ocak ve Şubat aylarında BEDK'ya gönderilmektedir. BEDK, Mart-Nisan aylarında Türkiye Raporu'nu düzenlemekte ve TBMM'ye göndermektedir. TBMM bilgi edinme raporlarını Mayıs-Haziran aylarında yayımlamaktadır. 2004'den itibaren tüm Türkiye Raporlarını www.tbmm.gov.tr adresinden inceleyebilirsiniz.

BEDK'ya yapılan başvuruların konuları çok çeşitlidir, sınavlar, soruşturmalar, jüri raporları, HSK'ya yapılan itirazlar gibi. Emsal kararlarımızı www.bedk.adalet.gov.tr adresimizde yayımlamaktayız. Ayrıca 4982 sayılı bilgi edinme hakkı kanununu kararlarımızla şerh eden BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu isimli kitabımızın 2 nci Baskısı yayımlanmış olup, web sitemizde mevcuttur. Diğer yayınlarımız web sitemizin mevzuat bölümünde mevcuttur.

Yapılan başvuru istisna kapsamında ise bu konuda hassas davranılmaktadır. Özel hayatın gizliliği, Devlet sırrı, ticari sır, bilgi kaynağının ortaya çıkabilmesi riski,

kişisel veriler, kişinin hayatını tehlike altına sokabilecek veya güvenliğini tehlike altına atabilecek bilgiler, Kanun gereği verilememektedir.

Sonuç olarak bölgesel alanda güç olan, diplomasi ve birçok alanda küresel adımlar atan Türkiye, demokrasi alanında da önemli çalışmalara imza atmaktadır. Bunun güzel bir örneği BEDK'dır. Bürokrasinin şeffaflaşmasında, eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin yerleşmesinde BEDK'nın önemli katkıları bulunmaktadır.

Yeniden hoş geldiniz der, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız Sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a ve değerli ekibine yeniden çok teşekkür ederim.

BİRİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı
Prof. Dr. Ender Ethem ATAY
Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku
Anabilim Dalı Başkanı

BİLGİ EDİNME HAKKI & DEMOKRASİ İLİŞKİSİ

Prof. Dr. Mehmet Ali ZENGİN*

Giriş

Bilgi edinme hakkı günümüz modern toplumlarında bilgiye erişim, kişisel gelişim ve güvende olma ihtiyacı gibi bazı gereksinimleri karşılamaktadır. Buna göre bireyler, kendileriyle ilgili kamu kurumlarında tutulan kayıtlardan, bilgi ve belgelerden haberdar olma hakkına sahiptirler. Bu durum kamu yönetiminde şeffaflığın da bir gereğidir. Buna göre idare, tuttuğu kayıtlar bakımından bireyin denetimine açılmış olmakta ve böylece demokrasinin bir gereği olarak idarenin hesap verebilirliği temin edilmiş olmaktadır. Modern demokrasilerde hukuki güvenlik ve kamunun şeffaf yönetimi esastır. Bilgi edinme hakkı ise bu değerleri etkin kılmanın en önemli güvencelerinden biridir.

I. GÜNÜMÜZDE BİLGİNİN ÖNEMİ VE DEMOKRASİ

Bilgiye olan ihtiyaç insanlığın tarihi kadar eskidir. Bilgi teknolojilerinin gelişimi gerek toplumsal gerekse ekonomik alanlarda köklü değişimler ve dönüşümler meydana getirmiştir. Bilginin gücü artık tüm dünyayı kuşatmış haldedir. Günümüz teknolojik gelişiminin diğerlerinden temel farkı, bilginin odak haline gelmiş

* Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

olmasıdır. Bilgi hem hammadde hem de ürün haline gelmiş bulunmaktadır. Bu dönemde bilgiye dayalı olarak, demokrasi, insan hakları ve yönetimde şeffaflık gibi kavramlar önem kazanmaktadır. Modern demokrasi anlayışı, çoğulculuğa dayanır ancak asıl olan temel haklarla sınırlı bir çoğunluk yönetimidir. Buna göre bilgi edinme hakkı toplumun tüm kesimlerinin bilgilenmesi suretiyle demokratik katılımın gerçekleşmesine aracılık eder. Demokratik katılım mekanizmalarının işlerliği bilgi toplumunu gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bilgi edinme hakkı bireye olduğu kadar aynı zamanda topluma dönük bir haktır.

II. BİLGİ EDİNME HAKKININ DİĞER BAZI İNSAN HAKLARIYLA OLAN İLİŞKİLERİ

A. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Geliştirme Hakkı

Anayasamızın 17. maddesi gereğince **"**Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." Kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesinin bilgi birikimiyle yakın ilişkisi bulunmaktadır. Modern çağda bilgiye sahip olma, bireylerin yaşam standartlarını yükseltecek önemli bir unsurdur. Buna göre bilgi sahibi bireyin, demokrasinin çıtasını da yükselteceği söylenebilir. İnsanın doğumundan ölümüne, fiziksel gelişimi kadar ruhen ve fikren de gelişimi devam eder. Sağlıklı bir toplumun ve dolayısıyla modern insanın ortaya çıkışının

temel dinamiğinin bilgi edinme yoluyla değişim ve gelişim olduğu söylenebilir.

B. Seçme Hakkı

Anayasamızın 67. maddesi gereğince **"**Vatandaşlar, kanunda gösterilen şartlara uygun olarak seçme, seçilme ve bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma ve halkoylamasına katılma hakkına sahiptir." Seçim, bir tercihi yansıtan irade beyanıdır. İsabetli bir tercihte bulunmak ise iradenin doğru ve sağlıklı bilgi ile oluşumunu gerekli kılmaktadır.

C. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

Anayasamızın 20. maddesi gereğince "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." Modern dünyada toplumsal hayat, karmaşık ilişkiler ağıyla örülüdür. Buna göre toplum ne kadar gelişir ve karmaşıklaşırsa bireylerin özel hayat alanlarının ihlali riski de o oranda artar. Bireyin özel hayatına dair bilgiler diğer bireylerin ulaşımına kapalıdır. Ancak gelişen dünyada özellikle tıp ve genetik alanda ortaya çıkan mecburiyetler bu alanın sınırlarını genişletmektedir. Buna göre bireyin genetik hastalıklara yatkınlığı bireysel olarak sadece kendisini değil aile ağacındaki diğer bireyleri de ilgilendirmektedir. Bu gibi durumlar bilgi edinme hakkının sınırlarının belirlenmesinde etkili olacaktır. Bu nedenle de özel hayatın ya da kişisel verilerin gizliliği

ile bilgi edinme hakkının sınırları dengeli bir şekilde belirlenmelidir.

D. Haberleşme Hürriyeti

Anayasamızın 22. maddesi gereğince "Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır." Günümüz dünyasında haberleşme yöntemlerinin çeşitliliği, sosyal medya platformlarının yaygın kullanımı bilgi paylaşımını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte bilginin kolaylıkla ve aşırı düzeyde dolaşımı, paylaşılan bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği ile ilgili riskleri gündeme getirmektedir. Bu durumda da bilginin dolaşımı ve demokratik sistemin olağan işleyişi suiistimale açık hale gelebilmektedir. Bu nedenle haberleşme hakkının varlığı ile bilginin doğru bir şekilde edinilmesi arasında bir dengenin kurulması gerekmektedir.

E. Devlet Sırrı

Devlet sırrı bilgi edinme hakkının sınırlarından bir tanesidir. Buna göre devlet sırrı mahiyetinde olan bilgiler bireylerin erişimine kapalıdır. Bununla birlikte hangi bilgilerin devlet sırrı olacağının net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir. Aksi halde devlet sırrı olmadığı halde bilgi paylaşımının keyfi olarak yasaklanması riski ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle devlet sırrının kanunla net olarak ortaya konması gerekir. Bu bakımdan ülkemizde de bir devlet sırrı kanununa ihtiyaç vardır.

III. BİLGİ EDİNME HAKKI ŞEFFAFLIK / HESAP VEREBİLİRLİK İLİŞKİSİ

Günümüz modern demokrasilerinde halkın bilinç düzeyi artmış, bunun sonucunda da yönetenlerin hesap verebilirliğine yönelik talepler daha çok dile getirilmeye başlamıştır. Buna göre hukuk devleti idarenin sorumluğunun en gelişmiş şekilde söz konusu olduğu bir devlet biçimidir ve bu noktada bilgiye erişim bireylere sağlıklı bir denetimin kapsını aralar. Kamuoyunun denetimi ve sağlıklı bilgi akışının temini bireylerin kendini hukuken güvende hissetmelerini sağlar. Bu bakımdan bilgilenme hakkının, modern demokrasilerin ayırt edici özelliklerinden birisi olduğu söylenebilir. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ise modern demokrasilerde hedeflenen yönetim tarzını daha ilk maddesinde ortaya koymaktadır. Buna göre Kanun, "Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarını sağlamak amacındadır." (4982 Sayılı Kanun m.1) Hukuk devletini, mülk devleti ya da polis devletten ayıran en önemli özelliklerden birisi, bireyin hukuken güvence altına alınan haklarının olması ve kamu yönetiminde şeffaflıktır. Bu bakımdan bilgi edinme hakkı, kural olarak, idarenin birey açısından karanlıkta kalabilecek hiçbir alanının olamayacağını garanti eder. Öte yandan bireylerin kamunun elindeki bilgilere yasal imkânlar çerçevesinde erişimi, kamunun zihniyet olarak da bu ilkelerle uyumlu hareket etmesini gerektirir.

IV. KALİTELİ DEMOKRATİK YÖNETİMİN PAYDAŞI OLARAK BİLGİ EDİNME VE DEĞERLENDİRME KURULU

Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu'nun (BEDK) bireylerin bilgiye erişimi ve kamunun şeffaf yönetimi bakımından demokratik sistemin işleyişine önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Günümüzde artık modern demokratik devletler, iyi işleyen ve denetlenebilir yönetimleri gerekli kılmaktadır. Bunun için de idarenin işlem ve eylemlerinin sadece yargı denetimine tabi olması yeterli olmayabilir. Bu noktada idari denetim mekanizmaları, daha hızlı, daha etkili ve daha pratik bir çözüm mercii olabilir. Bu nedenle bilgi edinme talepleri haksız bir şekilde idare tarafından reddedilen bireyler Kurul'un denetimi neticesinde haklarına hızlı ve pratik bir yoldan kavuşabileceklerdir. Ayrıca Bilgi Edinme Hakkı Kanunu da bireylerin bilgiye erişimi bakımından kamu personellerine önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Zira Kanunun 29. maddesine göre; "Bu Kanunun uygulanmasında ihmâli, kusuru veya kastı bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, işledikleri fiillerin genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi hususu saklı kalmak kaydıyla, tâbi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanır."

Sonuç

Bilgi edinme hakkı; hukuk devleti, şeffaflık, hesap verebilirlik ve diğer temel haklarla ilişkisi bakımından

geniş bir etki alanına sahiptir. Bu nedenle de hakkın kullanımı demokratik yönetimlerde önemli bir fonksiyonu icra eder. Buna göre demokratik sistemin gereklerinin icrasında bilgi edinme hakkı yoluyla bireye imkân tanınması, hem hukuki güvenliğin tesisinde hem de kamu yönetiminde şeffaflığın sağlanmasında önemli katkılar sunmaktadır. Demokratik sistemlerde temel haklar sistemin ana unsurlarından biridir. İşte bilgi edinme hakkı da bireye tanınan ancak neticeleri bakımından önemli toplumsal sonuçları olan demokratik bir haktır.

BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ

Dr. Ceren DOĞRU*

GİRİŞ

Dünya genelinde, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, çağdaş anayasal devletlerde, klasik yönetim yaklaşımı etkisini kaybetmek suretiyle yerini, yönetimde şeffaflık (*transparency*)[1] ve hesap verilebilirlik (accountability)[2] ilkelerini odak noktasına alan yeni yönetim yaklaşımına bırakmıştır. Bu kapsamda, birçok çağdaş toplumlar da özellikle 1960'lı yıllardan itibaren idareyi şeffaflaştırmaya dönük düzenlemeler kabul etmektedir.[3]

Ülkemizde de, idarenin şeffaf ve hesap verilebilirliğine ilişkin yapılan düzenlemeler arasında 09.10.2003 tarihinde kabul edilen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu oldukça önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de bireyler, bilgi edinme

---

* Araştırma Görevlisi Dr., Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Anabilim Dalı, cerenbdogru@gmail.com

1 Bkz: Stiglitz, J. (2002). Transparency in government in *The right to tell*, (ss.27-44), WBI Development Studies, The Worldbank, Washington D.C., USA.

2 Bkz: Clark, D. L. (2002). The World Bank and human rights: the need for greater accountability. *Harv. Hum. Rts. J.*, *15*, 205.

3 Şengül, R. (2005). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini" Camdan Eve" Dönüştürür Mü?. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *60*(3), s. 216.

haklarını kullanabilmekte ve lazım gelen hallerde Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na (BEDK) başvurularını gerçekleştirebilmektedir.

Bu eksende, çalışmanın amacı bilgi edinme hakkı kapsamında özel hayatın gizliliğinin araştırılması ve BEDK'in örnek kararlarında bu durumun incelenmesidir. Bunun için öncelikle, genel olarak bilgi edinme hakkı, kapsamı ve sınırları, ardından özel hayatın gizliliğinin kapsamı ve sınırları belirtilecektir. Daha sonra, BEDK'in örnek kararları incelenerek, bu kapsamda özel hayatın gizliliği değerlendirilecektir.

Bilgi Edinme Hakkı

Genel olarak, anayasal devlet sınırları içerisinde hukuk devleti, demokrasi ve insan hakları birbirleri ile anlamlı etkileşim içerisindedir.[4] Çağdaş demokrasilerde, bu kavramların hakkı ile ortaya konulması ve uygulanması esastır. Bu kapsamda demokratik hukuk devletinin uygulamada önemini ortaya koyan bir husus da, bilgi edinme hakkıdır. Bu kapsamda bilgi edinme hakkının genel çerçevesi ortaya konulması oldukça önem arz etmektedir.

---

[4] Bkz: Börzel, T. A., & Risse, T. (2004, October). One size fits all! EU policies for the promotion of human rights, democracy and the rule of law. In *Workshop on Democracy Promotion* (Vol. 4, No. 5). Stanford: Stanford University.; Peerenboom, R. (2004). Human rights and rule of law: What's the relationship. *Geo. J. Int'l L.*, *36*, 809.; Wiener, A., Lang, A. F., Tully, J., Maduro, M. P., & Kumm, M. (2012). Global constitutionalism: Human rights, democracy and the rule of law. *Global Constitutionalism*, *1*(1), 1-15.

Bilgi Edinme Hakkının Genel Çerçevesi

Hukuk devleti, demokrasi ile hayati öneme sahip bir şekilde etkileşime girmektedir.[5] Demokrasi de, genel anlamda, halk egemenliği kavramı üzerine bina edilen bir yönetim şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.[6] Anayasal devletin unsurlarından olan demokratik hukuk devletinin tesis edilmesinin bir yolu da, bilgi edinme hakkının varlığıdır.[7] Çünkü demokrasi esasen eşitlik, tarafsızlık ve açıklık prensipleri çerçevesinde şekillenen bir yönetim tarzı olarak kabul edilmekte[8] ve bunun tesisi için bilgi edinme hakkının doğal olarak varlığını kabul etmekte ve önünü açmaktadır.

Bu kapsamda, idarenin kamu yararını tesis etmeye yönelik eylemlerinde kendisine tanınmış olan çeşitli üstün yetkiler bağlamında, tek yanlı işlemler yürütebilmektedir. Bu yetkilerini kullanırken de, çoğu zaman muhatapların katılımlarına muhtaç olmayan bir tavır sergileyebilmektedir. Bu bağlamda, bireylerin

---

5 Von Arnauld, A. (2014). "Hukuk Devleti" (çev. Arslan Topakkaya) içinde *Anayasa Teorisi – Verfassungstherie* (Eds. Otto Depenheuer ve Christoph Grabenwarter) (Çev.ed. İlyas Doğan), s.738.

6 Horn, Hans-Detlef. (2014). "Demokrasi" (çev. Hüseyin Yıldız) içinde *Anayasa Teorisi – Verfassungstherie* (Eds. Otto Depenheuer ve Christoph Grabenwarter) (Çev.ed. İlyas Doğan), s.762.

7 Aras, Z. & ALTINOK, E. B. (2009). Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 107-111.

8 Erol, A. (2005). Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku, Yaklaşım Yayınları, Ankara, s.13.

idarenin eylemlerine dönük istenildiğinde bilgi sahibi olabilmesi, demokratik hukuk devletinde bilgi edinme hakkı ile sağlanmaktadır.[9]

Bilgi edinme hakkı, Türkiye'de 09.10.2003 tarihinde kabul edilen, 24.10.2003 tarihinde 25269 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan ve 24.04.2004 tarihinde yürürlüğe giren, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile mevzuatımıza girmiştir. Yeni yönetim ilkesi çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı, birinci maddede anılmaktadır. Öyle ki, söz konusu kanunun 1. maddesi uyarınca;

"*Bu kanunun amacı, demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir."*

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 2003 yılında kabul edilmesinin ardından, bilgi edinme hakkının Türkiye'de anayasal bir hak olarak tanımlanması ise, ancak 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile mümkün hale gelmiştir. Anayasa'da yapılan değişiklik ile birlikte, bilgi edinme hakkı, Anayasa'nın dördüncü bölümünde yer alan 'Siyasi Haklar ve Ödevler' içinde 74. maddenin 4. fıkrasında yerini almıştır. Buna göre Anayasa'da bilgi edinme hakkı;

---

[9] Gündüz, E. & Yazıcıoğlu, İ. (2021). Bilgi Edinme Hakkı Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması, Anayasa Yargısı, Cilt 38, Sayı 1, s. 173.

Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir. şeklinde düzenlenmiştir.

Bilgi Edinme Hakkının Kapsamı

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 'Kapsam' başlıklı ikinci maddesinde belirtildiği üzere;

"*Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır."*

şeklinde düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, 01.11. 1984 tarih ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümlerinin saklı olması kaydıyla, bilgi edinme hakkının kapsamına tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının tüm faaliyetlerinin dahil edildiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, bilgi edinme hakkının kişi bakımından kapsamı incelendiğinde ise, insan hakları açısından bilgi edinme hakkının herkese tanındığının kabulü gerekmektedir. Yine bu kapsamda, gerçek ve tüzel kişilik ayrımında dahi, bu hakkın kullanımının kapsamında bir ayrımcılık söz konusu olmayıp, her iki kişiliğe de aynı hakkın tanındığı anlaşılmaktadır.[10] Fakat, bilgi edinme hakkı kapsamında dünyada vatandaş ve yabancı ayrımına yönelik somut uygulamaların da bulunduğu gözardı edilmemelidir. Örneğin, Avrupa

[10] Eken, M. (2005). Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, *38*(1), 113-130.

Birliği'ne üye ülkeler açısından değerlendirildiğinde, yabancıların bilgi edinme hakkından istifade etmesi hususunda idareye takdir yetkisi verilmiştir.[11] Ülkemizde de, Anayasa'nın 74. maddesinde düzenlendiği üzere;

"*Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir."*

Buna göre, Türkiye'de ikamet eden yabancıların vatandaşı oldukları ülkeler ile karşılıklılık esasının gözetildiği anlaşılmaktadır.

Bilgi Edinme Hakkının Sınırları

Esas olarak her temel hak ve özgürlükte olduğu gibi, bilgi edinme hakkında da sınırlar yer almaktadır. Temelde, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususları, bilgi edinme hakkı için de geçerlidir.[12]

Buna ilaveten, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun dördüncü bölümünde, bilgi edinme hakkının sınırları açık bir şekilde çizilmektedir. Buna göre, yargı denetimi dışında kalan işlemler, devlet

---

[11] Kaylan, İbrahim (2016). Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Yargısal Denetim, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İdare Hukuku Bilim Dalı, s. 36.

[12] Gündüz, E. & Yazıcıoğlu, İ. (2021), *agm*., s. 178.

sırrına ilişkin bilgi veya belgeler, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler, istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler, idari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ticari sır, fikir ve sanat eserleri, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler, tavsiye ve mütalaa talepleri ile gizliliği kaldırılan bilgi veya belgeler üzerinde çeşitli sınırlamalar düzenlenmektedir.

Çalışmanın amacı doğrultusunda 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun dördüncü bölümünde, madde 22'de düzenlenen "özel hayatın gizliliği", bilgi edinme hakkının sınırlaması kapsamında incelenecektir. Bu amaçla, konunun daha açık bir şekilde ifade edilebilmesi için, bilgi edinme hakkının sınırları arasında yer alan özel hayatın gizliliği kavramının açıklanması ve mevzuatta nasıl düzenlendiği hususlarının incelenmesi önem arz etmektedir.

Özel Hayatın Gizliliği

Demokratik hukuk devletinin bir ögesi olarak bireylerin özel hayatının gizliliği esastır. Bu kapsamda, çalışma konusunu teşkil etmesi yönünden, bilgi edinme hakkı ile özel hayatın gizliliği arasında nasıl bir ilişki olduğu bu bölümde ortaya konulacaktır. Daha açık bir ifade ile, özel hayatın gizliliğini ihlal etmeden nasıl bilgi edinme hakkının kullanılabileceği veya bilgi edinme hakkının kullanılırken de özel hayatın gizliliğinin hangi

sınırlarda temel alınacağı, BEDK'in örnek kararları ekseninde takip eden kısımda incelenecektir.

Özel Hayatın Gizliliğine İlişkin Kavramsal Çerçeve

Özel hayatın gizliliğine ilişkin kavramsal çerçevenin özünde özel hayat kavramının tanımlanması yer almaktadır. Bu kapsamda bireylerin özel hayatlarına ilişkin literatürde çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Kanmaz'a göre, özel hayat, bireylerin toplumun diğer fertlerinden gizlediği şahsi alan olarak tanımlanmaktadır.[13] Bir başka tanımda ise özel hayat, kişilerin başkaları tarafından bilinmesini arzu etmediği hususlardan oluşan ve korunması gerekli olan alan olarak belirtilmektedir.[14] Ana eksende özel hayata ilişkin tanımların ortak noktası, özel hayatın gizliliğinin bireylerin diğerlerinden sakladığı sınırda başladığı hususudur.

Özel hayat tanımlarıyla uyumlu olarak özel hayatın gizliliği ve korunması kavramı ise, bireylerin diğer bireyler tarafından bilinmesini arzu etmediği ögelerin yer aldığı ve bununla birlikte söz konusu alanın korunmasına ilişkin sahip olunan hak olarak tanımlanabilir.[15]

---

13 Kanmaz, Fatih (2015). Özel Hayata Karşı Suçlar, Halk Kitabevi, Ankara. s. 127.

14 Şen, Ersan (1996). Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, Kazancı Yayınları, İstanbul, s.8.

15 Şen (1996), age., s.8.

Özel hayatın gizliliğine ilişkin gerek ulusal ve gerekse uluslararası düzenlemeler mevcuttur. Bu kapsamda, özel hayaın gizliliği ulusal düzenlemeler açısından ele alınacak olursa, ülkemizde 1982 Anayasası'nın ikinci bölümünde 'kişinin hakları ve ödevleri' arasında yer almaktadır. Anayasa'nın 20. maddesinin 1. fıkrası uyarınca;

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

Ayrıca, özel hayatın gizliliğini ihlal etmek, Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde suç olarak düzenlenmiştir.[16] Bunlarla birlikte, Medeni Kanun'un 23-25 maddeleri arasında da "kişiliğin korunması" başlığı içerisinde çeşitli düzenlemelere yer verilmektedir.

Öte yandan özel hayatın gizliliğine uluslararası belgelerde de yer verilmiştir. Bu kapsamda, örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 12. maddesinde;

"Hiç kimse, özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması konularında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz.

---

[16] Gök, Hasan (2012). Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği İstisnası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 99, s.154. Ayrıca bkz: HİRA Ayhan, (2014). Özel Hayatın Korunması: Türk Ceza Kanununda Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı İşlenen Suçlarla İlgili Düzenlemenin İslam Hukuku İle Mukayesesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, *1*(13), 75-102.

Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı kanun ile korunması hakkı bulunmaktadır."

Benzer şekilde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde yer alan düzenlemede ise;

"Herkes, özel yaşamına ve aile yaşamına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir." şeklinde yer almaktadır.

Böylelikle, özel hayatın gizliliğine ilişkin kavramsal çerçevenin çizilmesini takiben, özel hayatın gizliliğinin kapsamı ve sınırlarının değerlendirilmesine geçilebilir.

Özel Hayatın Gizliliğinin Kapsamı ve Sınırlarının Değerlendirilmesi

Özel hayatın gizliliği kavramı son derece geniş bir kavram olması bakımından kavramsal olarak sınırlarını çizmek oldukça güçtür. Ancak müdahalelerin önüne geçebilmek adına, kapsamın belirlenmesi elzemdir. Doktrinde genellikle özel hayat; "kamuya açık (ortak) alan", "özel alan" ve "gizli (sır) alan" olacak şekilde üçe ayrılmaktadır. Anılan her üç alan da özel hayat olarak anılmakla birlikte, sadece kamuya açık (ortak) alanın bilgi edinme hakkına konu olabileceği kabul edilmekte ve özel alan ve gizli (sır) alanın ise, bilgi edinme hakkı kapsamında özel hayatın gizliliğinde istisnai haller kapsamına alınmaktadır.[17] Yine de söz konusu üç alanın

[17] Tandoğan, Haluk (1963). ‘’Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel

bünyesinde belirsizlikler ihtiva etmesinden ötürü, özel hayat kavramını her somut olaya göre ayrı şekilde değerlendirmek gerekmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi kararlarında, özel hayat kavramını tanımlamamakla birlikte, kapsamına hangi hususların girdiğini belirtmekle yetinmiştir. Buna göre, AİHM özel hayatın bireylerin kişisel hayatından oluşan bir yapı olarak kabul edilmesi ve kalan hayatın tümüyle dışarıda bırakılmasını, özel hayatın kapsamını kısıtlayıcı sonuç doğuracağı yönünde yorumlamaktadır.[18] Bu bağlamda, AİHM'e göre, isim, kimlik, kişisel gelişim ve diğer bireylerle ilişki kurma ve geliştirme, mesleki ve ticari faaliyetler, cinsel yaşam gibi hususların özel hayatın kapsamına girmektedir.[19]

Türk Anayasa Mahkemesi de, AİHM'in tutumuna benzer şekilde, 10.12.2015 tarihli kararında,[20] özel hayatın kapsamında kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün, fiziksel ve sosyal kimliğinin, isminin,

---

Hayatın Korunması'', *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 1-4, s.26.

18 Bkz: Dursun, G. (2018). AİHM Kararları Işığında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *13*(167168), 199-238.; Birtane, Ş. (2021). Özel Hayata Saygı Hakkı (AİHS 8. Madde) Bağlamında Çalışma Hakkı Ve Mesleki Hayat İlişkisi. *Anayasa Yargısı*, *38*(2), 57-97.

19 Gomez-Arostegui, H. T. (2004). Defining private life under the European convention on human rights by referring to reasonable expectations. *Cal. W. Int'l LJ*, *35*, 153.

20 "Anayasa Mahkemesi Kararı, Bülent Polat Başvurusu, Başvuru No: 2013/7666, T: 10.12.2015.

cinsel yöneliminin, cinsel yaşamının, kişisel bilgi ve verilerinin, kişisel gelişiminin ve aile hayatının yer aldığını belirtmektedir.

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 13. ve 20. maddeleri gereğince, hakkın özüne dokunulmaksızın ve ilaveten demokratik toplum düzeninin gerekleri ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamak kaydıyla özel hayatın gizliliği kapsamında kanunla sınırlanabileceğini belirtmiştir. Buradan hareketle, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 21. maddesi kapsamında özel hayatın gizliliğinin bilgi edinme hakkının bir istisnasını teşkil ettiği açıkça ifade edilmiştir. Aşağıda madde metninde yer aldığı üzere, özel hayatın gizliliğine ilişkin sınırlar arasında, kişinin sağlık bilgileri, özel ve aile hayatı, şeref ve haysiyeti, mesleki ve ekonomik değerleri anılmıştır. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 21. maddesi uyarınca;

"Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır."

Madde metninden anlaşıldığı üzere, kişinin kendi rızasının bulunduğu haller dışında, sağlık bilgileri, bireysel ve aile hayatı, şeref ve haysiyeti ile mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturan bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkının konusunu oluşturamayacaktır.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Kararları Kapsamında Özel Hayatın Gizliliğinin İncelenmesi

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 21. maddesinin 2. fıkrasında, özel hayatın gizliliğinin sınırlarına ilişkin istisnalar sayılmıştır. Buna göre, kişisel bilgi ve belgeler "kamu yararı gerektirdiği hallerde" ve " ilgili kişiye en az 7 gün önceden haber verilerek, yazılı rızasının alınması koşuluyla açıklanabilir." Burada önemli husus olarak göze çarpan, kamu yararının ve yazılı rıza koşulunun aynı anda bulunması gerektiğidir. BEDK, özel hayatın gizliliği istisnasının uygulanması hakkında kendisinden istenen görüş(ler) doğrultusunda bu hususları teyit etmektedir.

Buraya kadar anılan hususlar çerçevesinde, BEDK'in özel hayatın gizliliğinin uygulanmasının istisnaları hakkında çok sayıda kararları bulunmaktadır. Bunların arasından örnekleri incelemek gerekirse;

"Başvuru sahibi,17.03.2010 tarihinde Adalet Bakanlığı'na başvurarak, 19.02.2010 tarihinde katılmış olduğu Hakimilk ve Savcılık mülakat sınavına ilişkin kendisi hakkındaki tutanakları, mülakata başvururken verdiği evrak ile mülakat sırasında gerçekleştirilen sesli ve görüntülü kaydın erişimine açılmasını talep etmiştir. Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, 02.04.2010 tarihli cevap yazısıyla, mülakat kurul üyelerinin tutanaklarını ve aday hakkındaki puanlara ilişkin tutanak örneklerini sunmuş, fakat sesli ve görüntülü kayıtlarda mülakat üyelerinin de bulunmasından ötürü 4982 sayılı Kanunun "özel hayatın

gizliliği başlıklı 21. maddesi kapsamında uygun görmemiştir. Bunun üzerine başvuru sahibi BEDK'e başvurmuştur. BEDK, kendisine yapılan başvuru neticesinde, söz konusu mülakat sınavı kayıtlarının mülakat kurulu üyelerinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerin haksız müdahale oluşturacak nitelikte olmadığı gerekçesiyle 4982 sayılı Kanunun 21. maddesi ile başvuru sahibinin talebinin kabulüne ve görüntülü mülakat kaydının erişimine açılmasına oy birliği ile karar vermiştir."[21]

Buna göre BEDK, 4982 sayılı Kanun 21. maddesin'ne dayanılarak, başvuru sahibine görüntü kaydının verilmemesi durumunu Kanun'da anılan özel hayatın gizliliğine engel bir durum olarak görmemiş ve başvuranın talebini kabul etmiştir. Bir diğer kararda;

"Başvuru sahibi, 08.10.2010 tarihli dilekçe ile Niğde Üniversitesi Rektörlüğü'ne başvurarak, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi akademik personelinin 2010 yılı Mart ve Nisan aylarına ait "hasta sevk izin form"larından birer örneğinin erişimine açılmasını talep etmiş ve bunun üzerine Niğde Üniversitesi Rektörlüğü 4982 sayılı Kanun'un 21. maddesi gereğince, talebi reddetmiştir. Bunun üzerine başvuran BEDK'e başvurmuş, fakat Kurul erişim izni talep edilen hasta sevk izin formları kapsamında Rektörlüğün kararını

[21] T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (2022). *T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*, T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Yayınları 8, Ankara. s. 208-210.

4982 sayılı Kanun'a uygun bulmuştur."[22]

Bu kararında BEDK, hasta izin sevk formlarını, 4982 sayılı Kanun'un 21. maddesi kapsamında özel hayatın gizliliğine giren hususlar arasında olduğunu kabul etmiştir. Bir diğer kararda;

"Başvuru sahibi 23.07.2020 tarihli dilekçesi ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurarak, 02.01.2020 ve 19.07.2020 tarihleri arasında Konya'da yapılan MTSK Direksiyon Eğitimi Dersi Sınavında görevlendirilen 'Sınav Sürecini Kontrol Edecekler ve Değerlendirecekler' listesini talep etmiştir. Bu talebin değerlendirmeye alınmadığına ilişkin tebligatın ardından yeni bir başvuru ile talebini yinelemiştir. İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 4982 sayılı Kanunun 21. ve 25. maddeleri ile Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 32. ve 36. maddeleri gereğince talebi reddetmiştir. BEDK'e yapılan başvuru üzerine, Kurul bu talebe karşılık İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen kararın uygun olduğuna karar vermiştir."[23]

Kurul, bu kararında da, talebin 4982 sayılı Kanun'da özel hayatın gizliliği başlıklı 21. madde kapsamında ve 'kurum içi düzenlemeler' başlıklı 25. madde kapsamına girdiğini belirtmiştir. Son olarak bir diğer örnek kararda;

---

22 T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (2022). *age.,* s. 210-211.

23 T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (2022). *age.,* s. 211-213.

"Başvuru sahibi, Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğüne başvurarak, Turizm İşletmeciliği Anabilim dalında yüksek lisans yapan kişinin tez savunması sırasında alınan kaydın bir örneğini kendisine verilmesini talep etmiştir. Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü tarafından talebi reddolunan başvuran, daha sonra BEDK'e başvurmuştur. Bunun üzerine BEDK ise, 30.09.2020 tarihli kararında 4982 sayılı Kanunun 21. maddesi kapsamında olduğunu değerlendirmiş ve talebi reddetmiştir."[24]

SONUÇ

Çalışma kapsamında belirtildiği üzere, kişiler tarafından çok çeşitli suretlerde bilgi ve belge talep edilmektedir. Bu bağlamda, özel hayatın kapsamının kusursuz ve eksiksiz bir şekilde belirlenebilmesinin yarattığı güçlük çerçevesinde, karar veren kurumların, BEDK'in ve mahkemelerin her olay için ayrı şekilde değerlendirme yapması gerekmektedir.

Çalışma içinde örnek gösterilen BEDK kararları da göz önüne alındığında, talep edilen bilgi ve belgenin açıklanmasında kamu yararı olduğuna inandığı durumlarda, özel hayatın gizliliği istisnası daha dar bir şekilde yorumlanmakla birlikte, kamu yararını değil de, kişisel tatmin amaçlı başvurularda ise geniş uygulandığı tespitinde bulunabiliriz.

---

[24] T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (2022). *age.,* s. 215-216.

İdarede şeffaflığı gerektiren bilgi edinme hakkı ile özel hayatın gizliliği kavramları arasında çatışan çıkarların dengelenmesi temel amaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, BEDK kararları ile bu dengenin sağlandığını söylemek yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

ANAYASA MAHKEMESI KARARI, **Bülent Polat** Başvurusu, Başvuru No: 2013/7666, K. T.: 10.12.2015.

ARAS, Z. & ALTINOK, E. B. (2009). Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları. *Ankara Barosu Dergisi*, (1), 107-111.

BİRTANE, Ş. (2021). Özel Hayata Saygı Hakkı (AİHS 8. Madde) Bağlamında Çalışma Hakkı Ve Mesleki Hayat İlişkisi. *Anayasa Yargısı*, *38*(2), 57-97.

BÖRZEL, T. A., & RISSE, T. (2004, October). One size fits all! EU policies for the promotion of human rights, democracy and the rule of law. In *Workshop on Democracy Promotion* (Vol. 4, No. 5). Stanford: Stanford University.

CLARK, D. L. (2002). The World Bank and human rights: the need for greater accountability. *Harv. Hum. Rts. J.*, *15*, 205.

DURSUN, G. (2018). AİHM Kararları Işığında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkı. *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *13*(167168), 199-238.

EKEN, M. (2005). Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, *38*(1), 113-130.

EROL, A. (2005). Dilekçe Hakkı ve Bilgi Edinme Hukuku, Yaklaşım Yayınları, Ankara.

GOMEZ-AROSTEGUI, H. T. (2004). Defining private life under the European convention on human rights by referring to reasonable expectations. *Cal. W. Int'l LJ*, *35*, 153.

GÖK, Hasan (2012). Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Kararlarında Özel Hayatın Gizliliği İstisnası, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 99, s.151-164.

GÜNDÜZ, E. & YAZICIOĞLU, İ. (2021). Bilgi Edinme Hakkı Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması, *Anayasa Yargısı*, Cilt 38, Sayı 1, s. 171-180.

HİRA Ayhan, (2014). Özel Hayatın Korunması: Türk Ceza Kanununda Özel Hayata Ve Hayatın Gizli Alanına Karşı İşlenen Suçlarla İlgili Düzenlemenin İslam Hukuku İle Mukayesesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, *1*(13), 75-102.

HORN, Hans-Detlef. (2014). "Demokrasi" (çev. Hüseyin Yıldız) içinde *Anayasa Teorisi – Verfassungstherie* (Eds. Otto Depenheuer ve Christoph Grabenwarter) (Çev.ed. İlyas Doğan), s.757-792.

KANMAZ, Fatih (2015). Özel hayata karşı suçlar, Halk Kitabevi, Ankara.

KAYLAN, İbrahim (2016). Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Yargısal Denetim, Yayınlanmamış

Doktora Tezi, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İdare Hukuku Bilim Dalı.

PEERENBOOM, R. (2004). Human rights and rule of law: What's the relationship. *Geo. J. Int'l L.*, *36*, 809.

T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (2022). T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Yayınları 8, Ankara.

STIGLITZ, J. (2002). Transparency in government in *The right to tell*, (ss.27-44), WBI Development Studies, The Worldbank, Washington D.C., USA.

ŞEN, Ersan (1996). Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, Kazancı Yayınları, İstanbul.

ŞENGÜL, R. (2005). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türk Kamu Yönetimini" Camdan Eve" Dönüştürür Mü?. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *60*(3), 215-234.

TANDOĞAN, Haluk (1963). ‘’Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması’’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı 1-4, s.1-36.

VON ARNAULD, A. (2014). "Hukuk Devleti" (çev. Arslan Topakkaya) içinde Anayasa Teorisi – Verfassungstherie (Eds. Otto Depenheuer ve Christoph Grabenwarter) (Çev.ed. İlyas Doğan), s.714-756.

WIENER, A., LANG, A. F., TULLY, J., MADURO, M. P., & KUMM, M. (2012). Global constitutionalism: Human rights, democracy and the rule of law. *Global Constitutionalism*, *1*(1), 1-15.

BİLGİ EDİNME HAKKININ UYGULANMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Dr. Hayrettin KURT*

21. yüzyıl devlet yönetiminde açıklık ve şeffaflık ilkelerinin teminatı olan bilgi edinme hakkının, tüm gerçek ve tüzel kişilere eşitlik ve tarafsızlık ilkelerine uygun olarak kullandırılmasının sağlanması, günümüz modern demokratik devletlerinin temel bir görevidir.

En basit anlamıyla bilgi edinme hakkı, bireylerin kamu kurum ve kuruluşlarının görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere erişim hakkıdır. Bu hak, ilgili mevzuat uyarınca bireylerin idareye yapacağı bilgi edinme başvurularının yanı sıra, idarenin kendi inisiyatifi ile belli bilgi ve belgeleri erişime açmasını da kapsar.

Bilgi edinme hakkı, demokratik yönetim ve şeffaflık ilkelerinin kamu yönetiminin de gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin yerleşerek güçlenmesinde mihenk taşı durumundadır. Ayrıca yolsuzlukla mücadelede etkin bir denetim mekanizması olarak da kullanılmaktadır. Diğer yandan devlet ile bireyler arasındaki iletişim kanallarının bilgi edinme hakkı vasıtasıyla açık tutulması, devletle bireyler arasındaki mesafenin azalmasını ve güven duygusunun güçlenmesini sağlayarak bireylerin devlet yönetimine

* MASAK Başkanı ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Üyesi

yabancılaşmasına engel olur. Alınan kararları denetleme ve karar alma mekanizmasında etkin rol oynama imkânına sahip bireylerin nazarında, idarenin iş ve eylemleri meşruiyet kazanır. Yine hak arama, adil yargılanma ve savunma hakkı gibi hakların, bilgi edinme hakkı ile yakından ilişkisi bulunmaktadır.

Bilgi edinme hakkı en basit anlamıyla, bireylerin kamu kurum ve kuruluşlarının görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere erişim hakkıdır.

Söz konusu hakkında yasal dayanakları ise Anayasamızın 74. Maddesi ve 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu ve ilgili yönetmelikleridir.

Söz konusu mevzuat ise, adını Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ifade özgürlüğü hakkını tanımlayan 19. Maddesinden alan ‘‘Article 19’’ adlı sivil oluşum öncülüğünde gerçekleştirilen çalışmada, ülke mevzuatları ile uluslararası alanda yapılmış tüm çalışmalar taranmış ve sonuç itibariyle bilgi edinme hakkını düzenleyen mevzuatların dokuz ilkeyi içermesi gerektiği belirtilmiştir. Birincisi;

Bilgi edinme hakkını düzenleyen mevzuatın en üst seviyede açıklık ilkesini benimsemesi gerektiği,

Kamu kurum ve kuruluşlarının, temel bazı bilgileri yayımlama yükümlülüğü altında olması,

Kamu kurum ve kuruluşlarının etkin bir şekilde açık yönetim anlayışını teşvik etmesi,

İstisnaların net ve dar bir şekilde belirlenmesi

gerektiği ile ‘‘zarar testi’’ ve kamu yararı testi’’ne tabi olması,

Bilgi edinme başvurularının, hızlı ve tarafsız bir şekilde işlem görmesi ve reddedilen başvurular ile ilgili bağımsız bir değerlendirme mekanizması olması,

Bilgiye erişim ücretlerinin hakkın kullanımını kısıtlayacak ve başvuru yapmadan caydıracak şekilde belirlenmemesi,

Kamu kurum ve kuruluşlarının toplantılarının halka açık olması,

Açıklık ilkesi ile çelişen mevzuat hükümlerinin ayıklanması ve değiştirilmesi,

İhbarcı ve şikâyetçilerin korunması,

Söz konusu yayımlanan bu çalışmada da görüldüğü üzere bilgi edinme hakkı uluslararası düzeyde önemli ve evrensel nitelikte bir haktır. Nitekim karşılıklılık şartıyla, ülkemizde bulunan yabancı kurum ve kişilerin dahi söz konusu haktan yararlanması mümkündür.

Ülkemizde bilgi edinme hakkı alanında ciddi çalışmalar yapmış ve önemli mesafeler kat etmiştir. Bilgi edinme hakkının mevzuatımıza girdiği 2004 yılından itibaren bilgi edinme başvurusu sayısı sürekli artmış ve süreçlerin elektronik ortama taşınması (BİMER ve CİMER gibi elektronik başvuru imkanları) vesilesiyle bu hakkın kullanımı başvuru sahipleri için ciddi anlamda kolaylaştırılmıştır.

Bu doğrultuda yakın zamanda Kurulumuza e-devlet aracılığıyla itiraz başvurusu alınmasu imkanının

da sağlanacağını buradan ifade etmek isterim.

Bilgi edinme hakkı kullanımında bir takım eksiklikler ve yapılan yanlışlara dikkatinizi çekmek isterim;

Örneğin, uygulamada bilgi edinme hakkı sık sık dilekçe hakkı ile karıştırılmaktadır. Dilekçe hakkı bilgi edinme hakkına nispeten daha geniş kapsamlı bir hak olup, bu hak çerçevesinde tüm dilek, istek, şikâyet ve ihbarlarını kurum ve kuruluşlara iletebilirlerken, bilgi edinme hakkı ile kişiler, kurum ve kuruluşların kayıtlarında bulunan bilgi ve belgeleri talep edebilmektedir. Yani 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun kapsamında yapılan başvurular, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunundan çok daha fazla kapsamlıdır.

Yine başvuruların cevaplanması hususunda, özellikle reddedilen başvurularda reddin gerekçesi ve kanun yolları ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Bu yasal bir zorunluluktur. Ayrıca, kamu kurum ve kuruluşları, bilgi edinme başvurusunun reddinin gerekçesini ifade ederken mutlaka 4982 sayılı Kanunda belirtilen istisnalar çerçevesinde bir gerekçe oluşturmak zorundadır. Çünkü anılan Kanununun ‘‘Bilgi verme yükümlülüğü’’ başlıklı 5 inci maddesinin son fıkrasında ‘‘ Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.’’ hükmü net bir şekilde ifade edilmiştir.

Bu kapsamda bilgi edinme hakkının etkin bir

şekilde uygulanması açısından vatandaşların ve kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi edinme hakkı mevzuatını dikkate alması oldukça önem arz etmesi gerekmektedir.

Geçen süreçte yaşanan gelişimler ve değişimler ve kanununun doğru anlamda kullanımına yönelik bir takım çalışmalar yapılması gerektiği ve hakkın daha etkin kullanımı noktasında düzenlemeler yapılması gerektiğini de ortaya çıkarmıştır.

Her hakkın kullanımında olduğu gibi bilgi edinme hakkı da kullanılırken hakkın kötüye kullanımını yasanın korumayacağı ve buna ilişkin genel mevzuat hükümlerinin uygulanması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda söz konusu hak kullanılırken sıklıkla karşılaşılan konulardan biri de bilgi edinme hakkının kötüye kullanıldığını, kamu kurum ve kuruluşlarının gereksiz yere meşgul edildiği, çalışanların mesaisini boşa harcamasına sebebiyet verildiği ve dolayısıyla kamu kaynaklarının boş yere meşgul edildiği ve kullanıldığı da maalesef karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda ilgili yasada gerekli düzenlemeler yapılarak (Anayasa Mahkemesi ve TİHEK'te olduğu gibi BEDK'ya para cezası verme yetkisi verilmesi vb.) söz konusu bilgi edinme hakkının kötüye kullanımının da önüne geçilmesi gerektiği, bir taraftan hakkın kullanımını etkin hale getirirken diğer taraftan kamu kaynaklarının her alanda olduğu gibi bilgi edinme hakkının kullanımı alanında da etkin bir şekilde kullanılması gerektiği de açıktır.

Bu bağlamda bilgi edinme hakkının kullanımının

ülkemizde etkin bir şekilde kullanımını sağlamak hepimizin görev ve sorumluluğunda olduğunu da ayrıca dikkatlerinize sunuyorum.

FRANSIZ HUKUKUNDA BİLGİ EDİNME HAKKI UYGULAMASI

Prof. Dr. Ender Ethem ATAY*

GENEL AÇIKLAMALAR

II. Dünya Savaşı sonrasında düzenlemelere konu olan *bilgi edinme hakkı*, idarenin varlık sebebini teşkil eden kamu yararının sağlanmasına yönelik en önemli araçlardan biridir ve günümüz yönetim anlayışının önemli bir unsuru niteliğini taşıyan "açıklık/şeffaflık/saydamlık[25]" kavramının hayatiyet kazanmasını amaçlar. Bu hakkın kurumsal yapısını gerçekleştiren komisyon veya kurullar herkese idarenin elinde bulunan dokümanlara üstün kamu yararının veya yasal düzenlemelerdeki istisnaların dışında başvurabilme, onlar hakkında bilgi sahibi olma imkân ve hakkını bahşeder.

1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin 15. maddesine göre: «*Toplum tüm kamu görevlilerinden, görevleriyle ilgili olarak hesap sorma hakkına sahiptir*.»[26] Bu ilke anayasal niteliğine rağmen, ülkede geçerli olan idari sır kavramının dominant etkisi sonucunda hiçbir zaman gerçek anlamında uygulanma

---

* Özyeğin Üniversitesi Hukuk Fak.İdare Hukuku ABD Öğr. Üyesi

25 Transparence.

26 « La société a le droit de demander compte à tout agent public de son administration » (l'article 15 de la Déclaration des Droits de l'Homme de 1789).

kabiliyeti bulamamıştır. Bununla birlikte 1970 yılından itibaren idare hukukunun merkezinde bir değişkenliğin yaşandığına şahit olunmaktadır. Günümüzde geçerli olan ve kabul gören anlayış idarenin şeffaflığı (saydamlığı) ilkesi[27] olup, bu ilke uyarınca başlangıçtaki idarenin idari sır kavramının baskın etkisi ters bir görünüm almıştır. Dolayısıyla saydamlık, donukluk[28] kavramının karşıtı bir anlam ve işlev yüklenmiştir. İdari etkinlik idare edilenlerle idare edilenler arasındaki ilişkiler olarak tanımlanmaktadır. İdari etkinliklerin şeffaflığı kavramı ilk anlamıyla hürriyetçi bir irade ve anlayışa uygun düşer. İdari etkinliğin şeffaflığı idari sırrın olduğu bir haklı sebebin varlığı karşısında vücut bulur. İdari etkinliklerde idari sırrın varlığı, bunun arkasında bir şeylerin saklandığı anlamını taşır. Şeffaflığın söz konusu edilmesi halinde belirli bir ölçüde güvenin sunulması bahse konu olur. Bu da uygulanan kurallara saygı duyulduğu, gösterildiğine delalet eder. Bu açılım Fransa'da 1970'li yıllarda bir seri yasal düzenlemeye kaynaklık etmiştir.

Fransız Hukukunda İdari Dokümanlara Erişim Komisyonu[29] hakkında bilgi vermeden önce Fransa'nın bu anlamdaki uygulamasından önemli derecede etkilenen ve benzerlikleri olan Belçika Hukukundaki

---

27 Le principe de la transparence de l'action administrative.

28 Opacité.

29 **La Commission d'accès aux documents administratifs /** CADA. Bkn. ***La Commission d'accès aux documents administratifs, Rapport d'activité 2005*, Paris 2006.**

durum hakkında kısa bir açıklamada bulunmak yerinde olacaktır.

Fransız hukukunda idari dokümanlara erişme hakkı anayasal bir hak olarak öngörülmemiştir. Buna karşılık Belçika Anayasası'nın 32. maddesi kanunla, kararname ile öngörülenlerin dışında herkesin her idari dokümana başvurabilme (erişebilme) ve onlardan bir nüsha alabilmesini anayasal bir hak olarak öngörmüştür.

Belçika'nın Wallonie-Bruxelles Federasyonu, Anayasanın bu düzenlemesini hayata geçirmek için 22 Aralık 1994 tarihinde idari yayına ilişkin bir kararname[30] çıkarmış ve bu düzenlemeyle;

- hangi belgelerin idari otorite tarafından tesis edildiği,
- kısmen veya tamamen ilgilisinin başvurusu anlamında kişisel çıkarına konu edilebileceğini ifade etmiştir.

Bu anlamda idari dokümanlara erişebilme veya bir nüsha alabilme hakkının sınırlandırılmasının istisnai bir nitelik taşıyabileceği ve başvurunun yapıldığı idari makamlarca gerekçelendirilmesi zorunluluğunu öngörmüştür. Bu husus "*pasif yayınlama*" kavramıyla ifade edilmekte; buna karşılık halkın önceden bilgilenebileceği dokümanları yayınlamasına da "*aktif yayınlama*" yükümlülüğü kavramı kullanıldığı gözlemlenmektedir.

---

30 Décret du 22 décembre 1994 relatif à la publicité de l'administration.

İdari dokümanlara erişebilme bir nüshasının elde edilmesi hakkının güvence altına alınmasını sağlamak için idari bir otorite sıfatıyla İdari Dokümanlara Erişim Komisyonu'nu kurmuştur. Bu Otorite bir idari makamın muhtemel bir idari dokümanı vermekten imtina etmesinin esasının yerindeliğine hükmetme anlamında yetkili olduğunu öngörmüştür. CADA'nın kararlar uyulması anlamında emredici nitelik taşır. İdari dokümanlara ulaşmada, bir örnek almada sorunlarla karşılaştığını ispatlayan herkes bu idari otoriteye başvurabilir.

Nihayet söz konusu Komisyon kamu sektörünün bilgilerinin tekrar kullanılabilmesinin çerçevesinde başvuruların yapılabildiği bir makam niteliği de taşımaktadır. Avrupa Birliği'nin bir yönergesinden kaynaklandığı üzere tekrar kullanabilme rejimi ticari mahiyet taşıyanlar da dahil olmak üzere kamu otoritelerinin elinde bulunan verilerin kullanılabilmesine gerek ve tüzelkişilere imkân tanımayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda ilgililerin idari bir otorite nezdinde bulunan dokümana ulaşabilmede (erişim hakkının reddedilmesi, kısmi erişim veya ilgili idari makamın bir cevap vermeden imtina etmesi hallerinde olduğu üzere yeterli ölçüde tatmin olmadığı durumlarda Wallonie-Bruxelles Federasyonu'nun CADA'sına başvuruda bulunma hakkına sahiptir. Bu başvuruların nasıl yapılacağına dair başvuru formları posta veya email yoluyla CADA'ya iletilebilir.

FRANSIZ HUKUKUNDA İDARİ DOKÜMANLARA ERİŞME KOMİSYONU

« Il n'y a pas de démocratie sans transparence. La société ne peut effectivement demander des comptes aux agents de son administration, comme le prévoit l'article 15 de la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen, que si elle est en droit d'accéder aux documents et informations que celle-ci détient. Si les textes constitutionnels français ne consacrent pas ce droit d'accès, on notera qu'il en va différemment de la Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne (art. 42). »

"*Şeffaflık olmadan demokrasi olmaz. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin 15. Maddesinde öngörüldüğü gibi hukuken idarenin elinde bulunan dokümanlara ulaşabilmesi halinde toplumun ancak etkili bir şekilde kamu görevlilerinden hesap sorabilmesi mümkün olur. Fransız anayasal metinlerinde erişim hakkına ilişkin düzenleme bulunmasa da Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda (mad. 42) farklı olarak bu tür bir düzenleme yer almaktadır*."

Fransız Hukukunda İdari Dokümanlara Erişme Komisyonu *(CADA)* 1978 yılında bir bağımsız idari otorite[31] olup; idari dokümanlara, kamunun elindeki arşivlere ve kamusal bilgilerin tekrar kullanılabilmesi hürriyetini gözetlemek, hayatiyet kazandırmakla yetkili

[31] Autorité administrative indépendante.

olması amacıyla kurulmuştur. Komisyon başvuru üzerine tavsiyelerde bulunur; ama temel etkinliği idarenin elinde bulunan belge veya belgelerin içeriğine ulaşma talebi reddedilen kişilere söz konusu belgeler ve içerikleri hakkında bilgi sahibi olabilmesi anlamında yardımcı olmaktır. 2005 yılından itibaren kamusal verilerin tekrar kullanılması[32] konusunda da yetkili kılınmıştır. 2015 yılından itibaren 1978 tarihli CADA'yı kuran Kanun, İdare İle İdare Edilenler Arasındaki İlişkiler Kodu'nun[33] bir parçası olarak bu Koda entegre edilmiştir.

Özet olarak belirtmek gerekirse CADA bir yargıcın başkanlık ettiği bir idari otoritedir[34]. İdari bir dokümana başvurma ya da bir örneğini edinme anlamında zorluklarla karşılaşan herkes tarafından bu otoriteye başvuruda bulunulması mümkündür. 22 Aralık 1994 tarihli İdari İlanlara İlişkin Kararname hükümleri ışığı altında idari otoritenin ret kararının muhtemel gerekçesinin yerindeliği hakkında hüküm tesis eder. Burada belirtmek gerekir ki, başvuru sonrası 30 gün içinde cevap verilmediği durumlarda talebin reddedildiği kabul edilir. 14 Mart 2019 tarihli Kararname'nin değişikliği öncesinde söz konusu Kararname CADA'ya yalnızca bir görüş verme[35] imkânı tanımıştı. CADA'nın günümüzdeki yetkileri

---

32 Réutilisation des données publiques.

33 Code des relations entre le public et l'administration, (CRPA).

34 Une **autorité administrative**, présidée par un magistrat.

35 Une mission d'avis.

güçlendirilmiş ve idari otorite olarak kararları bağlayıcı bir hüviyet kazanmıştır. Dolayısıyla CADA kamu sektörünün bilgilerinin yeniden kullanılması alanında[36] bir başvuru makamına dönüşmüştür.

İDARİ DOKÜMANLARA ERİŞME KOMİSYONU (CADA)'NUN OLUŞUMU

Komisyon kurul halinde çalışır ve 11 üyeden oluşur. Bu üyeler, birer üye olmak üzere Danıştay, Yargıtay ve Sayıştay'dan, Senato ve Millet Meclisi Başkanlarınca belirlenen bir senatör ve milletvekili, Senato Başkanınca belirlenen bir mahalli idare temsilcisi, Komisyon'un başkanınca belirlenen bir yükseköğrenim profesörü, Ulusal Miras Genel Müdürünce (bizdeki Devlet Arşivleri Başkanlığı) belirlenen arşiv alanında bir uzman, Hürriyetler ve Enformatik Ulusal Komisyonu[37] başkanı veya temsilcisi, Rekabet Kurulu Başkanı'nın belirleyeceği rekabet alanındaki bir uzman, kamusal enformasyon alanında bir uzmandan oluşur. Bu şartları taşıyan birer yedek üyesi de belirlenir. Komisyonun Başkanı Cumhurbaşkanınca üyelerin arasından belirlenir. Halihazırdaki başkan 2020 yılından beri bu görevi yürütmektedir.

CADA kurul olarak katılan üyelerin çoğunluğuyla[38] karar tesis eder ve iki şekilde toplanır. Kural olarak

---

36 En matière de réutilisation des informations du secteur public.

37 La Commission nationale de l'informatique et des libertés.

38 La majorité des membres présents.

üyelerin tamamının[39] katılımıyla karar alır. Karar yeter sayısı altıdır. Hükümet komiseri[40] ancak şifahi açıklamalarda bulunabilir. Kamusal bilgilerin tekrar kullanılması alanındaki yaptırım uygulaması alanında geçerli olan sınırlı sayıda üye katılımıyla gerçekleşen toplantıya[41] söz konusu konuya ilişkin çıkar çatışması bulunmayan üç üyedir. Uygulanacak kurallar usulün bastırıcı niteliği[42] göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Sayısal bir Cumhuriyet için Kanunun yürürlüğe giriş tarihinden beri İdare Edilenlerle İdare Arasındaki İlişkilere İlişkin Kod (mad. L.341-1) Komisyonun yetkilerinin belirli bir kısmının kullanılma yetkisini devredilebileceğini öngörmektedir.

Komisyon'a idari doküman veya kamusal bilgilerin tekrar kullanılabilmesinde aleyhinde olduğu değerlendirilmesinde bulunduğu kararlara karşı gerçek ve tüzelkişi herkesin başvuruda bulunma hakkı söz konusudur. Bu kapsamda söz konusu alanlarda dayanışma içinde olunan tavsiyede bulunabilen idare tarafından da harekete geçirilebilir. Komisyon faaliyetlerini içeren yıllık raporlar ve düzenli olarak da aleyhte verilen kararların listesini yayınlamaktadır.

---

39 Formation plénière.
40 Le commissaire du Gouvernement.
41 Formation restreinte.
42 Le caractère répressif de la procédure.

İLGİLİLERİN BAŞVURUSUNUN PROSEDÜRÜ

CADA'ya başvuru öncesinde her hâlükârda bir *ön başvuruda* bulunulması gerekir. Dolayısıyla dokümanları elinde bulunduran idari otoriteye başvuruda bulunularak idari dokümana ulaşma, idari dokümanın yayınlanması veya kamusal bilgilerin tekrar kullanılması anlamında bir talepte bulunulması gerekir. Bununla birlikte *başvuru yanlış idareye yapılmışsa*, bu idare tarafından başvurunun yetkili idareye iletilmesi gerekir. Başvurunun talep edilen belge açık bir şekilde, tereddütte mahal verilmeden net olarak tanımlanmalıdır. Başvuru posta veya elektronik ortamda gerçekleştirilebilir. Posta ile yapılan başvurunun iadeli taahhütlü olması şarttır. Kanun başvurunun mutlak suretle yazılı olmasını gerektirmemekte, *sözlü olarak da başvuru yapılabilmektedir*. Talebin reddi halinde CADA'ya başvuruda bulunulabilmesi mümkündür. Başvurularda kolaylığın sağlanması anlamında başvuru formlarını internet ortamında ilgililerin kullanımına sunmaktadır.

Yapılan başvurunun *sarih* veya *zımni* reddi söz konusu olabilir. Başvurulan idarenin bir ay içerisinde cevap vermediği durumlarda talebin zımnen reddedildiği varsayılır. Bu durumda başvuru sahibin iki ay içinde CADA'ya başvurabilir. Tıbbi anlamda doküman taleplerinde ilgilinin dosyası veya hastanede yatıyor olduğu durumlarda cevap süresi 8 gündür. Bu süre geçince talep sahibinin CADA nezdinde talepte

bulunması mümkündür.

İlgilisine iletilebilecek belgelerin[43] ancak bir örneği (fotokopisi) verilebilir. Bilgi sahibi olmak amacıyla yapılan başvuru iletilmesi gereken bir belge anlamı taşımaz. Dolayısıyla bu anlamdaki talebin reddi belge kapsamında değerlendirilmez. Bununla birlikte idari doküman (belge) kavramı oldukça geniş bir anlam taşımaktadır.

Arşiv ve dokümanlar;

-Araştırmacılar veya tarihi araştırmalar ya da ciddi anlamda bir çıkarın söz konusu olduğunda olumlu görüşler, belge kapsamına girer.

-Sadece merak giderilmesine yönelik taleplere verilen olumsuz cevaplar kural olarak idari belge kapsamına girmemekle birlikte olay bazında istisnaları söz konusu olabilir.

-Daha önceden rahatlıkla ve serbest bir şekilde ulaşılabilecek dokümanlar söz konusu olduğunda idarenin tekraren bu belgeleri talep sahibine iletmesi gerekmez.

-Bazı belgeler Fransız Hukukunda 25 ile 100 yıl geçmedikçe, açıklanmaz ve talep sahibine iletilmez.

BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINA GİRMEYEN BELGELER

CADA'ya başvuru anlamında sınırlandırma söz

[43] Documents communicables.

konusudur. Bu kapsamda olmak üzere;

●idarenin danışma yani istişari mahiyetteki belgelerine,

●hükümetin devlet sırrı niteliğindeki görüşmelerine,

●ulusal savunma, devletin güvenliği veya kamunun güvenliğini ilgilendiren belgelere ulaşılması mümkün değildir.

●Ayrıca sürecin devam ettiği zaman diliminde hazırlık işlemleri de bu kapsamdadır.

●Aynı şekilde Komisyonun daha önceden kamuya açıklanmış dokümanlar hakkında da yetkisi bahse konu olamaz.

●Sonuncu olarak da bakanlıklar özellikle sürekli tekrarlanan ve sistematik olarak yapılan hakkın kötüye kullanılması niteliğindeki taleplere cevap verme zorunluluğu bulunmamaktadır.

CADA'nın karar verebilmesi için *yazılı bir başvuru posta* ya da *elektronik olarak* Komisyon'un ilgili idarenin talebini reddeden kararı hakkında karar vermesi istemiyle yapılır. Bu başvuruda zorunlu olarak idareye yapılan başvurunun belgesi veya sözlü başvurularda inandırıcı tanık ifadesi olmalıdır. Elektronik ortamda yapılacak başvurularda başvuru formunun eksiksiz doldurulması gerekir.

CADA kendisine iletilen talebin hangi tarihli toplantıda ele alınacağını talep sahibine bildirir.

Teorik olarak karar verilecek toplantı başvuru tarihinden itibaren bir ay içinde gerçekleşir. Ancak talebin içeriği ve niteliği görüşülme süresi üzerinde etkili olmaktadır. 2006 yılı için bu süre 40,5 gündür.

İDARİ DOKÜMANLARA ERİŞME KOMİSYONU (CADA)'NUN KARARLARI;

CADA'nın örgütlenmesi kendi içyapısına ilişkin yönetmelikle[44] belirlenmiş olup, misyonunu dört başlık altındaki yetkilerini kullanmak suretiyle ifa etmektedir. *İlk olarak* idari bir dokümanın kendisine verilmesi veya idari dokümanın yayınlanması talebi reddedilmesi, kamusal arşiv dokümanlardan yararlanması reddedilen veya kamusal bilgilerin tekrar kullanılması alanında olumsuz bir karara karşı ilgilisinin başvurusu üzerine görüş belirtebilir. *İkinci olarak* Kodda (L300-2 mad.) belirtilen ilgili otoritelerin yine Kodda ifade edilen sorulara ilişkin tavsiye kararları vermektedir. *Üçüncü olarak* idari dokümanlara erişme hakkıyla veya kamusal bilgilerin tekrar kullanılmasıyla ilgili yasal veya düzenleyici işlemlerin düzenlemelerindeki her türlü değişiklikleri hakkında önerilerde bulunur. *Nihayet* Kodda öngörülen yaptırımları kamusal bilgilerin tekrar kullanılabilmesi düzenlemelerine aykırı davrananlara uygulayabilir.

Bu açıklamalardan hareketle CADA'nın kararları;

---

44 Règlement intérieur.

●Talep konusu belgelerin talep sahibine iletilmesi anlamında *kabul*[45],

●*Bazı şartlara bağlı olmak üzere kabul* veya *red*[46] şeklinde olabilir.

●Komisyon aynı şekilde ilgili dokümanların bulunmaması veya talep sahibine iletilmesi halinde *talebin konusuz* kaldığına[47] karar verebilir.

●*Başvurunun kabul edilemezliğine*[48] de talep sahibin sadece bilgi sahibi olmayı talep ettiği veya talebinin açık bir şekilde ifade edilemediği hallerde karar verir.

●Talep edilen belgeye ulaşılmasının özel bir usule tabi kılındığı hallerde olduğu gibi bazı durumlarda *yetkisizlik kararı*[49] da verebilir.

●Talep sahibinin aynı mahiyette müteaddit başvurularının olması halinde, *başvurucunun hakkını kötüye kullandığına* da hükmedilebilir.[50]

---

45 F*avorable* à la communication des documents.

46 Favorable sous certaines réserves ou défavorable.

47 Déclarer la demande sans objet.

48 Irrecevable.

49 Se déclarer incompétente.

50 **2007 yılı faaliyet raporuna göre** (*Selon le rapport d'activité pour l'année 2007*), **taleplerin % 44,8 belgelerin iletilmesi yönünde kararla** (*44,8 % des avis rendus ont été « favorables à la communication »*), **% 36 konusuz olma kararı,** (*36,3 % ont été déclarés « sans objet (désistement, doc. perdu ou inexistant*) » **ve buna karşılı % 9'u ret şeklinde sonuçlanmıştır** (alors que 9 % étaient « défavorables »). **CADA'nın kararlarının %60,2'ne uyulmuş, uyulmayan karar oranı %20,1 ve cevaplandırılmayan karar oranı ise % 19,7'dir.**

CADA'nın görüşü talep sahibine ve ilgili idareye bildirilir.

Başvurucu CADA'nın kararını tatminkâr bulmaması, CADA'nın lehine karar vermesine rağmen ilgili dokümanların kendisine iletilmemesi veya CADA'nın karar vermediği durumlarda; talebini izleyen kararın kendisine tebliğinden itibaren iki ay içinde ikametgâhının bulunduğu yerde yetkili olan idare mahkemesi nezdinde dava açabilir. Bu anlamda idare mahkemelerinin genellikle CADA kararlarının lehine hükmettiği ifade edilmektedir.

CADA her idare nezdinde ve 9.000'den fazla nüfusu olan yerel yönetim birimlerinde idari dokümanlara erişme hakkı konusuyla görevli görevlilerden oluşan bir personel ağına[51] sahiptir. Bu personel ağında 2020 yılı itibariyle 1700 kamu görevlisi istihdam edilmektedir. Söz konusu personel ilgili idari birimle kamu ve CADA arasındaki ilişkinin kurulması görevini üstlenmiştir. 2007 yılı sonunda söz konusu ağın ilgililerin bilgisine sunulan bir sosyal medya ağını internet ortamında oluşturduğu bilinmektedir. 2008 Ocak ayından beri CADA her ay lehte olan kararları içeren kamuya yönelik ve tematik içerikli özet açıklamalarda bulunmaktadır. CADA'ya 2015 yılında rekor seviyede denilebilecek 7222 başvuru olmuştur. 7 Ekim 2016 tarihinden itibaren "Sayısal Bir Cumhuriyet

[51] Personnes responsables de l'accès aux documents administratifs, **PRADA.**

Kanunu'nun" yürürlüğe girmesiyle internet ortamında faaliyet kapsamına giren başvuruların yapılması açısında yön gösterici bir internet lignini CNİL ile ortaklaşa olarak hizmete sunmuştur. CADA'nın bilgi edinme hakkıyla doğrudan ilişkili kurumlarla (örneğin Anayasa Konseyi) ortaklaşa hareket ettiği de bilinmektedir.

SONUÇ

Fransız Hukukunda 1978 yılında kurulan Commission d'accès aux documents administratifs idari dokümanlara erişim hürriyetini gözetmek amacıyla oluşturulmuş bir bağımsız idari otoritedir. Esas itibariyle Komisyonun rolü kişilerin, işletmelerin ve derneklerin idari dokümanların iletilmesi taleplerinin idarece reddi kararlarına karşı görüş bildirmesidir. Komisyona başvuru her türlü uyuşmazlık oluşturulması öncesi zorunludur. İletilmesi gereken idari dokümanlar hakkında idarelere tavsiyede bulunur ve yasal ve düzenleyici mahiyetteki metinlerde yapılacak değişiklik önerileri için hükümetin başvurularını karşılar.

İKİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Ali AKYILDIZ

Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku
Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bölüm Başkanı

İYİ İDARE İLKESİ VE BİLGİ EDİNME HAKKI

Arş. Gör. Berk YILMAZ*

ÖZET

İyi idare ilkesi, çeyrek asırdır gelişen idare anlayışının yansımalarını içerir. Yeni kamu hizmeti anlayışında kamu hizmetlerine hizmetten yararlanan bireylerin de katılımı amaçlanmakta ve iki yönlü bir sistem benimsenmektedir. İyi idare ilkesinin gerekleri çeşitli uluslararası metinler vasıtasıyla ortaya konmuştur. Bu gereklerden bir tanesi kişilerin resmi bilgi ve belgelere erişimlerinin sağlanmasıdır. Bu çerçevede kanunla öngörülen sınırlamalara bağlı kalmak kaydıyla kişilerin idarenin elinde bulunan kendilerini ilgilendiren resmi belgelere erişimlerinin sağlanması gerekmektedir. Bilgi edinme hakkı, ülkemiz hukuk sisteminde Anayasal nitelikte bir hak olarak kabul edilmiş ve yine 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nda hakkın yerine getirilmesi ve sınırlamaları hüküm altına alınmıştır. Bu çerçevede idari makamlar kanunla belirtilen sınırlamalara bağlı kalarak bireylerin bilgi edinme hakkı taleplerini yerine getirerek hakkın kullanımını sağlamalıdır.

* Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.
ORCID: 0000 – 0002 – 5401 – 9183

GİRİŞ

Kamu hizmeti sunmakla görevli idare, kamu yararı amacıyla bireyler üzerinde birtakım eylem ve işlemler gerçekleştirir. İdarenin faaliyetleri kişiler üzerinde icrai ve re'sen icrai sonuçlar ortaya çıkarır. Yani idarenin idari işlemleri, kişiler üzerinde hem hukuki hem de maddi sonuçlar doğurmaktadır. Bu yönüyle bireyden üstün olan idare, tüm faaliyetlerinde kamu yararı amacını gözetmek zorundadır.

İdare, her ne kadar bireyden üstün olan taraf olsa da kendisin bağlayan kuralların dışına çıkamaz. Hukuk devleti ilkesinin benimsendiği devlet sistemlerinde idare, hukuka uygun hareket etmek zorundadır. Nitekim hukuk devleti tanımı itibariyle, yalnızca vatandaşlarının değil aynı zamanda devletin yani idarenin de birtakım kurallarla sınırlandırıldığı devlet sistemi şeklinde tanımlanmaktadır. Hukuk devleti bu genel tanımıyla birlikte çok daha büyük bir kapsama sahiptir ve birçok ilkenin kabulünü gerektirir. Bu ilkelere en başta kuvvetler ayrılığı ilkesini, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması, idarenin kanuniliği, idarenin sorumluluğu, hukuk güvenliği ilkelerini örnek olarak verebiliriz.

Bilgi edinme hakkı, ülkemizde ve dünyada son dönemde kabul edilen yeni haklardan birisidir. Açık, şeffaf ve hesap verebilir yeni idare anlayışında bilgi edinme hakkı, bireyin idare karşısındaki konumunda oldukça önemlidir. Bilgi edinme hakkı, ifade özgürlüğü bağlamında incelenmekle birlikte Avrupa İnsan Hakları

Mahkemesi kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı" başlıklı 8. maddesi ve "İfade Özgürlüğü" başlıklı 10. maddesi çerçevesinde incelenmektedir.

Bilgi edinme hakkı çeyrek asırlık bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi edinme hakkının, bireyin kendisini ilgilendiren kişisel resmi bilgi ve belgelere erişimi ile kamuoyunu ilgilendirebilecek nitelikte genel resmi bilgi ve belgelere erişimi yönünde iki farklı yönü vardır. Ülkemiz hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı, Avrupa Birliği Uyum Süreci'nde 2003 yılı içerisinde çıkarılan bir kanunla düzenlenmiş bulunmaktadır. Daha sonra Anayasal niteliğini kazanan bilgi edinme hakkı, günümüzde uygulanan temel haklardan bir tanesi konumundadır.

İyi İdare İlkesi

İyi idare kavramı, günümüz modern yönetim ilkelerinin temelini oluşturan, sürekli bir gelişim halinde olarak idare hukukunun temel ilkelerine katkı sağlayan bir kavramdır. İyi idare ilkesi şeffaflık, açıklık ve demokratik yönetim usulü ya da birey ile idare arasındaki ilişkilerin geliştirilmesini esas alan uygulama standartlarına işaret eder. Bu düşünceler, hukuk devletine bağlı modern demokratik yönetim sistemlerinin hepsinde ortaklaşa kabul edilen değerler arasındadır[52].

[52] Selman Karakul, "Hukuki ve İdari Denetim Ölçütü Olarak İyi Yönetim İlkeleri", *Ombudsman Akademik Dergisi,* S. 3, Y. 2015, s. 81.

İyi idare ilkesi hukuk devleti kavramıyla ilişkilendirilmektedir. Hukuk devleti ilkesi, devletin, hukuk kuralları söz konusu olsa da ona uymak zorunda olmadığı, kurallara aykırı eylem ve işlemlerde bulunsa dahi onu denetleyecek bir kudretin bulunmadığı polis devlet anlayışına karşıt bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukuk devleti, devletin, yalnızca vatandaşlar tarafından uyulacak kuralları koyması değil; aynı zamanda getirdiği kurallarla bizzat kendisinin de bağlı olduğu bir sistemdir. Modern yönetimlerde, ülke içerisinde yaşayan vatandaşlar daha öncesinde devlet tarafından belirlenmiş hukuk kurallarına tabi olmakta ve idare, eylem ve işlemlerini belirlenmiş bu kurallar çerçevesinde yerine getirmekte ve bu kurallara uymak zorundadır. Hukuk devleti anlayışının hâkim olduğu devletlerde, devletin hukuka aykırı eylem ve işlemleri söz konusu olduğunda bu durum yargı organı tarafından tespit edilmekte ve davanın niteliğine göre gerçekleştirilen işlem iptal edilmekte ve/veya ortaya çıkan zarar idare tarafından tazmin edilmektedir. Nitekim bu durum demokratik düzenin egemen olduğu ülkelerde benimsenen temel ilkelerden bir tanesidir. Tüm bu yönleriyle iyi idare ilkesinin benimsenmesi hukuk devleti ilkesine de katkı sağlamaktadır.

İyi İdare İlkesinin kavramsal olarak ilk kez kullanımı, 18 Aralık 2000 tarihinde Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 41. maddesinde "İyi İdare/Yönetilme Hakkı (Right to good administration)" başlığı altında düzenlenmiştir. *1. Herkes, kendisiyle*

ilgili işlerin, Birliğin kurum ve kuruluşları tarafından, tarafsız ve adil bir şekilde ve makul bir süre içinde görülmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hak: - herkesin, kendisini olumsuz biçimde etkileyecek önlemler alınmadan önce, dinlenme hakkını; - herkesin, gizliliğin meşru yararlarına ve meslek sırlarına saygı göstermek kaydıyla, dosyasına erişme hakkını; - yönetimin, karalarının gerekçelerini belirtme zorunluluğunu kapsar. 3. Herkes, ,ye devletlerin hukuk sistemlerinde ortak olan genel ilkelere uygun bir şekilde, Topluluk kurumları ya da bu kurumlarda görevli memurların görevleri dolayısıyla verdikleri zararın tazmin edilmesi hakkına sahiptir. 4. Herkes, Birliğin kurumlarına, Antlaşmaların resmi dillerinden herhangi biriyle yazabilir ve kendisine aynı dilde cevap verilmelidir."[53]

İyi idare ilkesine ilişkin bir başka önemli kaynak yine Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2007 tarihli tavsiye kararıdır. Bu kararda iyi idareye ilişkin temel tanımlamalar yer aldığı görülür.

"İyi yönetimin uygun, tutarlı, açık, kolayca anlaşılabilen ve erişilebilir olan kaliteli mevzuat yoluyla sağlanması zorunluluğunu göz önüne alarak;

İyi yönetimin toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak zorunda bulunan hizmetleri ifade ettiğini göz önüne alarak;

İyi yönetimin pek çok durumda bir taraftan devletin

---

[53] Avrupa Birliği Temel Haklar Şartnamesi 41. Maddesi. https://sbb.gov.tr, E.T.: 30.05.2022.

faaliyetlerinden doğrudan etkilenen kişilerin hak ve menfaatleri ile diğer taraftan genel anlamda toplumun ve özellikle de zayıf ve savunmasız kişilerin menfaatlerinin korunması arasında uygun bir dengeyi kurmayı içerdiğini göz önüne alarak ve devletle olan ilişkilerinde bireylerin menfaatlerini korumayı amaçlayan usullerin bazı durumlarda diğerlerinin veya daha genel anlamda toplumun menfaatlerini koruması gerektiğini tanıyarak;…"[54]

---

54 "İyi yönetimin iyi yönetişimin bir unsuru olduğunu; sadece hukuki düzenlemelerle ilgilenmediğini; teşkilat ve yönetim kalitesine bağlı olduğunu; etkinlik, verimlilik ve toplumun ihtiyaçları ile ilgili gereklilikleri karşılamak zorunda olduğunu; kamu mülkiyeti ve diğer kamu menfaatlerini sağlama, destekleme ve koruma zorunda olduğunu; bütçe gereklerini yerine getirme zorunda olduğunu; yolsuzluğun bütün çeşitlerini önleme zorunda olduğunu göz önüne alarak;

İyi yönetimin kamu otoritelerinin ellerinde bulunan yeterli insan kaynaklarına ve kamu görevlilerinin kalitesine ve uygun eğitimine bağlı olduğunu göz önüne alarak;

İdarenin kamu gücü imtiyazını, gerektirdiği görevleri yürütmek için kullandığını; bununla birlikte bu yetkilerin uygun olmayan ve aşırı şekilde kullanıldığı takdirde özel kişilerin haklarını ihlal edebileceğini göz önüne alarak;

2000 tarihli Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı örneğini takip ederek, kamu otoriteleriyle ilgili olarak kabul görmüş çeşitli hakları iyi yönetim hakkı ile birleştirmenin ve iyi yönetimin içeriğini tanımlamanın arzulanır olduğunu göz önüne alarak;

İyi yönetim hakkının gereklerinin genel bir hukuk belgesi yoluyla güçlendirilebileceğini; bu gereklerin kanunilik, eşitlik, tarafsızlık, ölçülülük, hukuki kesinlik, makul bir süre içinde harekete geçme, katılım, özel yaşamın gizliliğine saygı duyma ve şeffaflık gibi hukuk devletinin temel ilkelerinden doğduğunu; bu gereklerin özel kişilerin hak ve menfaatlerini koruma konusunda usuller getirdiğini,

Tavsiye kararına ek madde hükümleriyle öngörülen düzenlemelerde *Kanunilik, eşitlik, tarafsızlık, ölçülülük, hukuki kesinlik, şeffaflık gibi* başlıklar altında çeşitli öneriler sunulmaktadır. Nitekim *"Şeffaflık"* başlıklı 10. madde hükmü uyarınca,

"1. Kamu otoriteleri şeffaflık ilkesine uygun hareket etmelidir.

özel kişileri bilgilendirdiğini ve onlara idari işlemlerin alınmasına katılma imkanı verdiğini göz önüne alarak;
Üye devletlerin hükümetlerine şunları tavsiye eder:
- Hukuk devleti ve demokrasi ilkeleri çerçevesinde iyi yönetimi geliştirme;
-Verimlilik, etkinlik ve uygun fiyatı sağlayarak kamu otoritelerinin teşkilatlanması ve faaliyette bulunması yoluyla iyi yönetimi geliştirme. Bu ilkeler üye devletlerin şunları yapmasını gerektirir:
- Amaçların ortaya konulmasını ve bu amaçların idare ve kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilmesini düzenli olarak ölçmek ve değerlendirmek için performans kriterlerinin belirlenmesini sağlamalarını;
- Kamu otoritelerini, onlar tarafından sağlanan hizmetlerin uygun bir maliyetle sunulup sunulmadığı ve bunların değiştirilip değiştirilmeyeceği veya ortadan kaldırılıp kaldırılmayacağını düzenli olarak denetlemeye zorlamalarını;
- İdareyi en iyi sonuçları elde etmek için en iyi yolları araması konusunda zorlamalarını;
- Kamu görevlilerinin eylemlerinin ve idarenin uygun içsel ve dışsal denetimini yapmalarını,
- Uygun olduğu ölçüde, bu tavsiye kararına ekli model kodda öngörülen standartları kabul etmesini, bunların üye devletlerin görevlileri tarafından etkin şekilde uygulanmalarını temin etmesini, devletin anayasal ve yasal yapısı içerisinde izin verildiği ölçüde bölgesel ve mahalli idarelerin aynı standartları kabul etmesini sağlama yoluyla herkesin menfaati için iyi yönetim hakkını geliştirme." Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Kararları, Çev. Cemil Kaya, TBBDER, S. 72, Y. 2007, s. 422-423.

2. Kamu otoriteleri kendi eylem ve işlemleri konusunda özel kişileri, resmi belgelerin yayımlanması dahil olmak üzere uygun yollarla bilgilendirmeyi sağlamalıdır.

3. Kamu otoriteleri kişisel veri koruma ile ilgili kurallar uyarınca resmi belgelere erişim hakkına saygı duymalıdır.

4. Şeffaflık ilkesi hukuk tarafından korunan gizliliklere zarar vermemelidir."

Bu çerçevede bilgi edinme hakkının İyi İdare İlkesinin gereklerinden bir tanesi olduğu ifade edilmelidir. İyi İdare İlkesini esas alan devlet sistemlerinde bilgi edinme hakkı garanti altına alınmalıdır. Bu anlamda bilgi edinme hakkı, iyi idare ilkesinin uygulanabilmesinde kabulü zorunlu olan bir hak olarak karşımıza çıkar.

Bilgi Edinme Hakkı

Bilgi edinme hakkı AİHS'de doğrudan düzenlenen bir hak olmamakla birlikte sözleşmenin 8 ve 10. madde hükümleri esas alınarak başvuruların incelendiği görülmektedir. Nitekim birçok farklı hukuki metinde bu hakkın farklı şekillerde isimlendirildiği de görülmektedir. *(Bilgi Edinme Hakkı, Resmi Belgelere Erişim Hakkı, Yönetsel Belgelere Erişim Özgürlüğü gibi)* Bununla birlikte bu hak, Türk hukuk sisteminde "Bilgi Edinme Hakkı" şeklinde doğrudan nitelendirilmektedir. Bilgi edinme hakkı en genel ifadesiyle, bireylerin kamu kurum ve kuruluşlarının

görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere erişim hakkı şeklinde tanımlanmaktadır. Bilgi edinme hakkı, şeffaf ve hesap verebilir, hukukun üstünlüğünün benimsendiği idare anlayışında bireyin güvence sahibi olması bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir. Nitekim idare, kamu gücüne sahiptir. Kamu gücüne sahip üstün konumda idare karşısında bireyin birtakım güvencelere sahip olması İyi İdare İlkesi ve hukuk devleti ilkesine katkı sağlamaktadır.

Bilgi edinme hakkı bu yönüyle bireylere güvence sağlayarak esaslarını belirttiğimiz iyi idare ilkesine uygun bir yönetim anlayışını ortaya koyacaktır. Bunun yanı sıra bilgi edinme hakkının bireysel nitelikte olduğunun düşünülmesinin de yanlış olabileceği kanaatindeyiz. Bilgi edinme hakkının güvence altına alınması aynı zamanda kamuoyunun bilgilendirilmesi anlamına da gelebilecektir. Bu yönüyle toplumu da ilgilendiren önemli bir hak niteliğinde yer almaktadır. Bununla birlikte AİHM, bireyin bilgilenmesiyle kamuoyunun bilgilenmesi arasındaki temel farklılığı ortaya koyarak iki yönlü farklı değerlendirme yapmaktadır.

Netice itibariyle çağdaş, demokratik ve hukuka bağlı bir yönetimde katılımcı, şeffaf, hesap verebilir, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir kamu yönetiminin oluşturulması esastır. Bu tür yönetimlerde kamu hizmetlerinde halka yakınlık, halkın denetimine açıklık, dürüstlük gibi özellikler temel ilke olarak benimsenmiştir. Bu temel ilkenin sağlanmasının en

önemli araçlarından birisi de bilgi edinme hakkıdır.

Avrupa Konseyi, Bilgi Edinme Hakkını da içeren "İyi İdare İlkesine" ilişkin tavsiye kararlarının yanında yalnızca bilgi edinme hakkına ilişkin 2002 tarihli tavsiye kararının yanı sıra 2009 yılında bir sözleşmede bütüncül şekilde düzenleme yapmıştır. Avrupa Konseyi'nin 21 Şubat 2002 Kararı "Yönetsel Belgelere Erişim" başlığını taşımaktadır. Karara göre belgelere erişim eşitlik temelinde yapılmalı ve açık kurallarla belirlenmelidir. Yönetsel belgelere erişim hakkının sağlayacağı yararlar kararda şu şekilde sıralanmıştır:

"-Kamuoyunun devlet faaliyetleri konusunda fikir sahibi olmasını sağlamak ve böylece genel yararın oluşumuna halkın katılımını kolaylaştırmak.

-Kamu yönetiminin etkin işleyişini sağlamak, bütünlüğünü korumasına yardımcı olmak ve yozlaşmanın önüne geçmek.

-Kamu yönetiminin meşruluğunu güçlendirmek."[55]

Karardaki temel prensibe göre, üye devletler kamu otoritelerinde bulunan yönetsel belgelere erişim hakkını herkes için garanti altına almakla yükümlü kılınmaktadır. Bu prensip kişilerin arasında hiçbir ayrım yapılmaksızın uygulanmak zorundadır. Bilgi edinme hakkında kanunla birtakım sınırlandırmalar konabilir ancak bu istisnalar demokratik toplum gereklerine

[55] Ramazan Şengül, "Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi Karşısında Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı", Amme İdaresi Dergisi, C. 47, S. 3, Y. 2014, s. 95.

uygun olmalı ve korunması amaçlanan çıkarlarla sınırlandırılmalıdır. Bu tavsiye kararı 2009'da kabul edilen Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesine esin kaynağı olan temel belgedir[56].

205 Nolu Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi, uluslararası düzeyde yönetsel belgelere erişimi tanıyan ilk belgedir. Avrupa Konseyi üye devletlerinin birçoğu sözleşmenin imzalanmasında çekinceli davranmıştır. Ancak bu devletlerin hukuk sistemlerine bakıldığında sözleşmede yer alan minimum standartların benimsendiği görülmektedir.

Sözleşme bilgi edinme hakkını temel bir kişisel hak olarak kabul etmektedir. Bilgi ve belgelere erişim hakkı, AB Temel Haklar Şartı'nın 41. maddesinde düzenlenen iyi yönetim hakkıyla bağlantılıdır. Türkiye bu sözleşmeyi imzalamamıştır. Sözleşmenin özetinde, Sözleşmenin kamu makamlarının elinde bulunan resmi belgelere genel erişim hakkını tanıyan ilk bağlayıcı uluslararası yasal belge olduğu ve kamu otoritelerinin iyi yönetimin özelliği olarak şeffaflığın temel bir özellik olduğu ve bir toplumun gerçekten demokratik ve çoğulcu olup olmadığının bir göstergesidir.

Sözleşmede öngörülen standartlar imzacı devletler için minimum standartlardır. Yani sözleşmeye taraf devletler sözleşmede öngörülen standartların altında bir düzenleme kendi iç hukuklarında benimseyemezler. Ancak bu sözleşmede belirlenen standartların daha

[56] Şengül, a.g.m., s. 95-96.

üzerinde, hakkın korunması ve yerine getirilmesinde daha güvenceli bir sistemi benimseyebilirler.

Bu kapsamda ülkemiz hukuk sisteminde yapılan düzenlemelere baktığımızda bilgi edinme hakkının düzenlenmesi ilk defa kanunla yapılmıştır. 4982 Sayılı kanunun kabulüyle bireylere yönetsel bilgi ve belgelere erişim hakkı tanınmıştır. Bilgi edinme hakkına ilişkin boşluk 2003 yılında 4982 sayılı kanunla giderilmesine karşın 1982 Anayasası'nda bilgi edinme hakkına ilişkin doğrudan bir dayanak bulunmamaktaydı. 2010 Anayasa değişikliğine kadar bilgi edinme hakkı anayasadaki çeşitli hak ve özgürlüklerle ilişkilendirilmiştir. Hukuk devleti, düşünce ve ifade özgürlüğü, dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi prensiplerin bilgi edinme hakkının dayanağı olduğu konusunda görüşler ileri sürülmüştü.

2010 Anayasa değişikliğiyle bilgi edinme hakkının anayasal değeri konusunda yapılan tartışmalar sonuçlanmış ve bu hak anayasal düzeyde koruma altına girmiştir. Anayasa'nın "VII. Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı" başlıklı 74. maddesi uyarınca, *"Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir."* Yine aynı madde hükmüne 2010 yılında dâhil edilen ek fıkra uyarınca,

"Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir." Bu düzenleme çerçevesinde bilgi edinme hakkı, ülkemiz hukuk sisteminde Anayasal bir hak olarak karşımıza çıkmakta ve iyi idare ilkesinin sağlanmasında oldukça önemli bir konuma sahip olmaktadır.

SONUÇ

Bilgi edinme hakkı çeyrek asırdır gündemde olan temel haklardan bir tanesidir. Başlangıçta daha güvencesiz konumda olan bu hak, günümüzde iyi idare ilkesinin temel gereklerinden ve kabulü zorunlu temel hak ve özgürlüklerden bir tanesidir. İyi idare ilkesi de bilgi edinme hakkı gibi son yüzyılda ortaya çıkmaya başlayan ve günümüzde önemi artan ilkelerdendir. İyi idare ilkesi, şeffaf, hesap verebilir, açık, bireyin de kamu hizmetine dahil olmasının amaçlandığı bir idare anlayışını benimser. Kamu hizmetlerine iki yönlü bakan iyi idare ilkesinde yalnızca idare ve idari ajanlar değil birey de kamu hizmetlerinin bir parçasıdır.

İyi idare ilkesinin esasları ilk olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarında ortaya konmuştur. Zamanla içeriği genişletilen bu ilke Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nda da düzenlenmiştir. Tüm düzenlemelerde kişilerin resmi belgelere erişimlerinin sağlanması, iyi idare ilkesinin gereklerinden bir tanesi olarak düzenlenmiştir. Nitekim bu düzenlemelerde bilgi edinme hakkı, yalnızca kişilerin kendilerini ilgilendiren resmi belgelere

erişimlerini değil, aynı zamanda kamuoyunu ilgilendiren genel nitelikteki bilgi ve belgelere de erişimlerinin sağlanmasını içermektedir.

Ülkemiz hukuk sisteminde bilgi edinme hakkı ilk olarak, 2003 yılında 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile kabul edilmiştir. Bu kanunda bilgi edinme hakkının demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olduğu hüküm altına alınmaktadır. Kanun, bilgi edinme hakkının sınırlarını da ifade ederek hakkın yerine getirilmesini düzenlemektedir. Kanunda bilgi edinme başvurusuna ilişkin yapılacak itirazları incelemek üzere Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU VE KARARLARININ NİTELİĞİ

Dr. Merve ÜNAL AÇIKGÖZ*

ÖZET

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun kabulüyle birlikte bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili yasal çerçeve çizilmiştir. Ardından bu hakkın kullanılmasında izlenecek usul ve esasları göstermek amacıyla yönetmelikler de çıkarılmıştır. Gerek kanunda gerek yönetmeliklerde bilgi edinme hakkının kullanılması kapsamında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıkları yargıya gitmeden önce çözüme kavuşturmak aynı zamanda bu hakkın kullanılmasıyla ilgili uygulayıcılara yol göstermek gibi fonksiyonlar üstlenen Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na yönelik düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Bu çalışma, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun vermiş olduğu kararların niteliğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunun için de öncelikle Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun oluşumuna ve görevlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, Hukuk Devleti, Yönetimde Şeffaflık

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı Dr. Öğretim Üyesi

ABSTRACT

With the acceptance of the Law of Right to Information, the legal framework regarding the use of the right to information has been drawn. Then, regulations were also issued in order to show the procedures and principles to be followed in the exercise of this right. It is seen that there are regulations for the Right to Information Assessment Council, which undertakes functions such as resolving disputes that may arise within the scope of the exercise of the right to information, both in law and regulations, before going to court, and also guiding the practitioners regarding the use of this right. This study tries to reveal the quality of the decisions made by the Right to Information Assessment Council. For this, firstly, the structure and duties of the Right to Information Assessment Council are given.

Key Words: Right to Information, Right to Information Assessment Council, Rule of Law, Administrative Transparency

GİRİŞ

Kamu yönetiminin bugünkü geldiği nokta aslında yaşamış olduğu değişimin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira yönetimde şeffaflık ve açıklık son iki yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. Bunun öncesinde kamu yönetiminde gizliliğin ve bilgi paylaşımına kapalılığın hüküm sürdüğü görülmektedir. Ancak bireyin bilgiye erişim ihtiyacı ve teknolojik dünyada yaşanan

gelişmeler kamu yönetimindeki gizlilik anlayışından kopuşu getirmiştir. Böylece devlet-vatandaş ilişkisinde giderek şeffaflık ve açıklık ön plana çıkmıştır. Bilhassa demokrasi ve hukuk devleti açısından önem arz eden şeffaflık, devletin bireyle olan ilişkisini yeniden gözden geçirme gerekliliğini doğurmuştur.

Bilgi edinme hakkına ilk yer veren İsveç'te, bu hak 1766 yılında İsveç Basın Özgürlüğü Yasası tarafından düzenleme altına alınmıştır. İsveç'ten sonra bilgi edinme hakkı benzer içeriklerle Kolombiya, Finlandiya ve ABD'de kanunla kabul edilmiştir.[57] Bunun yanı sıra bazı ülkeler bilgi edinme hakkını özel bir kanunla düzenlemek yerine genel kanunlar ile doğrudan veya dolaylı olarak düzenleme altına almıştır. İspanya, Almanya ve İtalya'da gibi ülkelerde ise bilgi edinme hakkı İdari Usul Yasası'nın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.[58] Teoride bilgi edinme hakkının yönetimde demokrasiyi gerçekleştirmek adına başlıca üç unsuru içermesi gerektiği kabul edilmiştir. Bunlardan ilki idarenin karar alma mekanizmalarının veya tesis ettiği işlem ve eylemlerinin belirli bir usule bağlanmasıdır. İkincisi ise bilgi edinme özgürlüğü olup bu hak kamu yönetiminin elindeki bilgilere ulaşma imkânı sağlamaktadır. Üçüncü unsur da idarenin karar alma

---

57 Yasemin Şavran. *Bilgi Edinme Hakkı Ve İdarenin Bilgi Verme Yükümlülüğü,* Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, *s*.46

58 Ahmet İyimaya."Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü", *Ankara Barosu Dergisi*, 2003, S.1, s.42.

süreçlerini aleni olarak gerçekleştirmesidir. Dolayısıyla idarenin karar alma sürecinin gözlem ve katılıma açık olması, kamu yönetimindeki bilgi ve belgelere erişilmesi ve sürecin baştan sona kadar öngörülebilir kurallar ile yürütülmesi yönetimin demokratik niteliğini arttırmaktadır. Amerika bu konuda Yönetsel Yöntem Yasası, Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası ve Günışığında Yönetim Yasası ile farklı düzenlemeler yaparak günışığında yönetim anlayışını hayata geçirmeye çalışmıştır. [59]

Bilgi edinme hakkına ayrıca pek çok uluslararası belgede de yer verilmiştir. Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. Maddesi, Kişisel ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 19. Maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin İdari İşlemlerin Karşısında Bireyin Korunması Hakkında Kararı, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Resmi Belgelere Erişme Konusunda Üye Devletlere Tavsiye Kararı, Amerikan İnsan Haklar Sözleşmesinin düşünce ve ifade özgürlüğünü düzenleyen 13. Maddesi, Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartının 9. Maddesi ve Afrika İfade Özgürlüğü İlkeleri Bildirgesinin 4. İlkesi doğrudan bilgi edinme hakkından veya düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında dolaylı olarak bu haktan söz etmektedir.[60]

---

59 İlhan Özay. *Günışığında Yönetim*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 3. Baskı, 2017, s. 4-5.

60 Şavran, 2006, s.48: Yusuf Ziya Polater. "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Devlet Sırrı", *TBB Dergisi*, S.122, 2016, s. 110-112.

Avrupa ülkelerinde benimsenen şeffaflık anlayışının haklar dünyasına yansıması neticesinde ortaya çıkan bilgi edinme hakkı zamanla diğer ülkeler tarafından da kabul edilmiş ve ulusal mevzuatlarına aktarılmıştır. Nitekim Türkiye de Avrupa Birliği'ne uyum süreci kapsamında bu konuya yönelik somut adımlar atarak 2003 yılında çıkarılan 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nu (BEHK) kabul etmiştir. Kanunun yanında uygulamayla ilgili usulü göstermek amacıyla 2004 yılında Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik de yayımlanmıştır. Bilgi edinme hakkı anayasal bir zemine kavuşmadan önce hukukumuza bir kanun ile giriş yapmıştır. Ancak 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasanın "Dilekçe hakkı" başlığını taşıyan 74. Maddesi "Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı" şeklinde düzenlenerek bilgi edinme hakkına doğrudan Anayasada yer verilmiştir.

Bilgi edinme hakkı kabaca bireyin idarenin elindeki bilgilere ulaşabilme hakkı olarak tanımlandığında bu hakkın aslında idari usulün bir parçası olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak daha genel bir bakış açısıyla ele alındığında bilgi edinme hakkı: herkesin hiçbir devlet müdahalesi olmaksızın kendi seçimi doğrultusunda veya basın ve diğer haberleşme imkânları ile her türlü bilgiye erişebilmesini, hiçbir devlet müdahalesi olmaksızın tüm özel kaynaklardaki bilgiye ulaşabilmesini ve devletin elindeki kamuyu ilgilendiren

her türlü veriden haberdar olmasını ifade etmektedir.[61] Bu yönüyle bilgi edinme hakkı açıklığı sağlama işlevinin yanı sıra bireyi devlet karşısında koruma işlevini de yerine getirmektedir. Böylece idarenin tek taraflı işlemleri karşısında savunma hakkı bakımından nispeten daha güçsüz konumda olan başvuru sahibi, bu hak sayesinde idare karşısında güçlendirilmektedir.[62] Bilgi edinme hakkı; bu hakkı kullanan kişi bakımından bir hak iken idare bakımından bir yükümlülük ifade etmektedir. Zira bireylerin bilgi alma hakkı karşısında devletin yalnızca müdahale etmeme gibi negatif bir ödev yüklenmediği aynı zamanda bu hak gereğince bilgiye erişmedeki engelleri kaldırmakla pozitif anlamda yükümlü kılındığı kabul edilmektedir.[63]

Bilgi edinme hakkı idari işleyişi gözlemleyebilmek imkânı tanırken aynı zamanda demokrasinin işleyişine de dinamik anlamda katkı sağlamaktadır. Demokrasi, vatandaşların yalnızca belirli dönemlerde sandık başında giderek kullandıkları oylar yoluyla idareyi denetleme aşamasından vatandaşların bizzat tespit ettikleri hukuka aykırılık ve adaletsizlikleri, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ve yargı organı önüne götürerek düzeltmesini sağlama aşamasına

---

61 Cavidan Soykan. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı", *AÜHF Dergisi*, C. 56, S. 2, 2007, s.65.

62 Soykan, 2007, s.65; Zeliha Aras ve Emre Baturay Altınok, "Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 67, C. 1, 2009, s. 107.

63 Soykan, 2007, s. 66.

taşınmaktadır. Bu yönüyle bilgi edinme hakkı hukukun yenilenmesine ve gelişimine de katkı sunmaktadır.[64]

Bilgi edinme hakkının etkin ve verimli kullanılabilmesi için, bir denetim sisteminin varlığı önem arz etmektedir. Bu nedenle bilgi edinme hakkını benimseyen ülkelerde hakkın kullanımıyla ilgili sorunları çözmek üzere yargı makamları dışında bağımsız kurullar kurulmuştur. Yeni oluşturulan bir hakkın yerleşmesini ve kurumsallaşmasını sağlamada önemli rol üstlenen bu kurullar, devlet-vatandaş ilişkisini şeffaf bir zeminde gerçekleşmesine olanak tanımaktadır. Hukukumuzda bu denetimi sağlayabilmek ve bilgi edinme hakkının kullanımında yol göstermek amacıyla 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu oluşturulmuştur. İlgili Kanunun 14. maddesi uyarınca Kurul, bilgi edinme hakkına sahip gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme taleplerine olumsuz cevap verilmesi halinde bu kararlara karşı yapılacak olan itirazları sonuçlandırma, bunun yanı sıra kurum ve kuruluşlara bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin görüş bildirme ve bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemekle görevli kılınmıştır.

KURULUN YAPISI

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 14.maddesi uyarınca Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, birer

[64] https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/degerlendirme_kurulu_raporlari.htm(Erişim tarihi: 21.06.2022)

üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday; birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler; bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday; iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek dokuz üyeden oluşmaktadır.

Kurul üyeliğine önerilen adayların atanması konusunda muvafakatleri aranmakta ve her üye dört yıl için göreve getirilmektedir. Görev süresi sona eren üyelerin yeniden seçilmesi mümkün olup görev süresi dolmadan görevinden ayrılan üyenin yerine aynı usulle yeni bir üye seçilmektedir. Seçilen üye, yerine seçildiği üyenin görev süresini tamamlamaktadır. Kurul üyeleri, kendi aralarından bir başkan seçmektedir. Ayrıca yeni seçilen Kurul göreve başlayıncaya kadar önceki Kurul görevine devam etmektedir.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 6.maddesi uyarınca Kurulun, ayda en az bir defa veya ihtiyaç duyulması halinde her zaman başkanın çağrısı üzerine toplanacağı öngörülmüştür. Ayrıca Kurulun toplantı yeter sayısı altı üye ile sağlanmakta olup kararlar beş üyenin oyuyla alınmaktadır. Ancak Yönetmelikte düzenlendiği üzere üyelerin çekimser oy kullanmasına

izin verilmemiştir. Yine Yönetmelikte başkan ve üyelerin mazeretleri dışında toplantılara düzenli olarak katılması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında kanun koyucu üyelerin görevleriyle bağdaşmayan bir durum içerisine girdiğinde görevden alınmalarıyla ilgili herhangi bir düzenleme öngörmemiştir.[65] Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) 2004 yılında yayınlandığı Genel Raporunda üyelerinin geldikleri kurumların ve kimliklerinin farklılığının bir çatışmanın doğması yerine üretici tartışmalara ve verimli çalışmalara uygun zemin hazırladığı tespitinde bulunmuştur.[66]

Kurula tanınan yetki ve görevlere karşılık Kanunda ve Yönetmeliklerde Kurula ilişkin tespit edici bir hükme yer verilmemiş olması nedeniyle Kurulun niteliğiyle ilgili doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlerin büyük bir kısmı Kurulun bağımsız idari otorite (BİO) olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği noktasında ağırlık kazanmaktadır. Bu tartışmalara geçmeden önce bağımsız idari otoritelere ilişkin kısaca bilgi vermenin yerinde olacağı düşünülmektedir. Bağımsız idari otoriteler genel anlamıyla *"İdarenin klasik örgütlenmesi dışında kalan ve kendine has özellikler taşıyan; kendi*

---

65 Ramazan Şengül. "Bilgi Edinme Hakkının Kurumsallaşmasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Rolü", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 34, 2012, s. 55.

66 https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/degerlendirme_kurulu_raporlari.htm(Erişim tarihi: 21.06.2022)

alanlarında doğrudan kamu hizmetini yürüten değil o alandaki faaliyetlerin işleyişini düzenleyen, denetleyen ve öngörülen şartlara uyulmadığı durumlarda yaptırım uygulayan kurumlar" olarak ifade edilmektedir.[67]

Kurulu bağımsız bir idari otorite olarak kabul eden görüş bu savını Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 25. maddesinin 2. fıkrasında ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 4. Maddesinde Kurula bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenleme yetkisinin tanınmış olmasına dayandırmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre bağımsız idari otoriteleri diğer kurumlardan ayıran başlıca özelliklerin başında faaliyet yürüttükleri alanla ilgili düzenleme yapabilme yetkisine sahip olmaları gelmektedir. İlgili mevzuat hükümleri incelendiğinde BEDK'nın bu yetkiyle donatılmış olduğu görülmektedir. Nitekim Kurul 2005 yılında vermiş olduğu ilke kararı ile bilgi edinme başvurularında kamu kurum ve kuruluşlarınca uygulanacak ücret tarifesini düzenlemiştir.[68] Bunun yanı sıra 2022 yılında almış olduğu ilke kararı ile itiraz başvurularının elektronik ortamlarda yapılmasına olanak sağlayarak CİMER

---

67 Bağımsız idari otoriteler hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Turgut Tan. " Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar", *Amme İdaresi Dergisi*, C. 35, S. 2, 2002.

68 https://www.memurlar.net/haber/20605/bilgi-edinme-degerlendirme-kurulu-ilke-kararlari.html (Erişim tarihi: 01.07.2022)

üzerinden de başvuru yapılabileceğini kabul etmiştir.[69] Kurulun, vermiş olduğu bu ve diğer ilke kararları ile bu alanda uygulanacak birtakım esasları belirlediği anlaşılmaktadır. Bunların yanı sıra, Kurul, kendisine yapılan başvurular neticesinde kurum ve kuruluşları kanun kapsamında denetlemekte ve onları yönlendirici birtakım kararlar vermektedir. Dolayısıyla bu bilgilerden hareketle Kurulun faaliyet yürüttüğü alanı düzenleme işlevini yerine getirdiği ileri sürülmektedir.[70]

Bağımsız idari otoritelerin diğer ayırt edici özelliklerinden bir tanesi de idari yönden bağımsız olmalarıdır. Buradaki bağımsızlık organik ve işlevsel bağımsızlık olarak iki açıdan ele alınmaktadır. Zira BİO'lar organlarının oluşumu ve tesis ettikleri işlemler bakımından diğer idari kurumlardan farklı olarak özerktirler. Organik bağımsızlık, BİO'ların her türlü etkiden uzak bir şekilde bazı güvencelerle karar almalarını sağlama amacına hizmet etmektedir. Üyelerinin belirli ve kısa olmayan süreler için seçilmesi ve görev süreleri bitmeden görevden alınamamasını bu güvencelere örnek göstermek mümkündür. Ayrıca BİO'ların kendi organlarını oluşturabilmek, kendi personelini belirleyebilmek, belirli konularda serbestçe karar alabilmek ve aldıkları kararları doğrudan kendi organları

---

69 https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2510202108552105.05.2021%20TAR%C4%B0H%20VE%202021-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(Erişim tarihi: 02.07.2022)

70 Cemil Kaya. *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.283-284

yoluyla uygulayabilmek imkânlarına sahip olduğu kabul edilmektedir.[71] BİO'ların yukarıda verilen ayrıt edici özelliklerinden yola çıkarak BEDK'nın niteliğine ilişkin bir tespit yapılmak istendiğinde BEDK'nın bu özelliklerden büyük bir kısmını taşımadığı gerekçesiyle bağımsız idari otorite olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.[72] Zira Kanunun 14.maddesinde Kurul'un sekretarya hizmetlerinin Adalet Bakanlığı tarafından yerine getirileceği düzenleme altına alınmıştır. Dolayısıyla Kurulun kendi personelini kendi belirleme imkanının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca, organik bağımsızlığın bir gereği olarak Kurula seçilen üyelerin seçildikten sonra görevden alınamayacaklarıyla ilgili bir düzenlemenin olmayışı organik bağımsızlığa etki edebilecek niteliktedir. Kurul, fonksiyonel bağımsızlık açısından ele alındığında ise Kurulun, işlem ve eylemlerinin yürütme organının hiyerarşi denetimine tabi olmadığı dikkati çekmektedir. Zira Kurula hiçbir organ, makam, merci veya kişinin emir ve talimat verememesi ya da tavsiye ve telkinde bulunamaması fonksiyonel bağımsızlığının göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, BEDK da diğer bağımsız idari otoritelerde olduğu gibi yargısal denetime tabi kılınmıştır.

Bağımsız idari otoritelerin mali özerkliğe sahip

---

71 Mehmet Karakaş. "Devletin Düzenleyici Rolü ve Türkiye'de Bağımsız İdari Otoriteler", *Maliye Dergisi*, S. 15, Ocak-Haziran 2008, s. 107.

72 Gürsel Özkan. *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004, s.76. Şengül, 2012, s. 56.

olmaları diğer ayırt edici özellikleri arasında yer almakta olup bu özellik sayesinde BİO'lar kendi maddi imkanlarını oluşturmakta ve devletin bütçesi ile sınırlı kalmamaktadır.[73] BEDK'nın mali özerkliğe sahip olup olmadığı Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin 5.maddesinden anlaşılmaktadır. İlgili hüküm gereğince Kurula, sekretarya hizmetlerinin yürütülebilmesi için Adalet Bakanlığı tarafından yeterince personel ve malî imkân sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca Kurul tarafından sekretarya hizmetlerinin yürütülmesi esnasında ihtiyaç duyulan harcamaların Adalet Bakanlığı bütçesinde yer alan Kurul ödeneğinden karşılanacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla bu düzenlemelerden çıkan sonuç kanun koyucunun Kurula mali özerklik tanımadığıdır. Ayrıca Kurulun ayrı bir tüzelkişiliğe sahip olmaması da bağımsız idari otorite olarak kabul edilmesinde bir ölçüt olarak değerlendirilmiştir. Ancak yalnızca tüzel kişilikten yoksun olmasına bakılarak Kurulun niteliği hakkında bir değerlendirmeye varmak hukuken isabetli görünmemektedir. [74] Zira bağımsız idari otoriteler açısından ülkemize örnek teşkil eden Fransa'da BİO'ların tüzel kişiliğe sahip olmadığı bilinmektedir. [75]Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunu bağımsız idari

---

73 Karakaş, 2008, s. 108.

74 Can Azer. *Bilgi Edinme Hakkı,* Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.151.

75 Karakaş, 2008, s. 109.

otoritelerden farklı kılan diğer bir özellik de Kurul kararlarına uyulmaması halinde Kanunda her hangi bir yaptırımın öngörülmemiş olmasıdır. Çünkü Kanun ve yönetmeliklerdeki hükümler Kurulun her türlü bilgi ve belgenin -gizli olsalar bile- erişimine imkan sağlamaktadır. Fakat Kurul tarafından talep edilen bilgi veya belgelerin Kurula iletilmemesi halinde uygulanabilecek her hangi bir yaptırıma yer verilmemiştir. Bu nedenle Kurulun yaptırım gücünden bahsedebilmek oldukça zordur.[76] Sonuç olarak BİO'ların tipik özelliklerini tam anlamıyla taşımayan Kurulun kısmen de olsa fonksiyonel ve idari bağımsızlığa sahip olmasına atfen kendine özgü bağımsız idari otorite olarak nitelendirilebileceğini söylemek mümkündür.[77]

KURULUN GÖREVLERİ

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun bilgi edinme hakkı alanında üstlenmiş olduğu görevlere ilişkin düzenlemelere 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 14.maddesi ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in 4.maddesinde yer verildiğini görüyoruz. Buna göre Kurul, bilgi edinme başvurusuyla istenen bilgi veya belgelerin verilmemesi nedeniyle

[76] Fatma Ceren Yalçın. *Hukuk Devletinde Bilgi Edinme Hakkı ve Saydamlık*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006,s. 132.

[77] Azer, 2010, s. 151.

yapılacak itirazlar üzerine kurum ve kuruluşlarca tesis edilen işlemleri inceleyerek itirazları karara bağlamak ve bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemekle görevli ve yetkili kılınmıştır. Kurulun yerine getirdiği görevler aşağıda başlıklar halinde sıralanmıştır.

Bilgi Edinme Başvurusuyla İlgili Yapılacak İtirazları Karara Bağlamak

Bilgi edinme hakkı diğer haklara nazaran daha yeni bir hak olması nedeniyle bu hakkın istikrarlı ve yerleşik bir düzeyde uygulanmasını sağlamak amacıyla yargı güvencesinin yanı sıra idari itiraz mekanizması da öngörülmüştür. Nitekim kanun koyucu bu hakkın etkin kullanımını sağlamak amacıyla bilgi edinme hakkına sahip gerçek ve tüzel kişilerin bilgi edinme başvurularının karşılanmaması durumunda ihtiyari bir yol olarak BEDK'ya itiraz usulünü getirmiştir. Böylece bilgi edinme hakkının etkinliğini arttırmayı, idari yargının iş yükünü azaltmayı ve vatandaşların hak arama yollarına başvurmasını sağlamayı hedeflemiştir.

İlgili mevzuat uyarınca bilgi edinme talebi idarece reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içerisinde Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna itiraz edebilmektedir. Ancak itiraz başvurusu, Kanunla getirilmiş ihtiyari bir başvuru yolu olup, dava açılmadan önce tüketilmesi gereken zorunlu bir yol değildir. Dolayısıyla kişi önce Kurula itiraz edebileceği doğrudan idari yargıda dava açma yoluna da gidebilecektir. Kurul

kendisine yapılan başvuruyu otuz iş günü içerisinde sonuçlandırmak zorundadır. Dolayısıyla talep üzerine harekete geçen Kurul, bilgi edinme hakkı başvurusuna gereğince sonuç alamayan vatandaşın bu talebini en hızlı şekilde yerine getirmek üzere yargı yoluna gitmeden başvurulan denetleme merci görevini üstlenmektedir.

Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına İlişkin Görüş ve Değerlendirme İstemini İçeren Başvuruları Karara Bağlamak

BEDK, bilgi edinme hakkı alanında diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yol gösterecek, onlara rehberlik edecek ve aynı zamanda bu hakla ilgili açıklık bekleyen hususları düzenleyerek uygulamadaki sorunlara çözüm üretecek idari bir mekanizma olarak tasavvur edilmiştir. Bu nedenle Kurula uyuşmazlıkları çözmenin yanında yönetime yol gösterebilmesini sağlayacak görüş bildirme işlevi Kurul Yönetmeliğinde düzenleme altına alınmıştır. Yönetmeliğin Kurulun görevlerini sıraladığı 4.maddesi uyarınca bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin görüş ve değerlendirme istemini içeren başvuruları Kurul karara bağlayacaktır. Bahsi geçen düzenleme aslında uygulayıcı kurumların 4982 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasında tereddütte düştüklerinde Kurula başvurarak görüş isteyebileceklerini ifade etmektedir. Zira bu hakka yönelik başvuruların nasıl ele alınması gerektiği konusunda idari makamlar arasında farklı

uygulamaların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle kamu yönetimi anlayışında eskiden beri süre gelen gizlilik ilkesinin bir anda terkedilmesinin mümkün olmadığı düşünüldüğünde bu düzenlemenin amacı da ortaya çıkmaktadır. Kurumlar bilgi ve belgeyi vatandaşla paylaşma konusunda tereddüt yaşamaları veya hangi bilgilerin paylaşılabileceği noktasında ikilemde kalmaları halinde bu sorunu çözmek için Kuruldan görüş istemektedirler. Buna göre Kurulun bu yolla gelen başvurularda bilgi edinme hakkının kullanılmasıyla ilgili vereceği görüş somut bir olaya yönelik olmayacak genel bir değerlendirme içerecektir.

Kurum ve Kuruluşlar İçin Bilgi Edinme Hakkının Kullanılmasına İlişkin Hususları Düzenlemek

Kurul ayrıca bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin konuları düzenlemekle de yetkili kılınmıştır. Buna göre Kurul bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin konularda bağlayıcı düzenlemeler yapabilme yetkisine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim Kurul, almış olduğu ilke kararları yoluyla bilgi edinme hakkının kullanılması usulüyle ilgili konularda düzenlemeler yapmıştır. Kurulun bugüne kadar vermiş olduğu ilke kararları incelendiğinde Kurulun faklı hususları ilke kararlarıyla yeknesak bir hale getirmeye çalıştığını söyleyebiliriz. Bilgi edinme hakkının kullanılmasını düzenleyen Kanunun 6.maddesinde bilgi edinme başvuruları için devlet memuru olup olmama

ayrımı yapılmadığını ve Kanunun herkesi kapsayan bir başvuru usulünün getirmiş olduğunu bu nedenle de devlet memurları için Kanunda düzenlenen dışında başka bir başvuru usulünün kabul edilmediğini belirten bir ilke kararına imza atmıştır.[78] Yine Kurul başka bir ilke kararında Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinde yer alan tedbirler ile bunların uygulanmasına ilişkin işlemlerle ilgili olarak yapılacak olan bilgi edinme başvurularının yanıtlanmasında izlenecek usul ve esasları da ilke kararı ile düzenlemiştir. [79] Kurul, kendisine yapılan itiraz başvurularında on beş günlük itiraz süresinin hesaplanmasına ortaya çıkan tereddütleri gidermek amacıyla ilke kararında bu sürenin nasıl hesaplanması gerektiğiyle ilgili ayrıntılara ilke kararında yer vererek yine usule ilişkin bir düzenleme yapmıştır. [80] Son vermiş olduğu ilke kararıyla da itiraz başvurularının elektronik ortamlarda yapılmasına olanak sağlayarak CİMER üzerinden de başvuru yapılabileceğini kabul etmiştir.[81]

---

78 https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116451927.09.2012%20TAR%C4%B0H%20VE%202012-3%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf (22.07.2022)

79 https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116445204.08.2016%20TAR%C4%B0H%20VE%202016-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf (23.07.2022)

80 https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116450801.09.2016%20TAR%C4%B0H%20VE%202016-%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(11.03.2022)

81 https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2510202108552105.05.2021%20TAR%C4%B0H%20VE%2020

Dolayısıyla Kurul, kendi çalışma alanına yönelik olarak verdiği bu ilke kararlarıyla bilgi edinme hakkının kullanılmasıyla ilgili usulleri düzenlediğini görmekteyiz. Özellikle de kanun koyucunun bırakmış olduğu boşlukları ilke kararları ile doldurmaya çalıştığını ve zamanın koşullarını dikkate alarak vatandaşın bilgiye ulaşma konusunda karşılaştığı engelleri kaldırmak için Kanunun amacına uygun düzenlemeler yaptığını söyleyebilmek mümkündür.

Bilgi Edinme Başvurularıyla İlgili Rapor Hazırlamak

Kanunun 30. maddesi uyarınca kurum ve kuruluşlar, kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını, olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını, reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgilerini, gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını, başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler. Kurul da gönderilen bu veriler ışığında hazırlayacağı genel bir rapor ile bilgi edinme hakkının kullanılmasıyla ilgili bilgileri Türkiye Büyük Millet

21-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(Erişim tarihi: 02.07.2022)

Meclisine sunmaktadır. BEDK'nın genel raporu her yılın Nisan ayı sonuna kadar Meclise göndermesi gerekir. Nitekim Kurulun 2021 yılına ait raporundaki verilere göre 2021 yılında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında iki milyonu aşkın başvuru yapılmış ve bu başvuruların yaklaşık %81'ine olumlu cevap verilmiştir. Ayrıca başvurular 2020 yılına oranla yaklaşık %1,80 oranında bir azalma göstermiştir. Kurul, 2021 yılında 33 kez toplantı gerçekleştirerek, 1.314 adet itiraz başvurusunu karara bağlamıştır. [82]Dolayısıyla Kurulun sunmuş olduğu bu istatistiki veriler bilgi edinme hakkının vatandaşlar tarafından giderek artan bir oranla kullanıldığını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Kurulun hazırlamış olduğu raporlar kamuoyunun bilgilendirilmesi ve şeffaflığın sağlanmasına katkı sağlamaktadır.

Bilgi Edinme Hakkına İlişkin Yapılması Gereken Mevzuat Değişikliklerini Önermek

Ulusal mevzuatımızdaki hükümlerden yola çıkarak kanun koyucunun Kurulu, yalnızca bilgi edinme konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözmekle görevli bir idari otorite olarak tasavvur etmediğini söyleyebiliriz. Bunun yanında Kurulu, bilgi edinme hakkının uygulanmasına yönelik yol gösterici bir rehber ve uygulamadaki sorunlara çözümler öneren bir kurul olarak da tasarlamıştır. Bunun için de Kurula bilgi

[82] https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/2021_raporu_baskanlik_aciklamasi.pdf (08.07.2022)

edinme hakkına ilişkin yapılması gereken mevzuat değişikliklerini önermek görevi verilmiştir. Kurul Yönetmeliği'nin 4.maddesi uyarınca Kurul, bilgi edinme hakkıyla ilgili zamanla ortaya çıkabilecek ihtiyaçlara uygun olarak yapılması gereken mevzuat değişikliklerini önermekle görevli kılınmıştır. Kanunun uygulanmasıyla birlikte hangi noktalar bakımından düzenleme yapılması gerektiği zamanla ortaya çıkmakta Kurul da bu ihtiyaçları dikkate almaktadır.

BEDK, bilgi edinme hakkı uyuşmazlıklarında verdiği kararlar ve oluşturduğu içtihatlarla bu alanda önemli bir birikime imza atmıştır. Bu birikim sayesinde mevzuattan kaynaklı sorunların aşılmasında yapıcı öneriler geliştirebilmektedir. Kurula yasal ve idari düzenleyici işlemlerde değişiklik önerilerinde bulunabilme imkanının verilmesi BEDK'nın bu alandaki rolünü güçlendirmektedir[83]. Nitekim Kanunun ilk şeklinde kişiler ancak devlet sırlarına ilişkin 16.madde ve ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin 17.madde kapsamında verilen red kararlarına karşı Kurula itiraz edilebiliyorken Kurul, 2004 yılı Genel Raporunda Kanundaki bu kısıtlamayı kaldırarak BEDK'nın görev alanını genişleten kanun tasarısının kanunlaşması yönünde olumlu görüş belirtmiştir. Bu

[83] Fransa'da bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili uyuşmazlıkları çözmek için kurulan CADA, belgelere erişim hakkını düzenleyen Kanun hakkında yıllık olarak yayınladığı raporlarda değerlendirmelerde bulunmaktadır. Kanunun iyileştirilmesine yönelik yaptığı öneriler kanun koyucu tarafından dikkate alınmaktadır. Bkz. Şengül, 2012, s.59.

değişikliğin bilgi edinme hakkına işlerlik kazandıracağını ileri sürmüştür.[84]

KURUL KARARLARININ NİTELİĞİ

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas Ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 25.maddesindeki düzenleme uyarınca Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun kararlarını ilke kararları, görüş bildiren kararlar ve itiraza ilişkin kararlar şeklinde sıralamak mümkündür. Kurul bugüne kadar birden çok ilke kararı vermiş ve bu kararlar Kurulun resmi internet sitesinde yayımlanmıştır. Kurul bugüne kadar almış olduğu ilke kararları ile devlet memurlarının bilgi edinme başvurusu yapabilmesine, Kurula yapılan itirazlarda sürelerin hesaplanmasına, bilgi edinme hakkının sınırları kapsamında başvuruların yapılmasına ve kurumların izlemesi gereken yol ile itiraz başvurularının yazılı usulle yapılmasını kaldıran ilke kararı uyarınca başvuruların CİMER üzerinden elektronik ortamda yapılmasına olanak sağlamıştır. Böylece kurul vermiş olduğu ilke kararları ile birlikte, kamu kurum ve kuruluşlarına yol göstererek bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin hususları düzenlemiştir.

Ayrıca birçok kamu kurum ve kuruluşu Bilgi Edinme Hakkı Kanunun uygulanması ile ilgili olarak Kuruldan görüş istemektedir. Kurulun uygulamadaki

[84] https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/degerlendirme_kurulu_raporlari.htm(Erişim tarihi: 21.06.2022)

tereddütleri gidermeye yönelik görüş bildiren kararları uygulamadaki tıkanıklıkları gidermesi ve bilgi edinme hakkının daha etkin kullanılması bakımından önem arz etmektedir. Ancak bilgi edinme hakkını düzenleyen mevzuat hükümleri dikkatle incelendiğinde BEDK kararlarının bağlayıcı olup olmadığına ilişkin her hangi bir hükme rastlanılmamaktadır. Bu nedenle Kurul kararlarının bağlayıcılığı doktrinde tartışmalı bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öncelikle Kurulun vermiş olduğu kararların bağlayıcı değil tavsiye niteliği taşıdığını bildiren görüş; Kurula yapılan itiraz başvurusunun, idari yargıya başvurma süresini durdurması Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığına delil teşkil ettiğini ileri sürmektedir[85]. Ancak yalnızca bu düzenlemeden hareketle Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığının ileri sürülmesi eleştirilmiş ve İdari Yargılama Usulü Kanunundaki 11.madde uyarınca bir idari işlemin kaldırılması, geri alınması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılması için idari makamlara başvurunun yapılmasının da dava açma süresini durdurduğu dayanak gösterilerek idare tarafından verilen kararların bağlayıcı olduğunun altı çizilmiştir. Buna göre dava açma süresinin duracağına ilişkin düzenlemenin tek başına Kurul kararlarının bağlayıcı olmadığı yönünde nitelendirilmesinde yeterli ölçüt olarak kabul

[85] Taner Ayanoğlu. "Bilgi Edinme Hakkı ve Yargısal Korunmasına İlişkin Bazı Sorunlar", *Legal Hukuk Dergisi,* S. 18, 2004, s. 1537; Kaya, 2005, s. 289.

edilmemesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca Kurulun, itiraz başvurusu üzerine her türlü bilgi ve belgeyi ilgili idareden isteme yetkisinin kendisine tanınmış olması, kamu kurum ve kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini çağırabilmesi ve bazı durumlarda Kurul kararlarını yeniden gözden geçirebilmesi yetkilerinden hareketle de Kurul kararlarının bağlayıcı olduğu savunulmaktadır.[86]

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu ise itiraz başvuruları neticesinde vermiş olduğu kararların ilgililer için bağlayıcı olduğuna hükmetmiştir. Ayrıca Kurul kararlarının uygulayıcılar açısından emsal niteliği taşıdığı gerekçesiyle kurum ve kuruluşların bilgi edinme başvurularına bu kararlar doğrultusunda işlem yapması gerektiğini belirtmiş ve ilke kararlarının da bağlayıcı nitelikte olduğunun altını çizmiştir. [87] Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 04.08.2016 tarih ve 2016/1

---

86 Yüksel Hız ve Zekeriya Yılmaz. *Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 98-99; Azer, 2010, s. 152. Benzer yönde görüş belirten Mehmet Ali Zengin de BEDK'nın idari bir kurul olduğu için kurulun kararlarının idari işlem ve bağlayıcı olduğunu belirtmiştir. Bkz. Mehmet Ali Zengin. *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 36.

87 BEDK Kararı, S.2004/148, T.25.10.2004. "…*Kurul kararının aynı konularda yapılan başvurular için 4982 sayılı Kanun kapsamındaki bütün kamu kurum ve kuruluşları için emsal niteliğinde olup, başvurulara bu kararlar doğrultusunda işlem yapılması gerektiği…*"
https://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (11.06.2022)

sayılı ilke kararının iptaline ilişkin açılan davada Danıştay, ilke kararının kanuni dayanağa uygun olarak düzenleme yaptığını tespit ederek davayı reddetmiştir.[88]

Kurul kararlarının bağlayıcı niteliği bu kararlara uyulmadığı takdirde ilgililer hakkında yaptırım uygulanıp uygulanmayacağını da belirlemektedir. İlgili mevzuatta Kurulun yaptırım gücü veya yetkisine ilişkin bir hükme yer verilmemiştir ancak 4982 sayılı Kanunun 29. maddesi, Kanunun uygulanmasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan kamu görevlileri hakkında ceza kovuşturması ve disiplin soruşturması açılmasını öngörmüştür. BEDK önceki yıllarda vermiş olduğu kararında Kurul kararının uygulanmamasına ilişkin başvuru için aynı konuda Kurul kararı alınmasına yer olmadığına, Kurul kararını uygulamayanlar hakkında en üst idare amirine şikâyette bulunulabileceği veya Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulabileceğine karar vermiştir.[89] Dolayısıyla bilgi edinme hakkının kullanılması kapsamında ortaya çıkan kararın uygulanmamasında ihmali, kusuru veya kastı bulunan kamu görevlileri hakkında işledikleri fiiller nedeniyle genel hükümler çerçevesinde ceza kovuşturması gerektirmesi durumu saklı kalmak

---

88 Danıştay 10. D, E. 2020/ 2089, K. 2021/1720, https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/18112021141109Dan%C4%B1%C5%9Ftay%2010.%20Dairesi%20Karar%C4%B1.pdf (10.08.2022)

89 BEDK Kararı S. 2004/48 T. 31.08.2004,https://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (11.06.2022)

kaydıyla, tabi oldukları mevzuatta yer alan disiplin cezaları uygulanabilecektir. Bunun yanında Kurul kararlarına uyulmaması ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına duyulan güveni toplum nezdinde azaltacağını söyleyebilmek mümkündür. Sonuç olarak Kurul kararlarının bağlayıcı olduğunun kabul edilmesinin kanun koyucunun iradesine daha uygun düştüğü düşünülmektedir. Zira kanun koyucunun Kurula itiraz başvurusunu düzenlemiş olmasındaki amacı idari yargının yükünü hafifletmektir. BEDK, kamu kurumlarının bilgi edinme hakkı ile ilgili olarak verdikleri kararlara karşı yapılabilecek itirazları hızlı bir şekilde değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Türkiye'deki yargı sisteminin yavaş işleyişi de göz önüne alındığında uyuşmazlıkların çözümü noktasında Kurulun, idari yargıyı ek iş yükünden kurtardığını ve idari yargıya yardımcı olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ

Bilgi edinme hakkının kullanımıyla ilgili uyuşmazlıkları çözmek ve idareye yol göstermek amacıyla ihdas edilen Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, bilgi edinme hakkının kurumsallaşmasını ve işlevselleşmesini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca Kurul, itirazları karara bağlama göreviyle de yargının işi yükünü hafifletmekte ve bireylere bilgiye hızlı erişim imkânı sunmaktadır. BEDK, günün koşullarını ve toplumsal ihtiyaçları dikkate alarak bilgi edinme hakkının kullanılmasını

daha etkin kılabilmek adına düzenlemeler yapmaktadır. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, demokratik ülkelerdeki uygulamaları dikkate alan, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun amacı doğrultusunda kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık sağlamayı amaç edinen, ilgililerin bilgi ve belgeye erişiminin engellenmesini önlemeye çalışan demokratik ve hukuk devletine uygun nitelikte kararlar vermeye özen gösterdiği görülmektedir.

Kurulun üstlenmiş olduğu fonksiyonu daha güvenceli hale getirmek amacıyla bir takım hukuki düzenlemelerin yapılması önerilebilir. Özellikle de kararlarının bağlayıcı olduğuna ilişkin bir hükme kanunda yer verilmesi Kurul kararlarına uymayı sağlayacak ve uygulayıcılar açısından bir çerçeve çizecektir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun bu alandaki işlevselliğini arttırabilmek adına Kurulun yapısı, teşkilatı, mali durumu ve kararlarına yönelik Kurulu güçlendirecek düzenlemelerin de yapılması düşünülebilir. Zira kamu yönetimindeki gizlilik anlayışının izlerini silmek kolay olmamakta ve hala bazı idareler bilgi paylaşma konusunda isteksiz davranmaya devam etmektedir. Bireylerin demokrasiye erişebilmesinin en yeni aracı olarak kabul edebileceğimiz bilgi edinme hakkı kamu yönetiminin işleyişi ile bireyler arasında bir köprü kurmayı vadetmektedir. Bu köprünün sağlam ve yıkılmadan ayakta kalabilmesi için sağlam temeller üzerine inşa edilmiş olması gerekir. Bunun için de bilgi edinme

hakkıyla ilgili mevzuatın hakkın kullanımını kolaylaştıracak yönde düzenlemelere ağırlık vermesi gerekir. Bilgiye ulaşmada hızlı ve etkili yolların olması da kullanımı kolaylaştıracaktır. Bunu sağlamanın yolu da hakkın güvencesi olan yargısal ve idari mekanizmaların korunması ve geliştirilmesidir.

KAYNAKÇA

Aras, Zeliha ve Altınok, Emre Baturay. "Türkiye'de Bilgi Edinme Hakkı ve Uygulama Sorunları", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 67, C. 1, 2009, s. 107-111.

Ayanoğlu, Taner. "Bilgi Edinme Hakkı ve Yargısal Korunmasına İlişkin Bazı Sorunlar", *Legal Hukuk Dergisi,* S. 18, 2004, s.1529-1540.

Azer, Can. *Bilgi Edinme Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.*

BEDK, *T.C Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Kararları Işığında Bilgi Edinme Kanunu,* 2. Baskı, 2022.

Hız, Yüksel ve Yılmaz, Zekeriya. *Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.

İyimaya, Ahmet. "Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü", *Ankara Barosu Dergisi*, 2003, S.1, s.41-47.

Karakaş, Mehmet. "Devletin Düzenleyici Rolü ve Türkiye'de Bağımsız İdari Otoriteler", *Maliye Dergisi*, S. 15, Ocak-Haziran 2008, s. 99-120.

Kaya, Cemil. *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005,

Soykan, Cavidan. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Bilgi Edinme Hakkı", *AÜHF Dergisi*, C. 56, S. 2, 2007, s.63-74.

Şavran, Yasemin. *Bilgi Edinme Hakkı Ve İdarenin Bilgi Verme Yükümlülüğü,* Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Özay, İlhan. *Günışığında Yönetim*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 3. Baskı, 2017.

Özkan, Gürsel. *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004.

Öztürk, Namık Kemal. "Bürokratik Devletten Etkin Yönetime Geçiş: İyi Yönetişim", *Türk İdare Dergisi*, S.437, Aralık 2002, s. 27-38.

Polater, Yusuf Ziya. "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Devlet Sırrı", *TBB Dergisi*, S.122, 2016, s. 99-140.

Şengül, Ramazan. "Bilgi Edinme Hakkının Kurumsallaşmasında Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Rolü", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 34, 2012, s.53-60.

Tan, Turgut. " Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar", *Amme İdaresi Dergisi*, C. 35, S. 2, 2002, s. 11-37.

Yalçın, Fatma Ceren. *Hukuk Devletinde Bilgi*

Edinme Hakkı ve Saydamlık, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Zengin, Mehmet Ali. *Türk Hukukunda Bilgi Edinme Hakkının Sınırları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2007.

https://www.memurlar.net/haber/20605/bilgi-edinme-degerlendirme-kurulu-ilke-kararlari.html (Erişim tarihi: 01.07.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2510202108552105.05.2021%20TAR%C4%B0H%20VE%202021-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(Erişim tarihi: 02.07.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116451927.09.2012%20TAR%C4%B0H%20VE%202012-3%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf (22.07.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116445204.08.2016%20TAR%C4%B0H%20VE%202016-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf (23.07.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/610202116450801.09.2016%20TAR%C4%B0H%20VE%202016-

2%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(11.03.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2510202108552105.05.2021%20TAR%C4%B0H%20VE%202021-1%20SAYILI%20%C4%B0LKE%20KARARI.pdf(Erişim tarihi: 02.07.2022)

https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/2021_raporu_baskanlik_aciklamasi.pdf (08.07.2022)

https://www5.tbmm.gov.tr/bilgiedinme/degerlendirme_kurulu_raporlari.htm(Erişim tarihi: 21.06.2022)

https://www.bilgiedinmehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (11.06.2022)

https://bedk.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/18112021141109Dan%C4%B1%C5%9Ftay%2010.%20Dairesi%20Karar%C4%B1.pdf (10.08.2022)

BİLDİRİ ÖZETİ
BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA KARŞILIKLILIK İLKESİ

Arş. Gör. İrem ALPÖZEN[⊠]

Karşılıklılık kavramı "iyilik, fayda veya ceza olarak bana ne yaparsan karşılığında onu görürsün" anlayışını ifade etmektedir. Karşıtlık, karşılıklı olma durumu, karşılıklı davranış şeklinde de tarif edilen mütekabiliyet kavramının farklı hukuk dallarında farklı anlam ve içeriği bulunmaktadır. Karşılıklılık kavramı uluslararası hukuk bağlamında, "bir devletin diğer devletin vatandaşlarına, mahkeme kararlarına veya herhangi bir davranış biçimine karşı tutumuna karşılık, diğer devletin de aynı biçimde davranması" olarak tanımlanabilir[90]. Kısacası karşılıklılık, eşdeğer uygulamayı ifade etmektedir.

Karşılıklılık ilkesi, devletler arasındaki eşitlik esasına dayanmaktadır. Bir devlet vatandaşının yabancı bir ülkede belli haklardan yararlanabilmesi ancak yabancı ülkenin vatandaşının kişinin vatandaşı olduğu ülkede aynı haktan faydalanabilmesi ile mümkündür[91].

Karşılıklılık ilkesi, tarihi süreç içerisinde öncelikle uluslararası hukuk alanında ortaya çıkmıştır. Bu ilke iki

Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

90 Dost, Süleyman, *Milletlerarası Hukukta Mütekabiliyet İlkesi*, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2015, s. 6.

91 Dost, s.7.

veya çok taraflı uluslararası andlaşmalarda yer almakla birlikte örf adet hukuku olarak da yerini korumaktadır[92].

Bilgi edinme hakkı kapsamında karşılıklılık ilkesi, Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı tüzel kişilerin bilgi edinme başvurularında, bu kişilerin kendi ülkeleri karşılıklılık ilkesini benimsemişse ve Türk vatandaşları o ülkede belli haklardan faydanalabiliyorsa, o kişilerin de Türkiye'de aynı haklardan faydalanabilmesi anlamına gelmektedir.

Yabancıların bilgi edinme hakkı ile ilgili genel hüküm, BEHK md. 4'te yer almaktadır. Buna göre:

"*Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.*

Türkiye'de ikamet eden yabancılar ile Türkiye'de faaliyette bulunan yabancı tüzel kişiler, isteyecekleri bilgi kendileriyle veya faaliyet alanlarıyla ilgili olmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde, bu kanun hükümlerinden yararlanırlar.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükleri saklıdır".

Dolayısıyla yabancı gerçek kişinin bilgi edinme hakkını kullanabilmesi için Türkiye'de ikamet etme, istenilecek bilginin kendisiyle ilgili olması ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde bu haktan istifade edebilme olmak üzere üç şart mevcuttur. Yabancı tüzel

92 Dost, s. 3.

kişinin de bilgi edinme hakkını kullanması için Türkiye'de faaliyette bulunması, istenilecek bilginin faaliyet alanıyla ilgili olması ve karşılığının bulunması olmak üzere üç şart mevcuttur.

Uluslararası hukukta karşılıklılık, eşitlik hakkı ve devletler arası ortak saygıya dayanmaktadır. Bu ilke ülkesellik ilkesinin uygulamasının hafifletilmesinde temel teşkil etmiştir[93]. Karşılıklılık devletlerin kendi ülkelerinde birbirlerinin vatandaşlarına aynı mahiyette hakları benzer şartlar çerçevesinde tanımalarını ifade eden bir kavramdır. Karşılıklılık ilkesine göre, kendi ülkesinde Türk vatandaşlarına bilgi edinme hakkını yasaklayan ya da ağırlaştırılmış şartlara tabi tutan devlet vatandaşlarının bu haktan yararlanması mümkün olmayacaktır. Maddede yer alan karşılıklılık ilkesinden hangi tür karşılıklılığın aranması gerektiği tam açık değildir. Yabancılara tanınan diğer haklarda aranan karşılıklılık ilkesi dikkate alındığında, bu maddede kastedilen karşılıklılığın ahdi(siyasi), kanuni ve fiili karşılıklılık olduğunu düşünebiliriz. Ahdi olan, antlaşmalarla tanınmış olan karşılıklılıktır. Fiili karşılıklılık ise, idari ve hukuki uygulamalardan doğan karşılıklılıktır. Karşılıklılık ne tür olursa olsun özdeş olmalıdır. Diğer bir deyimle, aynı oranda ve nitelikte bilgi edinme hakkı tanınmalıdır. Mantık ve hakkaniyet de bunu gerektirir.

---

93 https://web.oas.org/mla/en/G_Countries_MLA/Ven_multla_otros_eng.pdf

Kanunda, karşılıklılık şartının gerçekleşmiş sayılabilmesi için ne tür hususların dikkate alınacağı tespit edilmediğinden, uygulamada bilgi edinme hakkının kullanılmasında karşılıklılık ilkesinde birtakım problemlerin ortaya çıkması muhtemeldir.

KAYNAKÇA

Dost, Süleyman, *Milletlerarası Hukukta Mütekabiliyet İlkesi*, S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2015, s.7.

https://web.oas.org/mla/en/G_Countries_MLA/Ven_multla_otros_eng.pdf (Erişim tarihi: 12.04.2022).

KURUM İÇİ GÖRÜŞ, BİLGİ NOTU VE TAVSİYELER[*]

Dr. Melike Özge ÇEBİ BUĞDAYCI[**]

GİRİŞ

21. yüzyılı yaşadığımız bu dönemde, yönetimde gizlilik anlayışının terk edilmeye başlandığı bir süreci yaşamaktayız. Devletler son yüzyıla kadar pek çok farklı gerekçeyle gizlilik perdesinin arkasına sığınmak durumunda kalmışlarsa da, özellikle bilgi çağı olarak kabul edilen son elli yıllık süreçte, insan haklarının da gelişmesine paralel olarak, yavaş yavaş bu perdeyi aralamak durumunda kalmışlardır. Bilgi çağının bir gereği olarak kabul edilen bilgi edinme hakkı, pek çok ülkede anayasal ve yasal gelişmelerin konusu olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Vatandaşın, devletin elindeki bilgi ve belgelere ulaşarak, yönetime aktif katılım ve pek çok temel hak ve hürriyetin etkin şekilde kullanabilmesi için, devletler iç hukuklarında bilgi edinme hakkını açıkça kabul etmek durumunda kalmışlardır.

Hukukumuza 2003 yılında 4982 sayılı Bilgi Edinme

---

[*] *Bu çalışma, 16 Mart 2022 tarihinde düzenlenen Bilgi Edinme Hakkı Sempozyumu'nda "Kurum İçi Görüş, Bilgi Notu ve Tavsiyeler" başlığı altında bildiri olarak sunulmuştur.*

[**] Dr. Öğretim Üyesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, melikeozge.cebibugdayci@jsga.edu.tr, ORCID-ID: 0000-0002-7011-5319.

Hakkı Kanunu ile giren bilgi edinme hakkı, anayasal dayanağı, Anayasa'nın 74. maddesinde 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle yapılan düzenleme ile kazanmıştır. 1982 Anayasası, herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğunu vurgulamış ve konunun detayları 4982 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmiştir.

Her hak ve özgürlük gibi, bilgi edinme hakkının da bazı durumlarda sınırlandırılması gerekebilir. Diplomasi, ticari gereklilikler, özel hayatın korunması gibi birtakım gerekçelerle bilgi edinme hakkı sınırsız olarak kabul edilmemektedir. Özellikle devlet sırrı, özel hayat gibi hassas bazı konularda bu hakkın ya çok sınırlı bir şekilde tanınması ya da hiç tanınmaması söz konusu olabilmektedir. 4982 sayılı Kanun da, oldukça geniş bir bölümünde bilgi edinme hakkının sınırlarını düzenlemiştir.

Bu çalışma kapsamında öncelikle 4982 sayılı Kanun'da yer alan sınırlama sistemine kısaca değinilecektir. Ardından Kanun'un 26. maddesinin konusunu oluşturan *"Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler* "in sınırlama sistemi içinde nerede yer aldığı, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler ile tam olarak hangi tür bilgi ve belgelerin kast edildiği tespit edilmeye çalışılacaktır. Bunu müteakip, 26. madde kapsamında tespit edebildiğimiz bazı özellikli ve uygulamada sorun yaratabilecek durumların altı çizilmeye çalışılacak ve konu ile ilgili Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu kararları ile birlikte değerlendirilecektir. Son olarak

doğrudan 26. maddenin uygulamasına ilişkin temel bir sorunu ele alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin konu ile ilgili bir kararı kısaca ele alınacaktır.

BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU'NDAKİ SINIRLARA GENEL BİR BAKIŞ

"Demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri[94]*"* düzenleyen 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 15 ila 28. maddeler arasında bilgi edinme hakkının sınırlarına ilişkin düzenlemeler öngörmektedir.

Bir hakkın Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ancak kanunla sınırlanabileceği esasına uygun olarak, sınırların tek tek, kanunla belirlenmiş olması gerekir. 4982 sayılı Kanunda da bilgi edinme hakkının sınırları, hakkın sınırlarını düzenleyen 4. bölümünde tek tek belirlenmiştir. Buna göre; yargı denetimi dışında kalan işlemler, devlet sırrına ilişkin bilgi veya belgeler, ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi veya belgeler, istihbarata ilişkin bilgi veya belgeler, idarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler, özel hayatın gizliliği, haberleşmenin gizliliği, ticarî sır, fikir ve sanat eserleri, kurum içi düzenlemeler, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler, tavsiye ve mütalaa talepleri, bilgi

94 4982 sayılı BEHK, Madde 1.

edinme hakkının sınırları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doktrinde bilgi edinme hakkına bu kadar çok sınır getirilmiş olmasının, Kanunun açıklıktan çok gizliliğe hizmet ettiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür[95]. Elbette Anayasa'da herkes için tanınmış olan ve demokratik hukuk devletlerinin olmazsa olmazı olarak görülen bilgi edinme hakkına kanunla bu kadar çok istisna öngörülmesi, hakkın kapsamını daraltmaktadır. Ancak idarenin elindeki bilgi ve belgelerin çeşitli nedenlerle paylaşılamaması durumu da anlaşılabilir. Burada önemli olan, idarenin elindeki bilgi ve belgeyi paylaşmamaktaki kamusal yarar ile bireyin söz konusu bilgi ve belgeye erişmesindeki kişisel yararı arasındaki makul dengenin gözetilmesidir. Başka bir deyişle eğer kamusal yarar gerektiriyorsa, bilgi edinme taleplerinin karşılanmaması mazur görülebilir. Terazinin kamusal yarar lehine ağır basması kaydıyla bilgi edinme hakkına bazı sınırlamalar getirilmesi mümkün ve hatta gereklidir. Buna ek olarak yapılacak sınırlamalarda Anayasa'nın 13. maddesi her zaman göz önünde bulundurulmalıdır[96].

Ancak burada hemen temel hak ve hürriyetlerin

---

95 İstisnaların bu kadar çok olması yönünde getirilen eleştirilere genel bir bakış için bkz. KAYA, Cemil, İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin, Ankara, 2005, s. 253.

96 Anayasa Mahkemesi de bilgi edinme hakkının sınırlandırılmasına ilişkin olarak, bu hakkın sınırlanmasını öngören düzenlemelerin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen güvencelere ve ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiğini vurgulamaktadır. AYM, E. 2013/114, K. 2014/184, 4/12/2014.

sınırlarının kanunla öngörülmüş olması kriterine de bir parantez açmak icap eder. Bir hakkın sınırlarının kanunla öngörülmüş olması, sınırların yalnızca kanunda sayılması biçiminde anlaşılmamalıdır. Kanunilik ilkesi, söz konusu sınırların kapsamının, sınırların ne şekilde ve hangi durumlarda uygulanacağının da kanundan net bir biçimde anlaşılmasını gerektirir. Bu anlamda aşağıda da ayrıca vurgulanacağı üzere, bir sınırın kanunla öngörülmüş olması aslında tek başına yeterli değildir. Bu sınırın kanundan açık, net ve yoruma mahal vermeyecek bir biçimde anlaşılması da gerekir.

Anayasa Mahkemesi de kararlarında sıklıkla bu konuya vurgu yapmaktadır. Mahkeme'ye göre; hukuk devletinin gereklerinden olan belirlilik ilkesi uyarınca, yasal düzenlemelerin kişiler ve idare bakımından bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gerekmektedir[97].

---

97 *"Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi 'belirlilik'tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını belirler. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden*

Doktrinde de bilgi edinme hakkına ilişkin öngörülen istisnaların yeterli açıklıkta, ayrıntılı ve belirgin olmamasının, çok muğlak olmasının idarenin takdir yetkisini genişlettiği ifade edilmiştir[98]. Bu bağlamda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında öngörülen sınırların yoruma açık olduğu fark ediliyorsa, sınırlamanın istisnai olması gerektiğinden yola çıkılmalı, hak lehine bir tercihte bulunarak, vatandaşın bilgi ve belge taleplerinin karşılanması gerektiği düşünülmektedir.

KANUN'UN 26. MADDESİ NEYİ DÜZENLİYOR?

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 26. maddesi "Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler" başlığını

---

kaçınmasını gerekli kılar." AYM, E. 2011/18, K. 2012/53, 11/4/2012.

98 *"Bu istisnaları çok ayrıntı ya giren, kazuistik metotla düzenlenmiş, hiçbir personelin tereddüt etmeyeceği, otomatik olarak istisnaya girip girmediğinde herkesin aynı kararı vereceği şekilde çok belirginleşmesi ve istisna gereken tüm hallerde de, bu şekilde belirgin düzenlemelerin yapılması gerekirdi. Böyle yapılmamış olması ve istisnaların çok takdire, kişiden kişiye değişecek bir değerlendirmeye bırakılması, bilgi edinme değerlendirme kurulunun işini çok zorlaştıracak ve kanunun uygulanması bakımından da çok uyuşmazlık doğuracak bir nokta olarak"* değerlendirildiği yönünde bkz. Gülan, Aydın, İdare ve Ceza Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No: 62, Ankara 2004, s. 107. http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/bilgi_edinme.pdf (10.03.2022)

taşımaktadır. Buna göre; *"Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.*

Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır."

Bilgi Edinme Kanunu'nun 26. maddesinde düzenlenen "kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler" başlığı altında düzenlenen bilgi ve belgelerin, bilgi edinme hakkının diğer bir sınırını oluşturduğu ifade edilse de; aslında bu nitelikteki bilgi ve belgeler birer istisna değil, aksine kanun kapsamında bilgi edinme taleplerine açık olan bilgi ve belgelerdir. Bu anlamda kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler kurum ve kuruluşlar tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır. Ancak bilgi edinme talebini karşılayacak olan idare, söz konusu bilgi ve belgelerin paylaşılmaması yönünde karar alabilmektedir. Bu durumda söz konusu bilgi ve belgeler istisna olarak kabul edilecektir.

Hemen bir noktaya temas edelim. Hem bilgi ve belgeyi verecek olan tarafın hem de aksini

kararlaştıracak olanın idare olduğu hususu nazara alındığında, bu hükmün keyfi karar almaya müsait olduğunu söylemek zor olmayacaktır. Maddede yer alan *"kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça"* ifadesi, yönetimin keyfi karar almasına neden olacak bir potansiyele sahiptir. Zira kurum ve kuruluşların, bilgi notu, teklif ve tavsiyeleri, hangi kriterlere göre bilgi edinme hakkının kapsamı dışında bırakabilecekleri belli değildir.

Bunun yanında bu madde kapsamına giren bir bilginin, kurum ve kuruluşlar tarafından paylaşılmaması yönünde karar alma usulü ile ilgili de somut bir ölçüt getirilmemiştir. Örneğin bu karar hangi durumlarda, ne zaman alınabilir? İdarenin her somut başvurunun akabinde, yalnızca o başvuruya özel olarak talep edilen bilgi veya belgenin paylaşılamayacağına karar vermesi mümkün müdür, yoksa önceden konu ile gerekçeli bir karar alınması gerekir mi? İşte tüm bu belirsizlikler nedeniyle, *"aksi kararlaştırılmadıkça"* ifadesinin, Kanunun bu maddesi kapsamına giren bilgi edinme hakkını tamamen "işlevsiz" hale getirdiği endişesi bulunmaktadır[99].

Maddenin ikinci fıkrası, bu konuda istisnanın istisnasını öngörerek; bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbi, mali, hukuki ve benzeri uzmanlık

[99] GEMALMAZ, Mehmet Semih/GEMALMAZ, Haydar Burak, Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye'de Bilgi Edinme-İfade ve İletişim Mevzuatı, Yazıhane Yayınları, İstanbul 2004, s. 257; Aktaran Kaya, s. 281, 391 nolu dipnot.

alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişilerin görüşlerinin, eğer idarelerin kararlarına dayanak teşkil ediyorsa istisna kapsamında değerlendirilmeyeceğini hükme bağlamaktadır. Bu bağlamda bu yöndeki bilgi ve belgeler ilk fıkra gerekçe gösterilerek istisna kapsamında tutulamayacaktır. Başka bir ifadeyle *"Kanunun 26. maddesinin birinci fıkrası uyarınca alınacak bir karar, bu tarz görüşler için geçerli olamayacaktır*[100]*"*.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu da, bir atama talebi hakkında Personel Genel Müdürlüğüne sorulan görüş ile ilgili Personel Genel Müdürlüğü tarafından verilen cevabın bir nüshasının talep edilmesi hakkında yapılan bilgi edinme başvurusunun reddine ilişkin Kurula yapılan başvuru üzerine; *"…. başvuru sahibinin talebinin 4982 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi uyarınca reddedildiği cevabı yetersizdir. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler" başlıklı 26 ncı maddesi 2 nci fıkrasında "Bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme istemlerine açıktır." hükmü amirdir. İstisnanın istisnası şeklinde düzenlenen söz konusu hüküm uyarınca*

[100] T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Yayınları, 2. Baskı, Ocak 2022, s. 254.

başvuru sahibinin talep ettiği belgenin bir hukuki görüş olarak alınan karara esas teşkil ettiği değerlendirildiğinden Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 5 inci maddesi uyarınca başvuru sahibinin erişimine sunulması gerektiği[101] *"*ne oybirliği ile karar vermiştir.

Peki kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler ibaresinden ne anlaşılmalıdır? Uygulamada 26. maddenin idare tarafından bir gizlilik sığınağı olarak kullanılmaması için bu ifadelerin netleştirilmesi elzemdir. Ancak ne Kanunda ne de Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik hükümlerinde bu konuda bir izaha rastlamıyoruz.

Türk Dil Kurumu'na göre görüş, *"bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir*[102] *"*; tavsiye ise, *"öğütleme, yol gösterme*[103] *"* anlamına gelmektedir. Bilgi notu ise, bir konu hakkında bilgilendirme yapmak amacıyla hazırlanan bilgilendirici not olarak tanımlanabilir. Burada hemen şu noktaya temas etmek gerekir. Söz konusu kurum içi görüş, bilgi notu ve

---

101 Aktaran, BEDK Kararları Işığında, s. 245-248. Benzer şekilde profesörlük kadrosuna yapılacak atama için oluşturulan jüri raporlarının, idarenin atama kararına esas teşkil edeceğinden, Kanun'un 26. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bilgi edinme istemine açık olduğu yönünde BEDK, 17/01/2005 tarih ve 2005/29 sayılı kararı.

102 TDK, Güncel Türkçe Sözlük, "Görüş", https://sozluk.gov.tr/ (09.03.2022).

103 TDK, Güncel Türkçe Sözlük, "Tavsiye", https://sozluk.gov.tr/ (09.03.2022).

tavsiyeler, kanunun lafzı gereği, "*Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere elde ettikleri"* bilgi ve belgeleri kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle, kurum ve kuruluşların elinde mevcut olmayan yahut idareden talep edilecek tavsiye, görüş veya mütalaaları kapsamamaktadır. Bu sonucumuzu, birazdan vurgulayacağımız üzere, Kanunun 27. maddesi de teyit eder niteliktedir.

Buna mukabil, Kurul kararlarında kurum içi görüş, bilgi notu veya tavsiyenin ne olduğuna ilişkin somut bir belirleme tespit edebildiğimiz kadarıyla yapılmamıştır. Bir Kararında BEDK; hâkim ve savcılar için düzenlenen müfettiş hal kağıtlarının, *"Hâkimler ve Savcılar Kurulunca, hâkim ve savcıların çalışmalarının değerlendirilmesinde göz önünde tutulan ve içeriği itibariyle görüş ve tavsiye niteliğinde bir belge olduğu*[104]*"* ifade edilmiştir. Bu bağlamda aslında Kurul da söz konusu bilgi ve belgeleri somut kriterlerle ayırmamaktadır.

KANUNUN 27. MADDESİ BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 27. maddesi "*Tavsiye ve mütalaa talepleri"* başlığını taşımaktadır. Buna göre; *"Tavsiye ve mütalaa talepleri bu Kanun kapsamı dışındadır."*

Kanunun 27. maddesi bağlamında bir

[104] BEDK, 27/10/2021 tarih ve 2021/1290 sayılı kararı.

değerlendirme yapmak için ayrı bir başlık açmaktaki gerekçemiz, hem 26 hem de 27. maddede "tavsiye"lere ilişkin ayrı düzenlemeler yapılmış olmasıdır. Bu husus uygulamada idarenin kafa karışıklığı yaşamasına sebep olabilir.

Kanunun 26. maddedeki tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgeler, aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilmekteyken, 27. maddede tavsiye talepleri istisna kapsamında ele alınmıştır. Kanunun 26. maddesi, kurumların faaliyetlerini yürütmek üzere elde etmiş oldukları ve ellerinde bulunan tavsiye kararları kast edilmektedir. Oysa 27. maddedeki tavsiye taleplerinden ise, bilgi edinme talebinde bulunan kişilerin idareden talep ettiği ve idarenin elinde mevcut bulunmayan tavsiyelerdir ve bu tarz talepler istisna kapsamında değerlendirilmektedir.

Bu anlamda, *"kurum ve kuruluşların mevcut bilgi ve belgelere ilişkin yorumları*[105]*"* tavsiye ve mütalaa olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla tavsiye ve mütalaa talepleri aslında, kurum ve kuruluşların kayıtlarında doğrudan yer almayan bilgi ve belgelere yönelik taleplerdir. Oysaki Kanunun 26. maddesinde bilgi edinme başvurularının, başvurulan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Bilgi Edinme

[105] ZENGİN, Mehmet Ali, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları, Adalet, Ankara, 2012, s. 152.

Değerlendirme Kurulu da; *"..istenen bilginin kurum ve kuruluş kayıtlarında mevcut bulunan bir belge için değil, örneğin 'şu konuda ne düşünüldüğünün tarafıma bildirilmesi' gibi, cevabının kurumca yapılacak bir mütalaayı gerektiren bilgi talebi olduğu…*" yönünde bir değerlendirme yapmış ve bu tarz bilgi taleplerinin 27. madde kapsamına girdiğini ortaya koymuştur[106].

27. maddede düzenlenen tavsiye talebi*, "başvuru sahiplerinin belli bir konuda ne yapmaları ya da nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin idareden kendilerine tavsiyede bulunmasını istemelerine ilişkin başvurular olduğundan"*, vatandaşların bu taleplerini esasen 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde idareye yöneltebileceği ifade edilmektedir[107].

---

106 BEDK, 11/10/2004 tarih ve 2004/133 sayılı kararı.

107 KÜÇÜK, Ayhan, "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Bu Hakkın İhlalinde İdare ve Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu", Sayıştay Dergisi, S. 81, Nisan-Haziran 2011, s. 125-126. "Mütalaa talebi" de, *"idarenin kayıtlarında yer almayan, belli bir konuda idarenin yorum yapmasını gerektirecek nitelikteki başvurular[107]"* anlamında kullanılmaktadır. İdareye yöneltilen mütalaa taleplerinin de 3071 sayılı Kanun çerçevesinde yöneltilmesi yerinde olacaktır. Bununla birlikte, bir kamu kurum veya kuruluşunun faaliyetlerini yürütürken resmi yollarla temin ettiği bir mütalaa belgesinin, 4982 sayılı Kanunun 26. maddesi kapsamında değerlendirileceği kabul edilmektedir. KÜÇÜK, s. 126.

BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU'NUN 26. MADDE UYGULAMASINDA KONUMU

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 26. maddenin uygulanması noktasında önemli bir fonksiyonu haizdir. Kurul uygulamasına bakıldığında, kurum ve kuruluşların, faaliyetlerini yürütmek üzere elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgelerin aksi yönde karar olmadığı sürece bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirildiği, ancak aksi yönde karar alınmışsa söz yapılan itirazların reddine karar verildiği görülmektedir.

Kurul; *"İdarenin faaliyetlerini yürütmek üzere elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgelerin, bilgi edinme hakkı kapsamında olmadığına ilişkin karar alınmış olduğu anlaşılmış olup, başvuru sahibinin bilgi edinme başvurusu ile talep etmiş olduğu bilgi ve belgelerden ilgili idarece erişime açılmayanlara ilişkin itirazının reddine*[108]*"* karar vermekte; buna karşın kararlardan da anlaşıldığı üzere, erişime açmama kararlarının gerekliliği üzerine bir değerlendirme yapmaktan kaçınmaktadır. Yine benzer şekilde 2021 tarihinde vermiş olduğu bir kararında da yalnızca bilgi ve belgenin paylaşılmaması yönünde karar alınmış olmasını, bilgi ve belgenin paylaşılmaması

[108] Aktaran, BEDK Kararları Işığında, s. 243-245.

için yeterli görmektedir[109].

Benzer biçimde; önceki görev yerinde görev yaptığı döneme ilişkin hakkında düzenlenen "Müfettiş Hal Kağıdının" suretinin tarafına verilmesini talep eden başvuranın talebi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun "Müfettiş Hal Kağıtları"nı bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutan kararı bulunduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. BEDK; talebe konu belgenin, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca, hâkim ve savcıların çalışmalarının değerlendirilmesinde göz önünde tutulan ve içeriği itibariyle görüş ve tavsiye niteliğinde bir belge olduğunu; 4982 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi ise ilgili kurumlara faaliyetlerini yürütmek üzere elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye

[109] TÜBİTAK'a yaptığı başvurularında özetle; olağanüstü hal kapsamında doğrudan kanun hükmünde kararnamelerle (KHK) tesis edilen meslekten çıkarma işlemi gibi işlemlere bağlı olarak uygulanan ilave tedbirlere karşı başvuru yolunu kapatan kuralın Anayasa Mahkemesinin E.2018/74 sayılı kararı ile iptal edildiğini, bunun üzerine 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. maddeyle ilave tedbirlere karşı da ilgili idarelere başvuru imkanı getirildiğini, bu imkan doğrultusunda TÜBİTAK'ın Kurum bazında bu iptal kararına uymasını ve burslarından faydalanmasının önünün açılmasını talep etmiştir. Olumsuz cevaplar akabinde itiraza konu 03/06/2021 tarihli CİMER başvurusu ile Kuruma başvurarak söz konusu iptal kararına uymayan komisyon üyeleri hakkında şikâyetçi olabilmek için bilgilerinin tarafına verilmesini talep etmiştir. BEDK ise, başvuru sahibinin itirazına konu talebine ilişkin olarak ilgili Kurum tarafından talep konusuna ilişkin verilmemesi yönünde karar alındığının bildirildiği görüldüğünden bahisle, itirazı reddedilmiştir. BEDK, 18/08/2021 tarih ve 2021/1035 sayılı kararı.

niteliğindeki bilgi ve belgeleri bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutabilme imkânı verdiğini ve HSK'nın da bu yönde kararı bulunduğunu ortaya koyduktan sonra, başvuranın mezkûr bilgi edinme talebine ilgili kurumca verilen cevabın yerinde ve yeterli olduğu kanaatine varmıştır[110].

Burada Kurulun üzerine düşen en önemli vazife, kurum ve kuruluşların gerçekten söz konusu bilgi ve belgelerin paylaşılmayacağı yönünde karar alıp almadığını teyit etmektir. Ancak bu da yetmez. Kurul bunun bir adım ötesine geçerek, kurum ve kuruluşların bu bilgi ve belgeleri paylaşmama yönündeki kararının gerçekten gerekli olup olmadığını, kamusal yarar ile bireysel yarar arasındaki dengeyi de gözeterek değerlendirmelidir. Eğer söz konusu bilgi ve belgeyi paylaşmama yönündeki karar, gizlilik perdesinin ardına sığınmak veya "işleri hızlandırmak" ise, bu durumda Kurul, söz konusu kararın kamusal yarar lehine olmadığından bahisle itirazların kabulüne karar verebilmelidir. Bu yönde bir uygulama, şüphesiz Kurulun mevcut iş yükünü daha da artıracakken, bilgi edinme hakkının asıl amacına hizmet etmesine büyük katkı sunacaktır. Ancak mevcut yasal düzenleme, Kurulun bu yönde bir değerlendirme yapmasına imkân tanır nitelikte değildir. Yalnızca bilgi ve belgenin paylaşılmaması yönünde karar alınmış olması, söz konusu bilgiyi istisna kapsamına sokmaya yetmektedir.

[110] BEDK, 27/10/2021 tarih ve 2021/1290 sayılı kararı.

Bu nedenle aslında konunun yasada yapılacak bir düzenleme ile yeniden ele alınması daha yerinde olacaktır.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN 26. MADDE UYGULAMASI ÜZERİNE BİR KARARI

BEHK'nın 26. maddesinin uygulanmasındaki kafa karışıklığına dikkat çeken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin Cangı v. Türkiye[111] kararına değinmek gerekir. Zira AİHM, tam da bizim üzerinde durduğumuz, 26. maddedeki *"aksi kararlaştırılmadıkça"* ibaresine ilişkin kurum ve kuruluşların farklı yorumlamalarına dikkat çekmektedir.

Çevresel konularda faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunun üyesi olan Cangı, Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Kurulu'nun bir antik kentin sular altında kalması sonucunu doğuracak kararlarının iptali istemiyle dava açmışsa da, dava idare mahkemesinde reddedilmiş ve bu karar Danıştay tarafından onanmıştır. Başvuran, Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Kurulu tarafından, iptal davasına konu kararlar alınmadan önce söz konusu antik kent ve baraj yapımı projesine ilişkin yapmış olduğu toplantı tutanağının imzalı bir nüshasının iletilmesini talep

[111] AİHM, Cangı v. Türkiye, Başvuru No. 24973/15. Kararın gayri resmi Türkçe çevirisi için bkz. https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-192935%22]}(11.03.2022).

etmiştir. Başvuran bu bağlamda, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nu ileri sürmüştür. Kültürel ve Doğal Mirasları Koruma Kurulu ise, kurumlar arası hizmete özel bir toplantının söz konusu olduğu gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Başvuran, talebinin reddine ilişkin bu karara karşı Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna başvurmuştur.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 26 Ocak 2012 tarihinde, talep edilen tutanağın, faaliyetlerini yürütmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından elde edilen ve bu hüküm tarafından öngörülen görüş, teklif, bilgi notu veya tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgeler kategorisine girdiği gerekçesiyle, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrası uyarınca başvuranın itirazını reddetmiştir. Bunun üzerine başvuran, idare mahkemesinde, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu kararının iptaline ilişkin dava açmıştır. Açmış olduğu davada başvuran, bu kararın dayandığı, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrasının söz konusu Kurul tarafından yanlış yorumlandığını; zira bu hükümle söz konusu bilgi ve belgelerin, ilgili kurum ve kuruluş tarafından aksi yönde bir karar vermediği sürece, bilgi edinme hakkı kapsamına girmesi gerektiğini ileri sürmüştür[112].

İdare mahkemesi ile başlayan ulusal hukuktaki yargısal süreç Anayasa Mahkemesi'nde konunun görülmesi ile tamamlanmıştır. Mahkemeler,

[112] Prg. 13.

faaliyetlerini yürütmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından elde edilen görüş, teklif, bilgi notu veya tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgelerin 4982 sayılı Kanun kapsamına girmesi için ilgili kurum ve kuruluşların aksi yönde bir karar vermelerinin gerekmesi nedeniyle, ihtilaf konusu işlemin hukuka aykırı olmadığı kanısına varmışlardır[113].

AİHM önüne taşınan uyuşmazlıkta Mahkeme yapmış olduğu değerlendirmede, söz konusu tutanağın mevcut olduğunu ve bu belgenin iletilmesinin makamlara özellikle ağır bir yük yüklediğinin kendisi önünde ileri sürülmediğini kaydetmiştir[114]. Bu bağlamda kişinin bilgi edinme talebinin reddedilmesinin, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme söz konusu müdahalenin haklılığını tartıştığı ikinci bölümde, 26. madde bağlamında bir değerlendirme yapmıştır.

Mahkemeye göre; *"müdahalenin haklı gösterilmesi için "kanunla öngörülmesi", Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen meşru amaçlardan birini ya da birkaçını hedeflemesi ve "demokratik bir toplumda gerekli" olması gerekmektedir*[115]*".*

AİHM, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrasının metni ile ulusal makamlar tarafından bu

[113] Prg. 14-18.
[114] Prg. 36.
[115] Prg. 38.

hükme ilişkin yapılan yorumlamayı inceleyerek, bu yorumlamanın öngörülebilir ve makul olarak değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır. AİHM, ulusal makamların kararlarında, faaliyetlerini yürütmek amacıyla kamu kurum ve kuruluşları tarafından elde edilen görüş, teklif, bilgi notu veya tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgelerin, *"aksi yönde bir karar verilmediği sürece - istisna -, bilgi edinme hakkı kapsamına girdiği yönündeki genel ilkeyi tersine çevirdiklerinin anlaşıldığını"* tespit etmektedir[116]. Mahkemeye göre, gerek BEDK gerekse yargı mercileri, genel kural olarak, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrasını, bu hüküm tarafından öngörülen bilgi ve belgelerin, 4982 sayılı Kanun kapsamına girmediği yönünde yorumladıklarını vurgulamıştır. AİHM'e göre, 4982 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrasının metniyle pek bağdaşmayan bu yorumlama, *"keyfi bir nitelik taşımakta veya en azından açıkça mantıksız"* olarak değerlendirilmiştir[117]. Bu nedenlerle Mahkeme, söz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında *"kanunla öngörülmediği"* kanısına varmış ve ihlal kararı vermiştir[118].

Görülüyor ki 26. maddede yer alan *"aksi kararlaştırılmadıkça"* ibaresinin, kurum ve kuruluşlar tarafından yanlış yorumlanması yanında, yargı mercileri de söz konusu hükmü tersine çevirerek

116 Prg. 43.
117 Prg. 43.
118 Prg. 44.

yorumlayabilmektedir. Kanundaki hükmün bu şekilde yanlış yorumlanması halinde, sınırlamadaki kanunilik ölçütü ihlal edilmiş olacağından, hak ihlali gündeme gelebilmektedir. AİHM kararı, aslında kanunda yer alan temel sorunsala doğrudan temas ettiği için, göz önünde bulundurulması gereken önemli bir karardır.

SONUÇ YERİNE

Modern hukuk devletlerinin olmazsa olmazı olarak kabul edilen bilgi edinme hakkı, önemli bir usuli güvenceyi teşkil etmekte ve pek çok hak ve hürriyetin gerektiği şekilde kullanılmasına da hizmet etmektedir. İdarenin gizlilik perdesinin ardına sığınmasının önündeki önemli engellerden olsa da tüm temel hak ve özgürlükler gibi bilgi edinme hakkının da bazı sınırlarının olması olağan karşılanmalıdır. Hukukumuzda da gerek Anayasal gerek yasal dayanak bulan bilgi edinme hakkına, 4982 sayılı Kanun ile bazı sınırlar öngörülmüştür.

Kanun'un Dördüncü Bölümü "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları"nı düzenlemektedir. "Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyeler" başlıklı 26. madde de, bu sınırların yer aldığı bölümde düzenlenmiştir. Buna karşın madde düzenlemesi incelendiğinde, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerin aslında bilgi edinme hakkına bir istisna olarak öngörülmediği; ancak kurum ve kuruluşlar tarafından aksi yönde bir karar alındıysa, bu nitelikteki bilgi ve belgelerin, Kanun'daki istisnalardan biri haline geleceği anlaşılmaktadır. Buna

mukabil, bilimsel, kültürel, istatistik, teknik, tıbbî, malî, hukukî ve benzeri uzmanlık alanlarında yasal olarak görüş verme yükümlülüğü bulunan kişi, birim ya da kurumların görüşleri, kurum ve kuruluşların alacakları kararlara esas teşkil etmesi kaydıyla bilgi edinme hakkının konusunu oluşturmakta ve istisna olarak değerlendirilmemektedir.

26. maddenin uygulanmasıyla ilgili tespit ettiğimiz hususlar şu şekilde özetlenebilir:

- Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerin neleri kapsadığı, anlamı ne Kanunla ne de Yönetmelik ile belirlenmiş değildir. Bu konuda idarenin geniş bir takdir imkânı bulunmaktadır.

- Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerin kural olarak bilgi edinme hakkı kapsamında olduğu, maddenin Kanun sistematiği içindeki yeri itibariyle kurumlar tarafından yanlış yorumlanabilmekte, sanki bu nitelikteki bilgi ve belgeler istisna kapsamındaymış izlenimi uyandırabilmektedir. Nitekim maddenin yorumlanmasıyla ilgili bazı yanlış uygulamalar söz konusu olmuş ve konu AİHM nezdinde de gündeme gelmiştir.

- Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerin bilgi edinme hakkına bir istisna teşkil edebilmesi, kurum ve kuruluşların bu yönde alacakları bir karara bağlanmıştır. Bu hüküm, idare tarafından gizlilik kültürüne sığınmak için keyfi uygulama geliştirilmesine müsait bir ortam yaratmaktadır. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

kararlarında da ekseriyetle kurum ve kuruluşlar tarafından aksi yönde karar alınması, söz konusu bilgi ve belgenin paylaşılmaması için yeter bir gerekçe olarak değerlendirilmektedir.

- Tespit edebildiğimiz son husus, Kanunun 27. maddesinde bir sınır olarak öngörülen tavsiye ve mütalaa talepleri ile 26. maddede bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilen "tavsiye"ler ile karıştırılma ihtimalinin bulunduğudur.

Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelere ilişkin yasal düzenlemenin yeniden gözden geçirilmesi elzemdir. Bilgi edinme hakkının sınırlarının Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca ancak kanunla belirlenebileceği hususu göz önünde bulundurulduğunda, idareye bilgi edinme hakkını sınırlamak konusunda bu kadar geniş bir yetkinin tanınmış olması, hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleri bakımından sorun yaratmaya müsaittir. Kanun bu konuda inisiyatifi kurum ve kuruluşlara bırakma yönünde eğilimini muhafaza edecekse, en azından Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu yapacağı değerlendirmelerde, söz konusu sınırlamanın kamusal yarar bakımından gerekli olup olmadığını değerlendirebilmelidir. Bu bağlamda gerek kurumların kafa karışıklığını gidermek gerekse uygulamada birlik sağlamak adına, somut olarak Kanunun 26. maddesinin yeniden ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

GEMALMAZ, Mehmet Semih/GEMALMAZ, Haydar Burak, Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye'de Bilgi Edinme-İfade ve İletişim Mevzuatı, Yazıhane Yayınları, İstanbul 2004.

GÜLAN, Aydın, İdare ve Ceza Hukuku Açısından Bilgi Edinme Hakkı, Bilgi Edinme Hakkı Paneli (5 Mayıs 2004), Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No: 62, Ankara 2004, s. 100-108, http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/bilgi_edinme.pdf.

KAYA, Cemil, İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı, Seçkin, Ankara, 2005.

KÜÇÜK, Ayhan, "Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Bu Hakkın İhlalinde İdare ve Kamu Görevlilerinin Sorumluluğu", Sayıştay Dergisi, S. 81, Nisan-Haziran 2011, ss. 111-139.

T.C. BEDK Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, T.C. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Yayınları, 2. Baskı, Ocak 2022.

ZENGİN, Mehmet Ali, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları, Adalet, Ankara, 2012.

https://bedk.adalet.gov.tr/SayfaDetay/yayinlar

https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-192935%22]}

https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/

https://sozluk.gov.tr/

KAPANIŞ KONUŞMASI

Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOĞLU*

Çok değerli konuklar,

Sizleri şahsım ve Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulumuz adına yeniden selamlıyorum.

Sayın Konuklarımız,

Bilgi Edinme Hakkı Ulusal Sempozyumu nedeniyle Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız Sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a, katkısı olan herkese ve sizlere selam, saygı ve muhabbetlerimi sunuyorum.

Ayrıca tüm kıymetli konuşmacılarımıza ve değerli konuklarımıza değerli katılımlarından mutluluk duyduğumuzu belirtmek isterim.

Malumları olduğu üzere ülkemizin son dönemde yaşadığı demokratik reform süreçlerinin önemli bir parçasını oluşturan Bilgi edinme hakkı, demokratik yönetim ve şeffaflık ilkelerinin kamu yönetimin de gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerinin yerleşerek güçlenmesinde mihenk taşı durumundadır.

Çağımızda bilgi edinme hakkı, hem temel hakların hem de toplumsal hakların kullanılması bağlamında vazgeçilmez olarak kabul edilmektedir. Demokratik ülkelerin birçoğunda bilgi ve belgeye erişim hakkı, kişisel gelişimin ve toplumsal hakların kullanılmasının

* Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu Başkanı

temel öncülü olması nedeniyle anayasal hak olarak tanımlanmıştır.

Ülkemizde, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yasal zemine kavuşan bilgi edinme hakkı, 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan değişiklik ile T.C. Anayasasının 74 üncü maddesine eklenmiş ve böylece, anayasal bir hak olarak düzenlenerek anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

Demokrasinin ve Anayasamızın en temel prensiplerinden biri olan bilgi edinme hakkı, kamu yönetiminde açıklığın ve şeffaflığın sağlanması bakımından önemli bir olgudur.

On sekiz yıl önce çıkarılan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun temel amaçlarından biri, kamu yönetiminde şeffaflığı artırmak ve demokrasimizi daha da geliştirebilmektir.

21. yüzyıl siyasal hayatının en önemli öğelerinden biri olan bilgi edinme hakkı, demokratik bir devlet yönetimi için vazgeçilmez haklardan biridir. Zira şeffaf, hesap verebilir ve açık bir yönetim anlayışına sahip olmak, hukuk ilkelerine bağlı demokratik bir devlet için olmazsa olmaz bir şarttır. Bu ilkelere göre, devletin tesis edeceği işlemlerde, sınırları içerisinde olmak kaydı ile bireylere talep ettiği bilgi ve belgelerin verilmesi sağlanmakta, bu vesile ile idarenin gizlilik esasının getirdiği rahatlıktan çıkıp, hukukun üstünlüğünü tahakkuk ettirme anlamında daha titiz davranması

teminat altına alınmaktadır. İşte bu anlayışa sahip bir devlet yönetiminde vatandaşların devlet faaliyetleri hakkında bilgi edinebilmesinin sağlanması ile açıklık sağlanmış olacak ve gizlilik istisna haline gelecektir.

Bu bağlamda, idarenin tek yanlı iradesi ile idari kararlar alarak hukuk düzeninde meydana getireceği değişiklikler hakkında bireylerin, usulüne uygun olarak, her türlü bilgi ve belgeden yararlanabilmesi için kamu kurum ve kuruluşlarına müracaat etmesi ve bu çerçevede en kısa sürede bilgi ve belgeye ulaşması şeklinde tanımlayabileceğimiz bilgi edinme hakkının hukuk devleti ilkesinin gerçekleştirilmesinde son derece mühim bir yol oynadığı açıktır. Zira şeffaf ve demokratik esaslara göre faaliyetlerini yürüten idarenin, faaliyetlerini gizlilik esasına göre yerine getiren idareye nazaran hukuka uygun hareket edeceği, hukukun üstünlüğüne göre faaliyetlerde bulunacağı tereddüde mahal vermeyecek bir husustur. Öte yandan, bilgi edinme hakkı, idarenin hesap verilebilirliğini arttırmak suretiyle, hukukun üstünlüğü ve bunun aracılığı ile hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Şeffaf yönetimin en mühim öğelerinden birini teşkil eden bilgi edinme hakkı, bir takım amaçlara hizmet etmektedir. Bunları genel hatları ile izah edersek, idare ile bireyler arasında ilişkilerin iyileştirilmesi yani iyi yönetimin gerçekleştirilmesi, bireylerin yönetime katılmasının etkinleştirilmesi, bireylerin idari makamları denetlemesinin sağlanması ve en nihayetinde

demokratik yönetimin hakiki manada gerçekleştirilmesidir. Zira 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunun genel gerekçesinde yer alan "Demokrasinin ve hukukun üstünlüğünün gereklerinden olan bilgi edinme hakkı, bireylere daha yakın bir yönetimi, halkın denetimine açıklığı, şeffaflığı sağlama işlevlerinin yanı sıra halkın Devlete karşı duyduğu kamu güvenini daha yüksek düzeylere çıkarmada önemli bir rol oynamaktadır. Kullanılan bu hak sayesinde hem halkın Devleti denetimi kolaylaşmakta hem de Devletin demokratik karakteri güçlenmektedir." şeklindeki ibareler de buna delalet etmektedir.

Tüm bu hususlar gözetildiğinde, hukuk devleti, şeffaf yönetim ve demokratik katılım ilkelerinin hayata geçirilmesinde önemli rol oynayan bilgi edinme hakkının tam anlamıyla uygulanmasında gerek Kurulumuza gerekse tüm kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi edinme birimlerine önemli görevler düşmektedir. Bilgiyi saklayan gizli devlet anlayışından vatandaş odaklı, şeffaf ve katılımcı bir devlet anlayışına geçişte herkesin bu hakkın kullanımı noktasında üzerine düşen görevi layıkıyla yerine getirmesi önemlidir.

Söz konusu Kanunla, kurum ve kuruluşların yapmış olduğu eylem ve almış olduğu kararlarda açıklık ve şeffaflık ilkesi amaç edinilmiş, Kanun çerçevesinde ve belirlenen sınırlar içerisinde kalmak kaydıyla kamu kurum ve kuruluşlarının ellerinde bulunan bilgi ve belgelere ulaşılabilmesine imkân tanınmıştır.

Bilgi edinmenin birinci amacı; bu hakkın

kullanımıyla idarenin hesap verebilirliğini artırmak suretiyle vatandaşlar tarafından kamunun denetlenmesine imkân sağlamaktır. Bu amaca yaklaşıldığı ölçüde devletin demokratik karakteri gelişecek ve birey; yeri geldiğinde kendisine hesap veren, yaptığı haksız işlem neticesinde bunun sorumluluğunu yerine getirmeye hazır bir idari teşkilatla karşılaşacaktır. Bu da, özelde birey genelde ise toplumun devlete olan aidiyet bağlarını karşılıklı olacak şekilde güçlendirecektir.

Demokrasiyi amaç edinen bir yönetim, ancak ve ancak halkın yönetime katılması ile mümkün olmakta, bu katılımın bir anlam ifade edebilmesi için ise kamu karşısında vatandaşların bilgi edinme haklarının güvence altına alınması gerekmektedir. Bir ülkenin demokratik karakteri vatandaşlarına bilgi edinme hakkını ne ölçüde tanıdığı ile doğrudan ilişkilidir.

Diğer yandan devlet ile bireyler arasındaki iletişim kanallarının bilgi edinme hakkı vasıtasıyla açık tutulması, devletle bireyler arasındaki mesafenin azalmasını ve güven duygusunun güçlenmesini sağlayarak bireylerin devlet yönetimine yabancılaşmasına engel olur.

Alınan kararları denetleme ve karar alma mekanizmasında etkin rol oynama imkânına sahip bireylerin nazarında, idarenin iş ve eylemleri meşruiyet kazanır.

Yine hak arama, adil yargılanma ve savunma hakkı gibi hakların, bilgi edinme hakkı ile yakından ilişkisi

bulunmaktadır. Kurulumuz bu hakkın kullanılmasında, bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda sayılan sebeplere dayanılarak verilen itirazları incelemekte ve kurum ve kuruluşları için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin ilke kararları vermektedir.

Kurulumuzun teşkilindeki temel amaç, bilgi edinme hakkının kullanılması için etkin bir denetim mekanizması oluşturarak idari yargının yükünü azaltmak ve bilgi edinme hakkının kullanılmasında kurum ve kuruluşlar için yol gösterici nitelikte kararlar almaktır.

Diğer taraftan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile evrensel örneklere uygun şekilde, bilgi edinme hakkına bazı sınırlamalar/istisnalar da getirilmiştir.

Kamu yararı, kamu düzeninin ve özel hayatın korunması fikri, bu sınırlamanın altında yatan temel nedendir. Bu çerçevede, Kurulumuz bilgi edinme hakkının kullanımı ile kanunda düzenlenen istisnaların koruduğu kamu yararı, kişisel veriler ve üçüncü kişilerin hakları arasındaki gerekli dengenin oluşturulmasında önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Öte yandan, çağımızın evrensel örneklerine uygun olarak yabancı uyruklu kişilerin yaptıkları bilgi edinme başvuruları da Dışişleri Bakanlığı ile koordineli bir biçimde karşılıklılık ilkesi uyarınca karşılanmaktadır. Halihazırda 74 ülkenin vatandaşları ülkemizde bilgi

edinme başvurusunda bulunabilmektedir.

20 yıla yaklaşan deneyimi ile bilgi edinme birimlerimiz ve BEDK, alanında önemli bir birikim oluşturmuştur. Kurulumuz bir taraftan itiraz başvurularını titizlikle inceleyip karara bağlarken, diğer taraftan bilgi edinme hakkının bireyler ve kamu kurumları tarafından doğru bir şekilde anlaşılıp kullanılması ve uygulanması konusunda gerek internet sitemizde gerekse sosyal medya hesabımızda bilgilendirme çalışmalarına önem vermiştir.

Bu çerçevede, vatandaşlarımızın bilgiye ulaşmalarını en uygun şekilde sağlamak için sürekli gelişim ve vatandaş odaklı yaklaşım içerisinde bilgi edinme hakkının kullanımında vatandaşlarımızı bilgilendirmek maksadıyla web sitemizi de vatandaşlarımızın erişimine açmış bulunmaktayız. İnternet sitemizde yer alan iletişim kanallarını zaman içerisinde geliştirerek vatandaşlarımızın Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna erişimini kolaylaştırmayı hedeflemekteyiz.

Kurulumuz, Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 30 uncu maddesi uyarınca Kurulumuza gönderilen, bilgi edinme hakkının kullanımına ilişkin verileri içeren raporlara binaen yıllık genel bir rapor hazırlayarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne göndermekte ve bu genel rapor Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca TBMM internet sayfasında yayımlanarak kamuoyunun bilgisine

sunulmaktadır.

Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, bilgi edinme hakkının etkin bir şekilde kullanabilmesi adına nihai idari itiraz mercii olarak yürütme içerisinde yer almakta birlikte de yukarıda bahsettiğimiz şekilde yasama organı ile bağlantısı bulunmaktadır.

Kurulumuz olarak, bilgi edinme hakkının etkin kullanımının ülkemizde demokratik hukuk devletinin güçlendirilmesinin öneminin bilincinde olduğundan kuşku duymadığımız kamu kurum ve kuruluşlarımızın, bilgi edinme hakkının kullanılması konusunda bugüne kadar göstermiş olduğu hassasiyete teşekkür ederiz.

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından kamuoyuna açıklanan İnsan Hakları Eylem Planı'nda Bilgi Edinme Hakkına verilen önem zikredilmiştir. Cumhurbaşkanımız tarafından 02/03/2021 tarihinde açıklanan İnsan Hakları Eylem Planında, Kurulumuzun etkinliğinin artırılacağı ve güçlendirileceği ayrıca ifade edilmiştir. "İnsan Hakları Eylem Planı Tanıtım Toplantısı Konuşma" kitapçığının 14. sayfasında "Bilgi Edinme Hakkı'nı anayasal güvenceye kavuşturmak dahil bu çerçevede güçlü bir yasal ve kurumsal alyapıyı oluşturduk." denilmektedir.

Ayrıca Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan ve basına da dağıtılan İnsan Hakları Eylem Planı (Özgür Birey, Güçlü Toplum, Daha Demokratik Bir Türkiye)

isimli kitapçığın 24. Sayfasında, "Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun etkinliği artırılacaktır." denilmektedir.

Bu yönde biz de çalışmalarımızı sürdürmekteyiz, bu bağlamda, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyeliklerine 12/11/2019 tarih ve 30946 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 11/11/2019 tarihli ve 2019/389 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı ile dokuz üye seçilmiştir. Söz konusu mevcut kurul üyelerimizin seçimi sonrasında görevi devraldıktan sonra faaliyetlerimize kısa değinecek olursak Başbakanlık döneminden kalan 1407 başvuru 2020 yılı içerisinde karara bağlanmıştır. Keza aynı şekilde 2020 yılı içinde 1140 başvuru; 2021 yılı içerisinde 1284 başvuru hakkında karar verilmiştir. Yeni seçilen Kurulumuz göreve başlamasından bu yana toplam 3831 başvuruyu karara bağlamıştır.

Keza yine vatandaşlarımızın aydınlatılması maksadıyla örnek başvurular hakkında alınan emsal kararlarımız internet sitemizde düzenli olarak yayımlanmaya başlamıştır.

Değerli konuklarımız,

Burada sözlerimi sonlandırırken, sempozyumumuzun faydalı geçtiğini düşünüyor, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanımız Sayın Prof. Dr. Fahrettin ALTUN'a ve değerli ekibine yeniden teşekkürlerimi sunuyorum.

BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022
BEDK

Gİ EDİNME HA
SEMPOZYUMU

Dr. Öğr. Üyesi
Mervenur NALACIKGÖZ

HAKKI
MU

Araş. Gör. Dr.
Ceren DOĞRU

EDİNME H KKI
MPOZY MU
16 MA

BİLGİ EDİNME
ZYUM
022

BİLGİ
EMPOZ
16 MART

BİLGİ E
SEM

BİLGİ E
SEM

EDİNME HAK
MU

BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022

Prof. Dr.
Ender Ethem ATAY
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
Prof. Dr.
Mehmet Ali ZENGİN
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU

Araş. Gör. Dr.
Ceren DOĞRU
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022
Dr. Hayrettin KURT
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022

BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022
Prof. Dr.
Ender Ethem ATAY
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU

BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU

Araş. Gör. Dr.
Ceren DOĞRU
BİLGİ EDİNME HAKKI
BEDK

Dr. Hayrettin KURT

Araş. Gör. Dr.
Ceren DOĞRU
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
Dr. Hayrettin KURT
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
BİLGİ EDİN

BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022
BİLGİ EDİNME HAKKI
SEMPOZYUMU
16 MART 2022